

T.C.

MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İŞLETME ANABİLİM DALI

MEVDUAT FAİZ ORANLARINDAKİ DEĞİŞKENLİĞİN KREDİ HACMI
ÜZERİNE ETKİSİ: TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNDE BİR UYGULAMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
GÜLŞAH COŞAR AYDIN

DANIŞMAN
DOÇ. DR. ALİ BAYRAKDAROĞLU

MART, 2017
MUĞLA

T.C.

MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İŞLETME ANABİLİM DALI

**MEVDUAT FAİZ ORANLARINDAKİ DEĞİŞKENLİĞİN KREDİ HACMİ
ÜZERİNE ETKİSİ: TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNDE BİR UYGULAMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HAZIRLAYAN
GÜLŞAH COŞAR AYDIN**

**DANIŞMAN
DOÇ. DR. ALİ BAYRAKDAROĞLU**

**MART, 2017
MUĞLA**

T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİMDALI

MEVDUAT FAİZ ORANLARINDAKİ DEĞİŞKENLİĞİN KREDİ HACMİ
ÜZERİNE ETKİSİ: TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNDE BİR UYGULAMA

HAZIRLAYAN

GÜLŞAH COŞAR AYDIN

Sosyal Bilimleri Enstitüsünce
“Yüksek Lisans”
Diploması Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 14./03/2017
Tezin Sözlü Savunma Tarihi : 24/03/2017

Tez Danışmanı: Doç.Dr. Ali BAYRAKDAROĞLU
Jüri Üyesi: Prof.Dr. Famil ŞAMİLOĞLU
Jüri Üyesi: Prof. Dr. Metin COŞKUN

Enstitü Müdürü: Prof. Dr. Mehmet MARANGOZ

MART,2017
MUĞLA

TUTANAK

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 22/02/2017 tarih ve 772/16 sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 24/6 maddesine göre, İşletme Anabilim Dalı Yüksek lisans öğrencisi Gülşah COŞAR AYDIN'ın "Mevduat Faiz Oranlarındaki Değişkenliğin Kredi Hacmi Üzerine Etkisi: Türk Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama" adlı tezini incelemiş ve aday 24/03/2017 tarihinde saat 14.00'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 60 dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin **kabul**...olduğuna **oy birliği** ile karar verildi.

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Ali BAYRAKDAROĞLU

Üye
Prof. Dr. FamiL ŞAMİLOĞLU

Üye
Prof. Dr. Metin COŞKUN

YEMİN

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “MEVDUAT FAİZ ORANLARINDAKİ DEĞİŞKENLİĞİN KREDİ HACMİ ÜZERİNE ETKİŐİ: TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNDE BİR UYGULAMA” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düŐecek bir yardıma baŐvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça ’da gösterilenlerden olduğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmıŐ olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

..14.../...04.../...2017

GÜLŞAH COŞAR AYDIN

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ
TEZ VERİ GİRİŞ FORMU

YAZARIN

MERKEZİMİZCE DOLDURULACAKTIR.

Soyadı :COŞAR AYDIN

Adı :GÜLŞAH

Kayıt No:

TEZİN ADI

Türkçe: MEVDUAT FAİZ ORANLARINDAKİ DEĞİŞKENLİĞİN KREDİ HACMİ

ÜZERİNE ETKİSİ: TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNDE BİR UYGULAMA

Y. Dil: THE EFFECT OF VARIABILITY IN INTEREST RATES ON DEPOSITS ON THE CREDIT VOLUME: AN APPLICATION IN TURKISH BANKING SECTOR

TEZİN TÜRÜ: Yüksek Lisans

Doktora

Sanatta Yeterlilik

X

O

O

TEZİN KABUL EDİLDİĞİ

Üniversite :MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ

Fakülte :İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ

Enstitü :SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Diğer Kuruluşlar :

Tarih :

TEZ YAYINLANMIŞSA

Yayımlayan :

Basım Yeri :

Basım Tarihi :

ISBN :

TEZ YÖNETİCİSİNİN

Soyadı, Adı :BAYRAKDAROĞLU, ALİ

Ünvanı :Doç. Dr.

TEZİN YAZILDIĞI DİL :TÜRKÇE

TEZİN SAYFA SAYISI: 100

TEZİN KONULARI :

1. BANKALARDA KREDİ YÖNETİMİ
2. FAİZ, MEVDUAT VE PARA POLİTİKASI İLİŞKİLERİ
3. EKONOMETRİK UYGULAMA

TÜRKÇE ANAHTAR KELİMELER :

- 1.MEVDUAT FAİZ ORANI
- 2.KREDİ HACMİ
- 3.REGRESYON ANALİZİ

İNGİLİZCE ANAHTAR KELİMELER:

1. DEPOSIT INTEREST RATE
- 2.CREDIT VOLUME
- 3.REGRESSION ANALYSIS

1- Tezimden fotokopi yapılmasına izin vermiyorum	X
2- Tezimden dipnot gösterilmek şartıyla bir bölümünün fotokopisi alınabilir	O
3- Kaynak gösterilmek şartıyla tezin tamamının fotokopisi alınabilir	O

Yazarın İmzası :

Tarih : 14/01/2017

ÖZET

Ticari işletmelerden olan bankalar varlıklarını devam ettirebilmek ve gelir sağlayabilmek için finansal piyasalarda işlemler yapmaktadırlar. Bankacılık sisteminde kredilere önem verilmektedir. Çeşitli nedenler ile kredi arz ve talebinde değişiklikler olabilir. Bu da bankanın kar veya zarar durumuna etki eder. Benzer şekilde bankacılık sistemi için faiz oranları da önem arz etmektedir. Faiz oranlarının belirlenmesinde çeşitli faktörler etki göstermektedir. Bankaların odak noktası fonlar göz önüne alındığında fon arz ve talep edenlerin yapacakları işlemler sırasında faiz oranları önemli bir belirleyici olmaktadır. Bankalar açısından kaynak yaratabilmek için gider kalemi olarak görülen faiz oranı, kredi satışında gelir kalemi olarak görülmektedir.

Çalışmanın konusunu kredi hacmi ve mevduat faiz oranı oluşturmaktadır. Konuya ait analizlerin yapılmasından önce konuyla ilgili kavramların açıklanmasına yer verilmiştir. Analizlerin alt yapısını oluşturmak için kredi ve faiz oranları hakkında temel bilgiler ve işleyişleri üzerinde durulmuştur.

Bu çalışmada Türkiye’de 2006 yılından 2016 yılına kadar geçen sürede uygulanmakta olan mevduat faiz oranlarının kredilere etkisinin olup olmadığı araştırılmak istenmiştir. Bunun için bir regresyon modeli oluşturulmuştur. Oluşturulan model yardımıyla mevduat faizinin hem özel hem de kamu mevduat bankalarının kredi hacimlerine etki ettiği ortaya çıkmıştır. Mevduat faiz oranı dışında kredi hacimleri üzerinde etkisi olduğu düşünülen diğer unsurlarında etkisinin ölçülmesi için farklı modellerin oluşturulması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Mevduat Faiz Oranı, Kredi Hacmi, Regresyon Analiz

ABSTRACT

Banks operating from commercial enterprises are engaged in transactions at financial markets in order to maintain their assets and generate income. In the banking system, credit is given importance. There may be changes in the supply and demand of credit for various reasons. This also affects the profit or loss situation of the bank. Similarly, interest rates for the banking system are also important. Several factors influence the determination of interest rates. When the banks' focal points are taken into consideration, interest rates are an important determinant during the operations of the fund providers and the demanders. The interest rate, which is seen as an expense item in order to generate funds from the perspective of banks, is seen as income item in loan sales.

The subjects of the thesis are credit volume and deposit interest rate. Prior to the analysis of the topic, the concepts related to the subject were explained. Basic information about loan and interest rates and their functioning are discussed in order to create the sub-structure of the analyzes.

In this thesis, it is desired to investigate whether the deposit interest rates applied in Turkey during the period from 2006 until 2016 have an effect on the loans. A regression model has been created for this. With the help of the created model, it was revealed that the deposit interest had an effect on the credit volumes of both private and public deposit banks. It is proposed to establish different models for measuring the effect of other elements which are considered to have an effect on credit volumes other than the deposit interest rate.

Key Words: Deposit Interest Rate, Credit Volume, Regression Analysis

TEŐEKKÖRLER

Öncelikle tez danışmanım olmayı kabul ettiği için ve tez konumun belirlenmesinde, yöntem ve analizler konusunda benden yardımını esirgemeyen, bana bu yolda en büyük katkıyı sağlayan Doç. Dr. Ali BAYRAKDAROĞLU'na gösterdiği özen ve sabırdan dolayı çok teşekkür ederim. Şüphesiz en büyük desteği veren, koşulsuz yanımda olan ve bana her zaman inanan eşime ve aileme teşekkürlerimi sunarım. Son olarak bu süreçte, bana destek olan bütün arkadaşlarıma da yardımları için çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	IV
TABLolar LİSTESİ.....	IV
BÖLÜM 1: BANKALARDA KREDİ YÖNETİMİ	1
1.1. BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN GENEL YAPISI.....	1
1. 2. KREDİ İŞLEMLERİNDE TEMEL BİLGİLER.....	3
1.2.1. Kredinin Tanımı	3
1.2.2. Kredinin Unsurları	3
1.2.3. Kredinin İşlevleri	4
1.2.4. Kredi Kaynakları.....	5
1.3. KREDİ KULLANDIRMA İLKELERİ	5
1.4. KREDİLENDİRME SÜRECİ.....	7
1.4.1. Kredi Başvurusu	7
1.4.2. Kredi Talebinin İncelenmesi; İstihbarat- Kredi Analizi.....	8
1.4.3. Kredi Talebinin Onayı ve Kredinin Kullanırımı.....	8
1.4.4. Kredinin İzlenmesi ve Kredi Tasfiyesi.....	9
1.5. KREDİLERİN SINIFLANDIRILMASI	9
1.5.1. Niteliklerine Göre Sınıflandırma.....	9
1.5.2. Vadelerine Göre Sınıflandırma	10
1.5.3. Teminatlarına Göre Sınıflandırma	11
1.5.4. Kaynaklarına Göre Sınıflandırma	12

1.5.5. Kullanım Amacına Göre Sınıflandırma	12
1.5.6. Kullanılan Sektörler Açısından Sınıflandırma	12
1.5.7. İzin Açısından Sınıflandırma	13
1.6. KREDİ SINIRLAMALARI.....	13
BÖLÜM 2: FAİZ, MEVDUAT VE PARA POLİTİKASI İLİŞKİLERİ	16
2.1. FAİZ KAVRAMI	16
2.2. FAİZ ORANLARININ ÖNEMİ	16
2.3.KREDİ PİYASASINDA FAİZ ORANLARININ BELİRLENMESİ	17
2.3.1.Klasik Faiz Teorisi	18
2.3.2. Ödünç Verilebilir Fonlar Teorisi ve Wicksel' in Katkısı	19
2.3.3. Keynes'in Likidite Tercihi Teorisi	20
2.3.4. Hicks-Hansen'in Faiz Oranları Teorisi: IS-LM Analizi	23
2.3.5. Tobin'in Portföy Teorisi.....	24
2.4. MERKEZ BANKASININ FAİZ ORANI MÜDAHALESİ	25
2.5. FAİZ ORANLARININ BELİRLENMESİNDE ETKİLİ OLAN ETMENLER	26
2.5.1. Fon Arz ve Talebinin Faiz Oranı İlişkisi	27
2.5.2. Para Arzı ve Faiz Oranı İlişkisi	27
2.5.3. Para Talebi ve Faiz Oranı İlişkisi.....	27
2.5.4. Enflasyon ve Faiz İlişkisi.....	28
2.5.5. Döviz Kuru ve Faiz Oranı İlişkisi.....	29
2.5.6. İç Borçlanma ve Faiz Oranı İlişkisi.....	30
2.5.7. Taylor Kuralı.....	31
2.5.8. Asimetrik Bilginin Faiz Oranlarına Etki.....	33
2.5.9. Finansal Araçların Faiz Orana Etkisi	33

2.6. MEVDUAT VE PARA POLİTİKASI İLİŞKİLERİ	34
2.6.1. Mevduat ve Mevduat Hesaplarında Faiz	34
2.6.2. Para Politikası Uygulamalarının Mevduat Faiz Oranlarına Etkisi.....	36
2.6.3. Parasal Aktarım Mekanizmaları Çerçevesinde Krediler	39
2.6.4. Türkiye’de Banka Kredilerinin 2010-2016 Yılları Arasındaki Durumu 43	
BÖLÜM 3: EKONOMETRİK UYGULAMA.....	51
3.1. Literatür Taraması.....	51
3.2. Araştırmanın Amacı.....	54
3.3. Araştırmanın Hipotezleri ve Modeli.....	55
3.4. Değişkenlerin Tanımlanması ve Veri Seti	57
3.5. Araştırmada Kullanılan Yöntem	59
(i) Birim Kök Testi	60
(ii)Eş-Bütünleşme Analizi	61
(iii) Granger Nedensellik Analizi	62
(iv) Regresyon Analizi	63
3.6. Ampirik Bulgular ve Tartışma.....	64
3.6.1. Birim Kök Sınamaları	64
3.6.2. Eş-Bütünleşme Analizi	66
3.6.3. Granger Nedensellik Analizi.....	68
3.6.4. Regresyon Analizi	72
3.6.5. Bulguların Tartışması.....	75
3.7. Sonuç ve Değerlendirme	77
Kaynakça	79

ŞEKİLLER LİSTESİ

ŞEKİL 1 :EYLÜL 2016 TARİHİ İTİBARIYLA TÜRKİYE’ DE FAALİYETTE BULUNAN BANKALAR	1
ŞEKİL 2: KLASİK FAİZ TEORİSİNİN GRAFİĞİ	19
ŞEKİL 3: KEYNES’İN LİKİDİTE TEORİSİNİN GRAFİĞİ	22
ŞEKİL 4: TOPLAM KREDİLERİN GELİŞİMİ.....	44
ŞEKİL 5: KREDİLER (TÜRK PARASI YABANCI PARA).....	45
ŞEKİL 6: BİREYSEL KREDİLERİN GELİŞİMİ.....	46
ŞEKİL 7: KREDİ TÜRLERİNİN GELİŞİMİ	47
ŞEKİL 8: KOBİ KREDİLERİNİN GELİŞİMİ	48
ŞEKİL 9: KREDİ/ MEVDUAT ORANI.....	49
ŞEKİL 10: KREDİ/ GSYİH.....	50
ŞEKİL 11: ANALİZ KAPSAMINDAKİ DEĞİŞKENLERİN ZAMAN İÇERESİNDEKİ SEYRİ (2006-2016)	58
ŞEKİL 12: GRANGER NEDENSELLİK ANALİZİNE GÖRE MEVCUT NEDENSELLİKLERİN YÖNÜ	71

TABLolar LİSTESİ

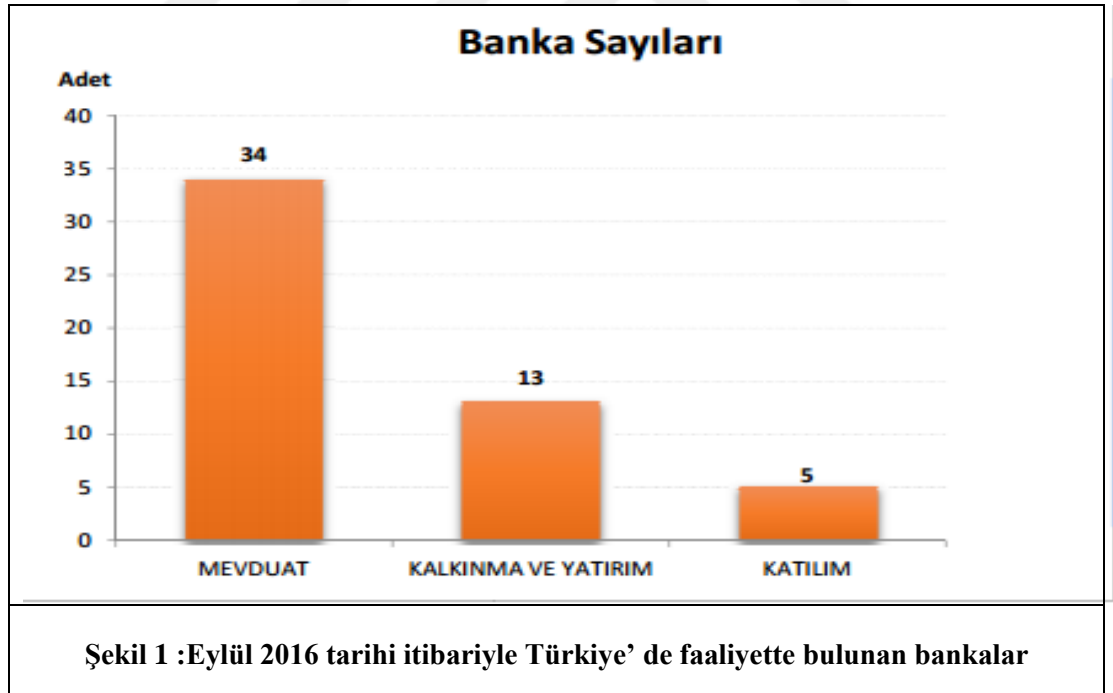
TABLO 1: ARAŞTIRMA MODELİ	56
TABLO 2: VERİ TANIMLAMALARI VE KAYNAKLARI	57
TABLO 3: DEĞİŞKENLERE İLİŞKİN TEMEL İSTATİSTİKSEL GÖSTERGELER.....	59
TABLO 4: BİRİM KÖK SINAMA SONUÇLARI.....	65
TABLO 5: ENGLE-GRANGER EŞ-BÜTÜNLEŞME ANALİZİ (BİRİNCİ AŞAMA, EKK).67	67
TABLO 6: ENGLE-GRANGER EŞ-BÜTÜNLEŞME ANALİZİ (İKİNCİ AŞAMA, ADF)....	68
TABLO 7: VAR OPTİMAL GECİKME UZUNLUĞU TESTİ (MODEL A).....	69
TABLO 8: VAR OPTİMAL GECİKME UZUNLUĞU TESTİ (MODEL B).....	69
TABLO 9: VAR OPTİMAL GECİKME UZUNLUĞU TESTİ (MODEL C).....	70
TABLO 10: GRANGER NEDENSELLİK TEST SONUÇLARI	70
TABLO 11: : REGRESYON ANALİZİ SONUÇLARI (MODEL A)	72
TABLO 12: REGRESYON ANALİZİ SONUÇLARI (MODEL A, MODEL B)	74

BÖLÜM 1: BANKALARDA KREDİ YÖNETİMİ

1.1. BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN GENEL YAPISI

Ülkemiz “karma ekonomi” düzenindedir. Kamu kuruluşları ve özel kuruluşlar aynı ekonomik anlayış ile birlikte ülke kalkınmasına katkıda bulunmaktadır. Nitekim bankacılık alanında da ikili ilişkiyi görmek mümkündür. Türk Bankacılık sisteminin temelinde T.C. Merkez Bankası bulunur. Sistem karma ekonomik yapıda veya bu yapıya benzer bir sisteme sahiptir (Altuğ, 2000, s. 13).

Ülkemizde Eylül 2016 tarihi itibarıyla 34 mevduat, 13 kalkınma ve yatırım, 5 adet de katılım bankası olmak üzere toplam 52 banka faaliyette bulunmaktadır.

(https://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/TBSGG/15612tbs_temel_gostergeler_raporu_eylul_2016.pdf- 4.01.2017)

Çeşitli yasalar, kararnameler, tüzükler, genelgeler, mahkeme kararları vb. araçlar ile Türk bankacılık sisteminin hukuki yapısı düzenlenmiştir. Bankalar hayli karmaşık mevzuat yapısı içinde işlevlerini devam ettirmektedirler.

Bütün devletler, bankaların faaliyete geçmesi, yönetimi, çalışma prensiplerini, devir, birleşme ve tasfiye gibi faaliyetlerini diğer ekonomik işlemlerden farklı olarak ayrı birer yasayla düzenlemişlerdir. Bizim ülkemizde de bankaların faaliyetleri esas olarak 5411 sayılı Bankalar Kanunu ile düzenlenmiştir. Bankalar ekonomik hayatta önemli bir role sahip oldukları için, bu kurumların her daim büyük bir dikkat ve özenle kamusal denetimden geçirilmeleri gerektirmektedir. Bankaların çalışma esaslarına ilişkin düzenlemelerin ve denetimlerin yeterince yapılmaması, bu kurumların kasasında biriken ülke kaynaklarının istismar edilip yanlış kullanılmasına neden olmaktadır. Aynı zamanda finansal piyasaların temeli olan güvenin ve piyasa dengelerinin zarar görmesine de neden olur. Bunların sonucunda üretim ve etkinliğin düşmesine sebep olur.

Sistemin piyasa yapısı ise, içeriğinde çok fazla banka bulunmasına rağmen, bunların içinden sadece piyasayı etkileyecek büyüklükte olan bir kaç piyasa giriş ve çıkışların oldukça zorlaştığı, fiyatlarda indirimle gidilmeden yaratılan rekabetin var olduğu, oligopolist bir yapıdadır. Diğer tüm ekonomik faaliyetlerde olduğu gibi bankacılık sisteminde de piyasa yapısının önemi, piyasadaki üretimin etkinliği ile kaynakların üretim için gerekli olan ihtiyaçlarda en uygun şekilde kullanılmasından kaynaklanmaktadır. Piyasa yapısı piyasadaki kaynakların dağılımını, üretimin verimliliğini, rekabetin derecesini belirlerken, müşteriye sunulacak ürün ve hizmetlerin fiyatlarının belirlenmesinde de rol almaktadır (Altuğ, 2000, s. 17-18). Piyasanın başlıca özellikleri aşağıdaki gibidir (Altuğ, 2000, s. 17-18):

- I. Piyasaya az sayıda banka egemendir.
- II. Piyasaya giriş ve çıkışlar kısıtlanmıştır.
- III. Piyasada fiyat dışı rekabet vardır.

1. 2. KREDİ İŞLEMLERİNDE TEMEL BİLGİLER

1.2.1. Kredinin Tanımı

Genel olarak kredi, satın alma gücünün, açık ve kesin olarak belirlenen bir sürede ödemek koşuluyla, mal, hizmet para cinsinden sağlanması veya belirli bir tarihten sonra geri alınmak üzere varolan satın alma gücünün başka bir kimseye aktarılmasıdır (Parasız, 1991, s. 199).

Bankacılık Kanununa göre ise, bankalarca verilen nakdi krediler ile teminat mektupları, kontrgarantiler, kefaletler, aval, ciro, kabul gibi gayrinakdi krediler ve bu niteliği haiz taahhütler, satın alınan tahvil ve benzeri sermaye piyasası araçları, tevdiatta bulunmak suretiyle ya da herhangi bir şekil ve surette verilen ödünçler, varlıkların vadeli satışından doğan alacaklar, vadesi geçmiş nakdî krediler, tahakkuk etmekle birlikte tahsil edilmemiş faizler, gayrinakdi kredilerin nakde tahvil olan bedelleri, ters repo işlemlerinden alacaklar, vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri ile benzeri diğer sözleşmeler nedeniyle üstlenilen riskler, ortaklık payları ve kurulca kredi olarak kabul edilen işlemler izlendikleri hesaba bakılmaksızın bu kanun uygulamasında kredi sayılır. Ek olarak, kalkınma ve yatırım bankalarının finansal kiralama yöntemiyle sağladığı finansmanlar ile katılım bankalarının taşınır ve taşınmaz mal ve hizmet bedellerinin ödenmesi suretiyle veya kar ve zarar ortaklığı yatırımları, taşınmaz, ekipman veya emtia temini veya finansal kiralama, mal karşılığı vesaikin finansmanı, ortak yatırımlar veya benzer yöntemlerle sağladıkları finansmanlar da bu kanun uygulamasında kredi sayılır. ¹

1.2.2. Kredinin Unsurları

Kredinin süre, güven (itimat), teminat, risk ve gelirden oluşmak üzere 5 temel ögesi vardır (Şakar, 2009, s. 3-4).

- I. Süre (Vade):** Kredi kullandırımında zaman çok önemlidir. Çünkü ödünç verilen paranın ve sağlanan itibarın belli bir zamanda geri dönmesi söz

¹ 5411 Sayılı Bankacılık Kanununun 48. maddesi

konusudur. Geleceğin belirsizliği nedeniyle süre uzadıkça risk artar. Yapılan bir işlemin vadeye sahip olmaması kredi niteliklerini taşımadığını gösterir.

- II. Güven ve Saygınlık (İtimat ve İtibar):** Krediler belli bir süre sonunda geri alınmak üzere değişik teminatlar karşılığında kullanılır. Kredi veren ile kredi alan arasında bir güvenin bulunması gerekmektedir. Banka için kredi kullanılacak gerçek veya tüzel kişiye olan itimat ve itibarın tam olması önemlidir.
- III. Teminat (Garanti):** Kredinin yapısı gereği, çeşitli gerekçeler ile borcun, işin ya da hizmetin yerine ulaşmama riski vardır. Riskin azalması ya da çoğalması, borçlunun yükümlülüklerini yerine getirmekten kaçınması ya da getirememesine alınacak teminatın cinsine göre artar ya da azalır.
- IV. Risk:** Risk, banka tarafından belli bir süreliğine verilen paranın geri temin edilmesi ve yapılan sözleşmeye konu olan teminatların yerine getirilmesine kadar olan sürede oluşabilecek zararın toplamıdır.
- V. Gelir:** Kredinin gelirlerini faiz ve komisyon oluşturur. Nakit kredilerde faiz esas gelir kaynağı olmasına rağmen bazı nakit kredilerde faizin yanında belirlenen komisyon oranında komisyon ücreti de alınabilir. Gayri nakit kredilerin esas gelir kaynağı ise komisyon ücretidir. Banka, giderlerini karşılamak ve elde ettiği karı ortaklarına dağıtabilmek için kredileri verimli bir biçimde kullanmalıdır (Yılmaz, 2010, s. 8).

1.2.3. Kredinin İşlevleri

- Kredi tasarrufların atıl kalmasını engeller. Böylece üretilen mal ve hizmetlerin kişiler tarafından kullanılması sağlayarak ekonomide hareketlilik elde edilir.
- Birikimlerin sermayeye çevrilmesini sağlar.
- Birikimleri girişimcilerin kullanımına aktarır.
- Kredi alınarak gelecekte elde edilecek gelirleri önceden kullanma olanağı elde edilir. Yani gelecekteki sahip olacağımız gelirleri, harcama olanağı verir. Kişilerin alım güçlerinin arttırılmasına yardım eder.
- Kredi girişimcilerin birikim yapmadan veya bu birikimlerin belli bir seviyeye ulaşmasını beklemeden işlemlerini gerçekleştirme imkanı vererek ekonomik faaliyetlerin hızlanmasını sağlar(Şakar; 2009: 5, Takan; 2002: 192).

1.2.4. Kredi Kaynakları

Bankalar kredi vermek için temel olarak öz kaynaklardan ve yabancı kaynaklardan yararlanırlar (Güney, 2011, s. 80-81);

1. Öz kaynaklar: Bankalar kullandıracakları kredilerin bir bölümünü kendi kaynaklarından sağlayabilirler;
 - Ödenmiş sermaye
 - Yedek akçeler ve karşılıklar,
 - dağıtılmamış karlar
2. Yabancı kaynaklar: Bankalar çok sık elde ettikleri yabancı kaynakları kredi kullandırımında kullanabilirler. Bankaların sağladıkları yabancı kaynaklar;
 - Mevduat,
 - TCMB²' ndan sağlanan krediler,
 - Yurtiçi bankalardan sağlanan krediler,
 - Yurtdışı bankalardan sağlanan krediler,
 - Borçlanma araçları ile sağlanan fonlardan oluşur

1.3. KREDİ KULLANDIRMA İLKELERİ

Kredinin getiri sağlanarak, geri dönüş sorunu yaşamadan kullandırımında üç temel ilke önem taşımaktadır.

- **Güvenirlilik (Emniyet) İlkesi:** Güvenirlilik, banka tarafından kredi için kafi görülen teminatın sağlanıp söz konusu müşteri hakkında gereken araştırmanın yapılmış olmasıdır. Güvenlik ilkesinin uygulanması konusunda aşağıdaki konulara dikkat edilir;
 - Kredilerin geri dönüşü için gerekli tedbirlerin alınması,
 - Kredi türlerine göre gerekli tedbirlerin alınması,
 - Teminatların noksatsız ve kusursuz olarak tesis edilmesi gerekir.

Bankanın riski kredilerin değişik sektörlere kullandırılması ile azaltılmaya çalışılır. Firmanın, talep edilen kredinin nerede ve nasıl kullanılacağını, varsa kredi kullanılacak projenin ne olduğu, kredi geri ödemesinin hangi kaynaklardan nasıl yapılacağını önceden belirlenmesi gereklidir (Şakar, 2009, s. 12-13).

- **Seyyaliyet (Akışkanlık) İlkesi:** Seyyaliyet, bankaya olan kredi borcunun kısa vadede ödenmesi, iş mevsimlerine uygun, hareketli olarak kullandırılmasıdır.

² Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

Bu ilke gereğince kısa vadeli kredilerin kullanılması tercih edilmelidir. Çünkü kısa vadeli krediler daha likit olmaktadır (Takan, 2002, s. 198-199). Seyyaliyet ilkesinin uygulanabilmesi için (Tokel, 2004, s. 22);

- Kısa vadeli kredi kullanımına izin verilerek vade bitiminde tasfiyelerin sağlanması,
 - Kredilerin iş mevsimleri ve hedeflere uygun olarak kullanımına izin verilmesi,
 - Teminata mümkün olduğunca hareketli olarak adlandırılacak devlet tahvili, hazine bonusu, nakit blokajı çek senet gibi kıymetlerin alınması,
 - Teminata alınacak olan senet ve çeklerin satılan bir malın ya da sunulan bir hizmetin karşılığında alınmış olması; riskin yayılması için çek ve senetlerin tutarı ve borçluları itibariyle iyi bir dağılıma sahip olması, bu çek ve senetlerin vadeleri ile kredi vadesinin uyumlu olması,
 - Riskin çok sayıda firma ve sektöre dağılması gereklidir.
- **Verimlilik İlkesi:** Bankacılıkta kredi işlemlerinden elde edilen kar, verim olarak adlandırılır. Başka bir ifadeyle verimlilik müşterilerin kullandıkları kredilere göre bankaya sağladıkları gelirdir. Bankalar kullandırdıkları kredilerin verimliliğinin yüksek olmasını isterler. Kredi kullanan müşterilerden tahsil edilen faizle birlikte bankacılık işlemlerinden elde edilen gelir toplamı o kredinin verimliliğini gösterir. Verimliliği oluşturan işlemler (Güney, 2011, s. 85);
 - Faiz geliri
 - Komisyon geliri
 - Kambiyo karları(döviz alım-satım)
 - Vadesiz mevduat ortalaması
 - Havale işlemleri
 - Valörlü yurtdışı transfer
 - Takasa verilen çekler vb. dir.

Kredi kullanılmasında yukarıda belirtilen ilkelerin haricinde, aşağıda belirtilen ilkelerin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir (Takan, 2002, s. 199).

- Kredi işlemleri kanun ve mevzuat hükümlerine uygun olmalıdır.
- Kredi bankaya kaynak oluşturacak şekilde kullanılmalıdır.
- Banka, firma seçimine özen göstererek, piyasanın köklü, yerleşmiş ve itibarlı firmalarına kullanırmaya çalışmalıdır.
- Firmaya, ödeme gücü kadar kredi kullanılmalıdır.
- Firmanın tüm bankacılık işlemlerinin bankada toplanmasına çalışılmalıdır.

1.4. KREDİLENDİRME SÜRECİ

Kredilendirme süreci, kredi talebi olan müşteriyle yapılan ilk görüşmeyle başlayıp kredinin kapatılması ile sonlandırılan ve bu aralıkta yapılan işlemleri içeren bir süreçtir.

1.4.1. Kredi Başvurusu

Müşteri kredi talebinde bulunduğu veya şube pazarlama çalışmalarıyla talep yaratıldığında, yapılacak ilk görüşme ile kredinin kullanım amacı, talep edilen kredi tutarı ve türü, ödeme şartları müşteriden öğrenilir. İlk görüşmede müşteri ile ilgili genel bilgiler toplanır ve gerekli belgeler istenir. Kredi talep eden müşteriden istenecek belgeler şu şekilde sıralanabilir (Güney, 2011, s. 92);

- Firmanın kayıtlı olduğu odadan alacağı oda sicil kaydı
- Son üç yılın bilanço ve gelir tabloları ekleriyle birlikte (Vergi dairesi onaylı)
- Vergi levhası
- Ticaret sicil gazetesi (Kuruluş şirket ana sözleşmesi ve değişikliklerin yayınlandığı)
- İmza sirküleri
- Hesap durumu
- Faaliyet belgesi (Sanayi işletmeleri için)
- Tapu fotokopileri
- Vekalet ile işlem yapılacaksa vekaletname örneği

1.4.2. Kredi Talebinin İncelenmesi; İstihbarat- Kredi Analizi

Banka şubesinin kredi servisi, müşteriden gelen belgeler ve piyasadan yapılan araştırmalar sonucunda işletmenin bankanın kredilendirme önkoşullarına uyup uymadığı tespit edilir. Kredi talep eden müşteri bankanın önceden müşterisi ise bankaca tanındığından kredi talebinin incelenmesi daha kısa sürecektir (Takan, 2002, s. 206).

Kredi analizi firmanın nakit akışının, borç ödeme gücünün, firma sahibinin/ ortaklarının şahsi, mali ve ekonomik durumlarının incelenmesiyle sağlıklı yapılabilir. Nakit akışı genellikle bilanço ve gelir tablosunun analiz edilip, firmanın içinde bulunduğu sektörle karşılaştırılmasıyla yapılır (Şakar, 2009, s. 40).

Kredilendirme riskli olmasına rağmen, bankaların karlı oldukları ana işlevidir. Bundan dolayı bankaların, kredilendirme çalışmalarının verimli olmasını sağlayıp kredilerin geri ödenmesinden doğabilecek zararı minimum seviyede tutacak şekilde yürütmeleri gerekir. Üçüncü kişilere ait kaynakları kullanan ticaret bankalarında kredilerin geri dönmemesi, belirli kişi ve kuruluşlarda donması, bankaların varlıklarını sürdürmemeleri sonucunu doğuracak en önemli risklerden biridir (Akgüç, 2006, s. 2-3).

Yapılan analiz ve istihbarat sonuçları olumlu ise kredinin teminatlarının araştırılıp fiyatlaması yapılır. Belirtilen çalışmalardan çıkan sonuç olumlu ise bankanın hazır formatında onay için yetkili olan makama kredi teklifi yapılır (Güney, 2011, s. 93).

1.4.3. Kredi Talebinin Onayı ve Kredinin Kullandırımı

Şube pazarlama yetkilileri yapılan analizler sonucunda olumlu bulunduğu kredileri bankanın standart formatında limite göre onaylanmak üzere kredi komitesine veya genel müdürlüğe teklif ederler. Uygun bulunan krediler, kredi onay yazısında belirtilen limitte ve belirtilen kurallara uyularak, tespit edilmiş olan teminatlar alındıktan sonra ve genel kredi sözleşmesi şirket yetkililerince imzalandıktan sonra kullanılmalıdır (Güney, 2011, s. 93).

1.4.4. Kredinin İzlenmesi ve Kredi Tasfiyesi

Kredi verildikten sonra krediyi kontrol altına alma ve takip görevi şube müdürü ve kredi servisi görevlileri tarafından sağlanır. Müşterinin kredi sözleşmesindeki şartlara uyması ve performansının takibi iyi bir kredi yönetimini gerektirir. Kredide geri ödeme zorlukları çıkar ve kredi riski artarsa sorunlu hale dönüşebilecek kredilere çözüm bulmaya çalışır (Takan, 2002, s. 206).

Kredilerin tasfiyesi, krediye ait alacakların tahsil edilerek sonlandırılması ve alınan teminatların iade edilmesidir. Kredi sözleşmeleri gereği krediler bankanın isteği üzerine sonlandırılabilir. Müşteriler, istedikleri vakit bankaya olan borçlarını ve risklerini sonlandırıp kredilerini kapatabilirler. Kredinin kapatılması işlemi banka ile müşteri arasında başlangıçta yapılan anlaşmaya uygun olarak gerçekleştirilir. Firmanın mali yapısının aşırı derecede bozulması veya mali gücünün üzerinde borçlanması, konkordato, iflas, haciz, mahkumiyet, ölüm, firmanın düzenlediği çeklerin karşılıksız çıkması, şirketlerde tasfiye vb. sebepler ile, gerçek ve tüzel kişilerin durumlarında oluşan negatif gelişmeler, kredinin geri ödenmeme riskini ortaya çıkaracağından, böyle durumlarda kredinin tasfiyesi yapılır (Şakar, 2009, s. 50).

1.5. KREDİLERİN SINIFLANDIRILMASI

1.5.1. Niteliklerine Göre Sınıflandırma

-Nakdi Krediler: Faiz veya komisyon karşılığında, belirli koşullar altında bankaların müşterilerine ödünç para vermesidir. Bu kredi türleri arasında İskonto, iştirak, senet karşılığı kredi ve diğer teminatlara bireysel ve kurumsal krediler bulunmaktadır. (Güney, 2011, s. 81). Nakdi krediler hem TL hem de yabancı paralar üzerinden kullanılabilir (Saraç, 2012, s. 89).

-Gayrinakdi Krediler: Bir borcun alacaklıya ödenmesi, her türlü ticari eşyanın sahibine teslimini ya da herhangi bir işin gerçekleştirilmesini taahhüt eden kişilerin bu taahhütlerini belirlenen şartlara uygun olarak gerçekleştirecekleri güvenini sağlayarak

bankanın da karşı tarafa bunu garanti etmesi şeklinde kullanılan kredilerdir (<http://www.creditwestbank.com/ticari/gayrinakdi-krediler>). Gayrinakdi kredi geçici olarak bankanın sahip olduğu saygınlığın kullanılmasıdır. Başlangıçta banka tarafından ödünç para verilmesi bu tür kredi çeşitleri için mevzubahis değildir. Ancak iş gerçekleştirilmez, borç ödenmez ya da verilen taahhütler yerine getirilmez ise banka alacağı olan kişinin uğradığı zararı ödemek zorundadır (Güney, 2011, s. 81). Gayri nakit kredilerde bankalar faiz isteğinde bulunamaz. Çünkü bankadan herhangi bir para çıkışı yoktur. Bundan dolayı bu tür kredilerin geliri komisyonlardır (Yılmaz, 2010, s. 81). Gayrinakdi kredilere teminat mektupları, kabul/ aval kredisi ve ithalat akreditifleri örnek verilebilir.

1.5.2. Vadelerine Göre Sınıflandırma

Krediler vadeleri bakımından; kısa, orta ve uzun vadeli olarak üç grupta toplanır. Vadelerin zaman aralığı olarak net bir görüş yoktur. Genel olarak kabul gören süreler aşağıdaki gibidir.

Kısa Vadeli Krediler: Vadesiz veya vadeleri 1 yıla kadar olan kredilerdir.

Orta Vadeli Krediler: Vadeleri 1-5 yıl arasında değişen kredilerdir.

Uzun Vadeli Krediler: Vadeleri 5 yıldan daha uzun olan kredilerdir.

Banka kredilerinin vade dağılımı, bankalarda varlık ve kaynaklar arasında vade uyumu, likidite riski, faiz riski ve karlılık açısından anlamlıdır. Bankalar ancak yeterli öz kaynakları ve uzun süreli kaynakları olduğu sürece, orta vadeli kredi verdiklerinden vade uyumsuzluğu yaratmazlar. Kredilerin vade dağılımı, bankanın faizde negatif dengesizlikle faaliyetlerini sürdürüp sürdürmediğini belirleme açısından da önemlidir (Akgüç, 2007, s. 506). Faizde negatif dengesizlik, bankalar uzun vadeli sabit faiz ile kredi verirken daha kısa vadeli değişken faizle borçlanırlar. Faizlerin düşmesinden faydalanarak kar paylarını arttıırırlar. Bu durumda faizlerin artması bankaların faydasına olmaz (<http://www.cumhuriyet.com.tr/koseyazisi/429040/.html-23.09.2014>).

Kısa vadeli krediler, genellikle önceden tahmin edilemeyen acil ödemelerin ve geçici masrafların ödenmesi için kullanılmak istenirken, orta ve uzun vadeli krediler

ise belirli bir plana göre ve önceden saptanmış hedeflerin finansman ihtiyaçlarını karşılayabilmek içindir (Ardıç & Yılmaz , 2002, s. 65).

Kredinin maliyeti vadeyle doğru orantılıdır. Vade uzadıkça maliyette artmaktadır. Çünkü kredi veren kurum, fonlarını daha uzun sürelerde kullanamamakta, bundan dolayı daha değişik ve karlı alanlardan vazgeçmektedir. Kredinin maliyetine oluşan “fırsat maliyeti” de yansımaktadır. Ayrıca kredinin vadesi piyasaları da etkilemektedir. Uzayan vade ile birlikte, kredi verilen ülkedeki finansal veya ticari piyasalarda meydana gelen değişim ve hareketlenme ihtimali artmaktadır. Bundan dolayı verilen kredilerin riski artmaktadır. Bu da kredi maliyetlerine yansımaktadır (Balkaş, 2004, s. 15-16).

1.5.3. Teminatlarına Göre Sınıflandırma

Alınan teminatlar, risk azaltıcı bir önlem olarak sermaye yeterliliği açısından bir yerde kredinin sigortasını oluşturduğu gibi, krediye tahsis edilecek sermaye tutarını ve ayrılacak kredi karşılıklarını, dolayısıyla bankanın dönem kar ve zararını da etkilemektedir. Alınan güvenceler kredi riskini azaltıp, özkaynak ve faaliyet hacmini arttırdığı için bankalar daha güçlü güvenceler almak isterler.(Akgüç; 2007: 499)

Teminatsız Krediler (Açık Kredi): Müşterilerin kredibilitesine dayanan ve sadece borçlunun imzası karşılığı verilen kredilerdir. Bu kredi türünde borçlunun mal varlığı, ahlaki durumu, piyasadaki itibarı ve güvenilirliği önemlidir. Saygın firmalara derin araştırmalardan sonra açıldığı için “en teminatlı kredi açık kredidir” de denilir (Çakıcı & Ceylan, 2014, s. 60).

Teminatlı Krediler: Müşterinin imzası dışında farklı teminatlar alınarak açılan kredilerdir. Bu krediler iki grupta toplanır (Çakıcı & Ceylan, 2014, s. 60);

Kefalet Karşılığı Krediler: Bu kredi tipinde üçüncü bir kişi kredi alan kişinin borcuna kefil olduğunu garanti eder.

Maddi Teminat Karşılığı Krediler: Bu kredilere güvence olarak nakit, ticari eşya, değerli madenler, gayrimenkul ipoteği, hisse senedi ve tahvil gibi maddi bir güvence alınmaktadır.

1.5.4. Kaynaklarına Göre Sınıflandırma

Banka Kaynaklı Krediler: Bankaların kendilerine ait fonlardan kullandıkları kredilerdir.

Banka Dışı Kaynaklardan Kullanılan Krediler: Bankaların Türkiye İhracat Kredi Bankası, Merkez Bankası ve diğer kaynaklardan faydalanarak müşterilerine kullandıkları kredilerdir.

1.5.5. Kullanım Amacına Göre Sınıflandırma

Üretim Kredileri: İşletmelerin mal ve hizmet üretebilmesi için gerekli kaynağın finanse edilmesi ve işletme sermaye ihtiyaçlarını karşılamak için kullanılan kredilerdir. Üretim kredileri yatırım ve işletme kredisi olarak ikiye ayrılır.

- **Yatırım Kredileri:** İşletmelere orta ve uzun vadeyle, arazi temini, bina yapımı ve tesislerin düzenleri ile diğer maddi duran varlıkların finansmanı için kullanılan kredilerdir.
- **İşletme Kredileri:** İşletmelerin döner sermaye gereksinimlerini sağlamak, işletme faaliyetlerini devam ettirebilmesi için gerekli kaynağı finanse etmek amacıyla kullanılan kredilerdir.

Tüketici Kredileri: İşletmelerin bina ve tesislerin onarımı ile sabit kıymetlerin onarımını finanse etmek için kullanılan kredilerdir(Şakar, 2009, s. 56).

1.5.6. Kullanılan Sektörler Açısından Sınıflandırma

Sektörlere göre krediler genel olarak özel sektör kredileri ve kamu sektörü kredileri olarak incelemek mümkündür.

1.5.7. İzin Açısından Sınıflandırma

Şube Yetkisinden Krediler: Şube yetkisi ile genel müdürlüğün izin verdiği sınırlar dahilinde açılan kredilerdir.

Otorize Krediler: Şube yetkisine gerek kalmadan, istenen para miktarına göre bir üst makamın onayını gerektiren kredilerdir.

1.6. KREDİ SINIRLAMALARI

Risk Grubu

5411 Sayılı Bankacılık Kanununun 49. Maddesine göre risk grubu oluşturanlar; Bir gerçek kişi ile eşi ve çocukları, bunların yönetim kurulu üyesi veya genel müdürü oldukları veya bunların ya da bir tüzel kişinin birlikte veya tek başlarına, doğrudan ya da dolaylı olarak kontrol ettikleri ya da sınırsız sorumlulukla katıldıkları ortaklıklar bir risk grubunu oluşturur.

Bir banka ile bu bankanın nitelikli pay sahipleri, yönetim kurulu üyeleri ve genel müdürü, bunların birlikte veya tek başına, doğrudan ya da dolaylı olarak kontrol ettikleri ya da bunların sınırsız sorumlulukla katıldıkları veya yönetim kurulu üyesi ya da genel müdürü oldukları ortaklıklar bankanın dahil olduğu risk grubunu oluşturur.

Yukarıda belirtilen risk gruplarının belirlenmesinde birlikte kontrol edilen ortaklıklar, bu ortaklıkların kontrolünü birlikte sağlayan her bir hissedarın risk grubuna dahil edilir.

Bu maddenin uygulanmasında aralarında birinin ödeme güçlüğüne düşmesinin diğer bir veya birkaçının ödeme güçlüğüne düşmesi sonucunu doğuracak boyutta kefalet, garanti veya benzeri ilişkiler bulunan gerçek ve tüzel kişiler ilgili risk gruplarına dahil edilir.

Sermayesinin çoğunluğu ayrı ayrı veya birlikte Hazineye, Özelleştirme İdaresi Başkanlığına, genel veya katma bütçeli dairelere ait bankalar; doğrudan veya dolaylı olarak kontrol ettikleri ortaklıklar ile birlikte bir risk grubu oluşturur.

Bankalar dışındaki kamu iktisadi teşebbüslerinin veya hisselerinin çoğunluğu Özelleştirme İdaresi Başkanlığının elinde bulunan diğer kamu kurum ve kuruluşları, sermaye, yönetim ve denetimlerine hâkim oldukları bağlı ortaklık, iştirak ve müesseseler ile birlikte bir risk grubu oluşturur.

Bu maddenin uygulanmasına, banka ve ortaklıklarda yönetim kurulu üyesi ve genel müdür olarak görev yapanlar ve velâyet altında olmayan çocuklar bakımından aynı risk grubuna dahil edilecek gerçek ve tüzel kişilerin tespitine ilişkin usul ve esaslar kurulca belirlenir.

Kredi Sınırları

5411 Sayılı Bankacılık Kanununun 54. Maddesine göre kredi sınırları; Bankalarca bir gerçek ya da tüzel kişiye veya bir risk grubuna kullandırılacak kredilerin toplamı özkaynaklarının yüzde yirmibeşini aşamaz. Bu oran, 49 uncu maddenin ikinci fıkrasında tanımlanan risk grubu bakımından yüzde yirmi olarak uygulanır. Kurul, bu oranı yüzde yirmibeşe kadar yükseltmeye veya kanuni haddine kadar indirmeye yetkilidir. Bir adi ortaklığa verilen krediler, sorumlulukları oranında ortaklara kullandırılmış sayılır.

Bankalarca hakim ortak veya nitelikli pay sahibi olup olmadıklarına bakılmaksızın bankaların sermayesinin yüzde bir ve daha fazla payına sahip olup pay defterine kayıtlı olan tüm ortaklarına ve bunlarla risk grubu oluşturan kişilere kullandırılacak kredilerin toplamı özkaynaklarının yüzde ellisini aşamaz.

Birlikte kontrol edilen ortaklıklara kullandırılan krediler, bu ortaklıkları birlikte kontrol eden hissedarların her birinin ortaklık sermayesinde sahip olduğu payların, birlikte kontrol ettikleri toplam paya oranı ölçüsünde ortaklığı birlikte kontrol eden her bir hissedarın dahil olduğu risk grubuna kullandırılmış sayılır.

Bir gerçek ya da tüzel kişiye veya bir risk grubuna özkaynakların yüzde onu veya daha fazlası oranında kullandırılan krediler büyük kredi sayılır ve bunların toplamı özkaynakların sekiz katını aşamaz.

Bir risk grubuna kullandırılan kredilerin teminatını oluşturmak üzere aynı risk grubuna dahil gerçek veya tüzel kişilerden kabul edilen aval, garanti ve kefaletler risk grubuna ait kredi sınırlarının hesabında dikkate alınmaz.

Gayrinakdi krediler, vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri ile benzeri diğer sözleşmeler, kabul edilen aval, garanti ve kefaletler, kredi kuruluşları ve finansal kuruluşlarla gerçekleştirilen işlemler, kurulca kabul edilecek ülkelerin merkezi yönetimleri, merkez bankaları ve bankaları ile yapılan işlemler veya bunlarca çıkarılan ya da ödenmesi garanti edilen bono, tahvil ve benzeri sermaye piyasası araçları, verilen diğer garantiler karşılığı yapılan işlemler kredi sınırlarının hesabında kurulca belirlenen esaslar ve oranlar dâhilinde dikkate alınır.

Kredi Sınırlamalarına Tabi Olmayan İşlemler

Aşağıda belirtilen maddeler bankacılık kanununun 54. Maddesinde belirtilen sınırlamalara tabi değildir:

- a) Karşılığı nakit, nakit benzeri kıymet ve hesaplar ile kıymetli maden olan işlemler.
- b) Hazine Müsteşarlığı, Merkez Bankası, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı ve Toplu Konut İdaresi Başkanlığıyla yapılan işlemler ile bu kurumlarca çıkarılan ya da ödenmesi garanti edilen bono, tahvil ve benzeri menkul kıymetler karşılığı yapılan işlemler.
- c) Merkez Bankası nezdindeki piyasalarda veya kanunla teşkilatlanmış diğer para piyasalarında yapılan işlemler.
- d) Aynı kişiye ya da aynı risk grubuna yeni kredi tahsisi hâlinde daha önce yabancı para cinsinden veya yabancı para ölçüsü ile verilen kredilerin, müteakiben tahsis edilen kredinin kullandırılmaya başlandığı tarihteki cari kurdan dikkate alınması kaydıyla çek ve kredi kartı kullandırmaları hariç, kredilerde kur değişikliklerinin doğurduğu artışlar ile vadesi geçmiş kredilere tahakkuk ettirilen faiz, kâr payı ve diğer unsurlar.
- e) Her türlü sermaye artırımları dolayısıyla bedelsiz edinilen ortaklık payları ile ortaklık paylarının herhangi bir fon çıkışı gerektirmeyen değer artışları.
- f) Kurulca belirlenecek esaslar dâhilinde bankaların kendi aralarındaki işlemler.
- g) Kurulca belirlenecek esas ve süreler çerçevesinde elden çıkarılması kaydıyla halka arza aracılık yüklenimleri kapsamında edinilen ortaklık payları.
- h) Özkaynak hesabında indirilecek değer olarak dikkate alınan işlemler.
- i) Kurulca belirlenecek diğer işlemler.

(https://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Mevzuat/Bankacilik_Kanunu/1540bankacilik_kanunu_13.9.2013.pdf-04.11.2014)

BÖLÜM 2: FAİZ, MEVDUAT VE PARA POLİTİKASI İLİŞKİLERİ

2.1. FAİZ KAVRAMI

Makro iktisat derslerinde faiz için iki farklı tanımlama yapılır. Klasik iktisatçılara göre faiz, bugünkü tüketimi geleceğe erteleme bedelidir. J. M. Keynes'e göre, faiz likiditeden vazgeçmenin bedelidir (Öçal, Çolak, Togay, & Eser, 1997, s. 67).

Faiz, kişinin kendisine ait olmayan nakdin kullanımı için ödemek zorunda olduğu fiyattır (Oster, 2003, s. 3).

Faiz, üretim faktörlerinden biri olan sermayenin elde ettiği getiridir. Üretimin devamlılığı için bina, makine teçhizat gibi sermaye gerektiren varlık kullanımının artması, gerekli sermayenin maliyetini de arttırmaktadır. Faiz sermayenin belirli bir zaman içinde kullanımını neticesinde ödenen bedeldir. Faiz, aynı zamanda mali fonların maliyetidir. Fon eksikliği olanlar, ihtiyaç duydukları fonu faiz ödemeye razı olarak temin ederler. Fon fazlası olanlar faiz geliri karşılığında fonların kullanımını borç olarak verirler (Öztürk, 2011, s. 15).

Faiz oranı, kredi kullanmanın fiyatı veya paranın değeri olarak tanımlanabilir. Kişiler bugünkü tüketimi gelecekteki tüketime tercih ederler. Böylece paralarını kullanarak bugün mal ve hizmetlerin keyfini çıkarabilirler. Tüketimin ertelenmemesi için faiz öderler (Ragan & Thomas, 1993, s. 426).

2.2. FAİZ ORANLARININ ÖNEMİ

Faiz oranı, borçlanmanın maliyeti veya fonları kiralamak için ödenen fiyattır. Ekonomide birçok faiz oranı vardır; mortgage faiz oranları, taşıt kredisi faiz oranları gibi. Faiz oranları birkaç açıdan önemlidir. Kişisel açıdan, yüksek faiz oranları sizi, finansman maliyeti yüksek olacağından, bir ev veya bir otomobil almaktan vazgeçirebilir. Bu durumun tersine, gelirinizin bir kısmını tasarruf olarak mevduata

yatırmak daha fazla faiz geliri elde edebileceğimizden, sizi tasarruf etmeye özendirir. Tüketicilerin yanında şirketlerin de yatırım kararlarını etkileyeceğinden ekonominin genel sağlığı üzerinde de etkilidir. Örneğin yüksek faiz oranları, bir şirketin yeni istihdam olanakları sağlayacak bir fabrika inşa etmeyi ertelemesine neden olabilir (Mishkin, 2006, s. 4).

Faiz oranları bir ekonomide en yakından takip edilen değişkenler arasındadır. Oranlardaki değişimler günlük hayatımızı ve ekonominin genelini etkilediği için, günlük olarak medyada ilan edilir. Biz de kararlarımızı etkileyeceği için ilan edilen bu göstergeleri takip ederiz. Faiz oranları kişilerin şu kararlarını etkiler (Günel, 2007, s. 37):

- Tüketmek veya tasarruf etmek,
- Bir ev almak veya almamak,
- Tahvil ve bono almak veya almamak,
- Mevduat hesabına yatırmak veya yatırmamak,
- Şirketlerin yatırım kararları vb. gibi bir çok kararı etkiler.

Ekonomide faiz oranlarındaki değişim yatırım kararlarını etkiler. Faiz oranlarına bakılarak yatırım projesinin kar elde etme düzeyine ve hangi yatırıma öncelik verileceğine karar verilir. Faiz oranları, yatırım projelerinin umulan karlılığından düşük olduğu sürece yatırım kararı olumlu sonuçlanır. Bu bağlamda yatırım ve tüketim kararlarının belirlenmesinde etkili değişkenlerden biri faiz oranlarıdır (Öztürk & Durgut, 2011, s. 120).

2.3.KREDİ PİYASASINDA FAİZ ORANLARININ BELİRLENMESİ

Faiz oranı, özellikle özel sektör harcamalarını (yatırım ve tüketimi) ve dolayısıyla reel GSYİH³ yı önemli derecede etkiler. Faiz olmasaydı, parası olanların paraya ihtiyacı olanlara, bankalar aracılığıyla, borç vermeleri teşvik edilmemiş olurdu. Bu yüzden paraya ihtiyacı olanlar faizi ödemek suretiyle parası olanlardan borç para alırlar (Ertek, 2006, s. 240).

³ Gayri Safi Yurtiçi Hasıla

Para kullandırmanın bedeli olan faiz, genel olarak kredi sisteminin işleyişinde başlangıç noktası olarak karşımıza çıkar. Faiz oranlarının belirlenmesiyle ilgili iktisat okullarında çeşitli teoriler ortaya konmuştur. Bunlar klasik faiz teorisi, ödünç verilebilir fonlar teorisi ve Wicksele' in katkısı, Keynes' in likidite tercihi teorisi, Hicks-Hansen' in faiz oranları teorisi: IS- LM analizi, Tobin' in portföy teorisidir.

2.3.1.Klasik Faiz Teorisi

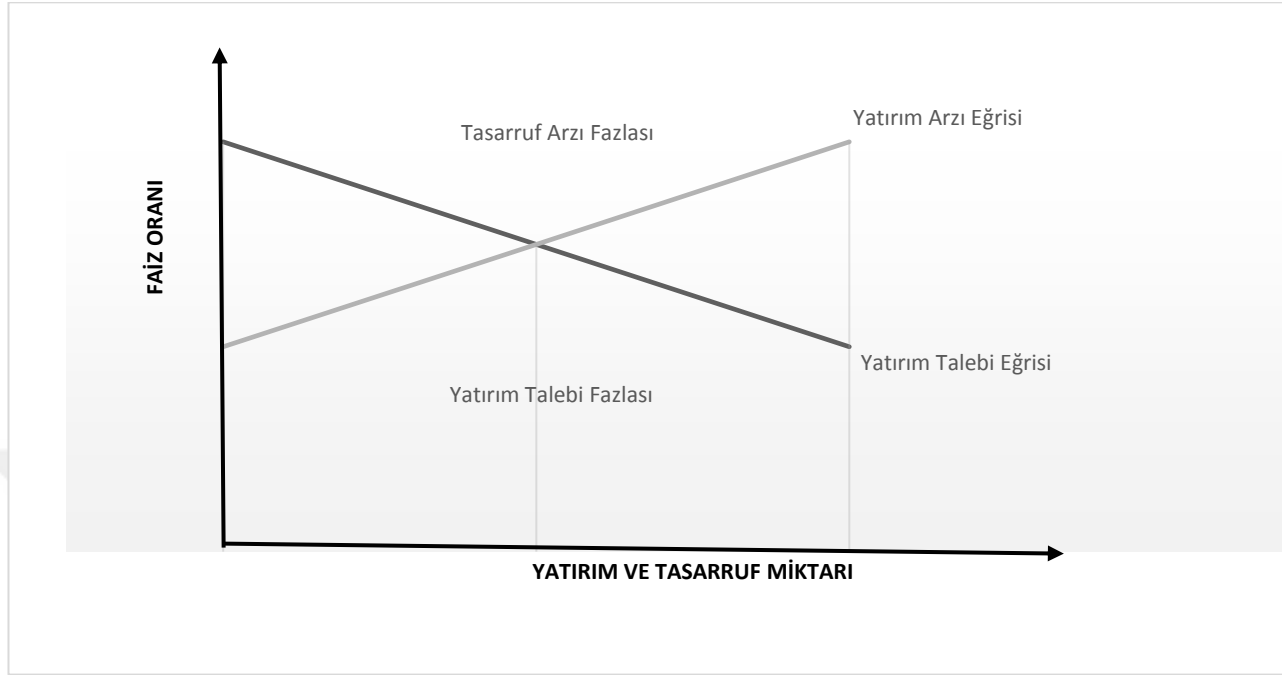
Klasik faiz teorisine göre faiz oranlarının belirlenmesi, ekonomideki sermaye arz ve talebine göre yapılır. Klasik faiz teorisinde sermaye arzı; kişilerin harcanabilir gelirlerinden tüketime ayırmayarak ellerinde tutmayı seçtikleri tasarruflarından oluşurken, sermaye talebi ise; özel ve kamu sektörünün yatırım ihtiyaçlarından kaynaklanmaktadır. Ekonomideki sermaye arzı, faiz oranlarına karşı esnek değildir. Başka bir ifadeyle faiz, tasarruf edilen paranın işletilmesi halinde kazanılacak bir gelir olarak düşünüldüğünde, faiz oranlarının artışa geçtiği dönemlerde tasarruflar yüksek, faiz oranlarının azalışa geçtiği dönemlerde tasarruflar da düşük olacaktır (Ardıç & Yılmaz , 2002, s. 70-71).

Klasik faiz teorisi Adam Smith' in düşüncelerinden önemli ölçüde etkilenmiştir. Smith' e göre faiz, tasarrufunu kullanmayıp başkasına borç veren kişinin elde ettiği gelirdir. Klasik teoride faiz oranı reel bir değişkendir ve denge düzeyi tasarruf arzı ve yatırım talebine bağlıdır (Günel, 2007, s. 51).

Klasik faiz kuramındaki temel kavram psikolojik faktörlere dayanan “zaman tercihi” kavramıdır. Birey elindeki likidite ile bugünkü satın alma gücü ve yarınki satın alma gücü arasındaki “acıyo” denilen bir farkın olduğunu, paranın satın alma gücünün bugün daha yüksek, yarın ise daha az olduğunu düşünecek ve elindeki likiditeyi tüketime yönlendirecektir. Faiz “acıyo” farkını ortadan kaldıran bireyi bugünkü tüketimden vazgeçiren bir faktördür.

Klasik iktisatçılara göre ikinci anahtar kavram, sermayenin marjinal verimliliğidir. Çünkü yatırım talebi, sermayenin marjinal verimliliğine bağlıdır ve faiz ile arasında ters yönlü bir ilişki vardır. Ekonomide sermayenin marjinal verimi, faiz oranlarından yüksekse yatırımcı, yatırım miktarını arttıracak faiz oranları sermayenin

veriminden daha büyükse yatırım miktarını azaltacaktır (Ünal, Uzunoğlu, & Alkin, 1990, s. 8-9).

Şekil 2: Klasik Faiz Teorisinin Grafiği

Şekilde görüldüğü gibi, denge faiz oranı tasarruf arzı ile yatırım talebinin kesiştiği noktada oluşur. Faiz oranı, denge faiz oranının üzerine çıktığında, yatırım projesi için istenebilecek kredi miktarı, kredi kurumu tarafından sunulan tasarruf miktarından az olacaktır. Bu tasarruf fazlalığı ise faiz oranlarında düşüğe sebep olacaktır. Faiz oranı denge faiz oranının altına düştüğünde ise yatırım için istenecek kredi tutarı kredi kurumu tarafından sunulan tasarruf miktarından fazla olacaktır. Bu durumda faiz oranlarında artışa sebep olacaktır (Ertek, 2006, s. 241-242).

2.3.2. Ödünç Verilebilir Fonlar Teorisi ve Wicksel' in Katkısı

Faiz oranlarının değerlendirilmesinde Klasik iktisatçılar sadece reel unsurlara önem verirken, Neo- klasik iktisatçılar reel unsurların yanında parasal unsurları da dikkate almışlardır. Neo- klasik faiz teorisi olarak adlandırılan ödünç verilebilir fonlar teorisine göre, para arzı faiz oranına karşı duyarlıdır. Denge faiz oranı ödünç

verilebilir fonların talep ve arzının eşitlendiği yerde olmaktadır. Fon talep ve arzında oluşabilecek kaymalar faiz oranlarını değişikliğe uğratacaktır. Benzer olarak, herhangi bir sebeple faiz oranlarında oluşabilecek bir düşüş veya yükseliş fon açığı veya fon fazlalığı yaratarak faiz oranlarında denge oluşturacaktır (Günel, 2007, s. 52).

Klasik faiz kuramına parasal unsurları da katarak teoriyi gerçeğe yakın hale getiren Wicksell, ekonomide faiz oranlarının doğal faiz oranı ve parasal faiz oranı olarak iki türe ayrıldığı fikrine sahiptir. Doğal faiz oranı, sermaye arzı ile sermaye talebi arasındaki eşitliği sağlayan faiz oranıdır ve reel sektör (yatırım- tasarruf eşitliği) ile ilgilidir.

Parasal faiz oranı ise finansal piyasada belirlenen faiz oranıdır. Yani parasal faiz oranı ödünç piyasasında geçerli olan faiz oranıdır. Wicksell' e göre ödünç verilebilir fonlar teorisinde, denge faiz oranı ödünç verilebilir fon talep ve arzının eşitlendiği faiz oranıdır. Ödünç verilebilir fonlar arzı, hane halkının tasarrufları ile para stokundaki genişlemeden kaynaklanırken, ödünç verilebilir fonlar talebi ise, planlanan yatırım miktarı ile hane halkının gömülemek istediği (atıl) para talebinden doğar (Ardıç & Yılmaz , 2002, s. 73-74).

Doğal faiz oranının parasal oranın üzerine çıkması durumunda tasarruflar yatırımları aşmakta, bu durum ticaret ve üretimi teşvik etmekte, arz ve talep arasındaki ilişkilerin değişmesine neden olmaktadır. Piyasa faiz oranları doğal faiz oranlarının altında kaldığı sürece mal arzını aşan bir talep fazlası olacağından fiyatlar yükselecektir. Wicksell fiyat değişmelerinin bu iki faiz oranı arasında meydana gelen değişimler yüzünden dolaylı olarak ortaya çıktığını göstermektedir (Öztürk N. , 2011, s. 376).

2.3.3. Keynes'in Likidite Tercihi Teorisi

Klasik yaklaşımlar faizi reel unsurlarla izah etmeye çalışırken, Keynes parasal unsurlarla izah etmiştir. Keynes, likidite tercihi ile para arzının faiz haddini belirlemede etkili olacağını ileri sürmüştür. Keynes' de faiz oranı, para arzı sabit durumdayken, kişilerin değişik yatırım araçları karşısında para tutma seçimlerinin

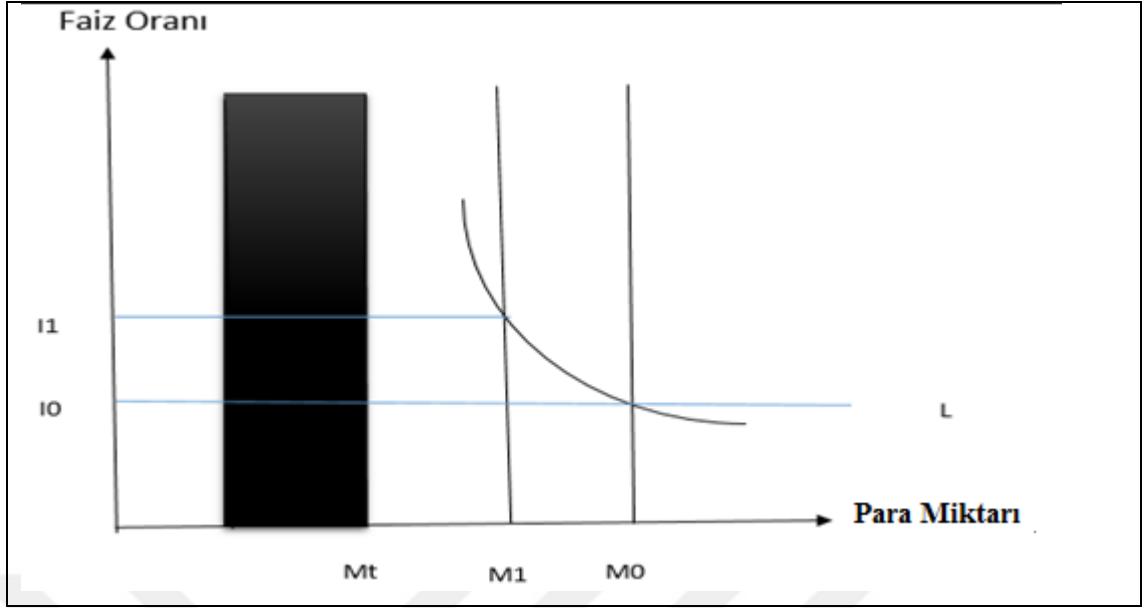
derecesine göre değişmektedir. Aynı biçimde faiz oranı para talebi sabit durumdayken para arzındaki bir farklılıktan etkilenebilmektedir (Günel, 2007, s. 52-53).

1936 yılında yayınlanan *İstihdam, Faizin ve Paranın Genel Teorisi* adlı kitabında John Maynard Keynes, sabit dolaşım hızı görüşünü terk ederek faiz oranlarının önemini vurgulayan likidite tercihi teorisini geliştirmiştir. Bu para talebi teorisi şu soruyu sorar: Bireyler neden para tutar? Keynes para talebinin ardında üç güdünün yattığını ileri sürer: işlem, ihtiyat ve spekülasyon.

İşlem güdüsüyle Keynes, klasiklerin gündelik işlemleri gerçekleştirmek için kullanabilecek bir değişim aracı olduğu için para tuttıkları varsayımını izleyerek, para talebinin bu bileşeninin esasen insanların gerçekleştirdikleri işlem düzeyi tarafından belirlendiğini vurgulamıştır. İşlemlerin gelirle orantılı olduğuna inandığından, para talebinin işlemler birleşenin gelirle orantılı olduğu görüşünü benimsemiştir.

Günlük işlemleri gerçekleştirme amacının yanında, beklenmedik bir ihtiyaca karşı ihtiyat amacıyla da para tuttıklarını söylemiştir. Keynes insanların tutmak istedikleri ihtiyadi para balanslarının esasen gelecekte yapmak istedikleri işlem düzeyi tarafından belirlendiğini düşünmektedir. Bu işlemler gelirle orantılı olacağından, ihtiyadi para balansı talebinin de gelirle orantılı olacağını ileri sürmüştür.

Keynes teorisine işlem ve ihtiyat güdülerinde para talebinin tek belirleyicisinin gelir olduğu varsayımının yanında insanların servet saklama aracı olarak da para tutabilecekleri görüşünü eklemiştir. Bu amaçla para saklamaya spekülasyon güdüsü olarak adlandırmıştır. Bu bileşende para tutulma kararlarını etkileyen faiz oranlarına dikkat çekilmiştir. Keynes servet saklama aracı olarak kullanılabilir varlıkları tahvil ve para olmak üzere gruplamıştır. Para tutmanın beklenen getirisi tahvilin beklenen getirisinden yüksek olduğu sürece kişiler para tutmak isterler. Tahvil fiyatları ile faiz oranları ters orantılıdır. Faiz oranlarının yükselmesini bekliyorsanız, tahvil fiyatlarının düşmesini ve dolayısıyla sermaye kaybını beklersiniz. Bu durumda servetinizi para olarak saklamayı tercih edersiniz (Mishkin, 2006, s. 497-498).

Şekil 3: Keynes'in Likidite Teorisinin Grafiği

Keynes' e göre faiz oranları yukardaki grafikte özetlenmiştir. M_t para miktarı sınırı, şekilde taranmış bölgeyi yani alışveriş ve ihtiyat güdüsüyle para istemini göstermektedir. Spekülasyon istemiyle para istemi M_1-M_t para miktarı M_1 iken faiz i_1 'dir. Para sunusunun artması sonucunda sunu M_0 olunca faiz i_0 ' a düşmüştür.

Spekülasyon amacıyla para istemi büyümüş M_0-M_t olmuştur. Para arzının artması, spekülasyon nedeniyle para talebini arttıracaktır. Spekülasyon nedeniyle para talebi bu paranın tahvil, hisse senedi alınması gibi işlerde kullanılması anlamına gelmektedir (Giray, 1994, s. 62).

Şekilde görüldüğü gibi likidite tercihi eğrisi sol yukardan sağ aşağıya doğru azalan ve belli bir faiz oranından sonra yatay eksene paralel devam eden bir eğridir. Keynes' e göre bunun nedeni faiz oranlarının düşebileceği bir alt sınır vardır ve faiz oranlarının bu alt sınırın altına düşmesi mümkün değildir. O nedenle belirli bir noktadaki faiz oranlarında likidite talebi sonsuzlaşır. Para otoritelerinin hareket alanını kısıtlayan bu duruma "Likidite Tuzağı" adı verilmektedir (Akdiş, 2001, s. 130).

İşlem ve ileriye dönük nedenler ile elde bulundurulana paraya "aktif ankes", spekülasyon nedeniyle elde bulundurulana paraya ise "atıl ankes" olarak tanımlanmıştır.

Keynes “aktif ankes” nedeniyle elde tutulan paranın faize karşı çok duyarlı olmadığını savunmuştur. Ekonomik birimlerin işlem nedeniyle günlük cari harcamalarını yapabilmek için ellerinde tuttıkları para miktarı ve herhangi bir olasılığı karşı önlem olarak talep ettikleri para miktarının gelire çok yakın ilişkisi olduğunu kabul eden Keynes, spekülasyon nedeniyle talep edilen para ile faizler arasında sıkı bir ilişki kurmaktadır.

Sermaye piyasasında tahvil fiyatları ile faiz oranları arasındaki ilişki ters yönlüdür. Piyasada faiz oranlarının yükselmesiyle ileride piyasadaki tahvillerin fiyatını düşeceğini tahmin eden spekülâtörler, fiyatı düşen tahvilleri satın alacaklar ve spekülasyon için tutulan para miktarını azaltacaklardır. Piyasa faiz oranlarının düşmesi durumunda mekanizma tersine işleyecek, düşük faiz oranları ve yükselen tahvil fiyatları nedeniyle bireyler ellerinde likit para tutmayı daha yararlı bulacaklardır. Spekülasyon nedeniyle (atıl ankes) para talebi faiz oranları yükseldiğinde azalacak, düştüğünde artacaktır (Ünal, Uzunoglu, & Alkin, 1990, s. 9-10).

2.3.4. Hicks-Hansen’in Faiz Oranları Teorisi: IS-LM Analizi

1937 yılında yayınladığı makalede klasik ve keynesyen kuramların bir sentezini yapan John Hicks, geometrik olarak para arzının talebine eşitlendiği noktada kısa dönem denge gelir, istihdam düzeyi ve faiz oranının belirleneceğini fikrini benimsemiştir. Daha sonradan Alvin H. Hansen, Hicks’ in bu görüşünü geliştirerek ve literatüre “Hicks- Hansen modeli” olarak geçmesine yardımcı olmuştur. Bu neo-klasik sentez Gelir –Harcama Modeli veya IS-LM Analizi olarak da bilinmektedir (http://www.canaktan.org/ekonomi/kamu_maliyesi/maliye-iflas/lord-keynes.htm-26.10.2014).

Hicks-Hansen’ in faiz kuramına göre, faiz oranıyla gelir seviyesinin saptanması, reel ve parasal kesimlerde beraber oluşmaktadır (Cansu, 2006, s. 38).

Bu yaklaşıma göre her gelir seviyesinde yatırım ve tasarrufları denkleştiren bir tek faiz oranı vardır. Aynı şekilde her gelir seviyesinde sabit para arzını para talebine eşitleyebilen bir tek faiz oranı vardır. Buna göre IS eğrisi mal piyasasını dengeye ulaştıran tüm faiz oranı-gelir birleşimlerinin temsiliyken, LM eğrisi ise para

piyasasında para arz ve talebini denkleştiren faiz oranı-gelir birleşimlerinin temsilidir. Bu iki piyasa eğrisinin kesiştiği yerde, her iki piyasayı eş zamanlı olarak eşitleyen faiz oranı-gelir düzeyi bileşimi elde edilmektedir (Aksu, Emsen, & Başar, 2001, s. 47).

2.3.5. Tobin'in Portföy Teorisi

Resmi kaynaklara göre 1981`de Nobel ödülü kazanan James Tobin` in analizi iş, üretim, para hareketleri ve finansal pazarların analizi ve onların harcama ile ilişkisini içerir. Bu kaynağa göre Tobin portföy teorisini rasyonel insanlar tüm yumurtalarını bir sepete koymak istemez şeklinde açıklamaktadır (Klamer, 1985, s. 97).

James Tobin faiz incelemesinde, esas olarak Keynes` in likidite tercihi teorisi üzerinden portföy teorisine zemin oluşturmuştur. Tobin, Keynes` in iddia ettiği Spekülatif para talebi ile faiz oranı arasındaki ilişkiyi temel alarak, kişilerin parayı ellerinde veya aktiflerinde tutup niçin faiz getirisinden vazgeçtikleri üzerine çalışmıştır. Farklı yatırım araçlarının sağlayabileceği kazanç aynı seviyede olduğunda portföy dengesi tekrar sağlanmaktadır. Para talebi denkleminde para talebinin toplam değerlere oranı bağımlı değişkeni göstermektedir. Bu denklemde çeşitli yatırım araçlarının getiri oranları da açıklayıcı değişkenler arasında bulunmaktadır. Böylelikle faiz oranlarının belirlenmesinde para arz – talebi ve diğer yatırım araçları yer almaktadır. Bu yaklaşım, kişi ve kurumların ellerinde tuttukları para gibi çeşitli aktif değerlerin seçimine ilişkindir. Bu kişi ve kurumların ellerinde alternatifler bulundurmalarının nedeni, gelecekteki beklentilerin kesin olmamasıdır. Bu yaklaşımın önemli olan kısımlarından biri, risk faktörünün de para talebi fonksiyonun belirleme işlemine katılmasıdır (<http://katrednz.tr.gg/Faiz-Teorisi.htm>-24.10.2014)

Para, tahvil ve sermaye malları arasındaki ikame derecesine bağlı olarak para ve faiz politikalarının etkisi farklılaşabilmektedir. Para arzındaki değişim yalnızca finansal varlıkların talebinde (finansal varlıkların getiri oranlarının değişmesine bağlı olarak) bir değişiklik yaratmamakta aynı zamanda bireylerin mal varlıklarını değiştirerek harcamalar üzerinde de etkili olmaktadır (Öztürk N. , 2011, s. 386).

2.4. MERKEZ BANKASININ FAİZ ORANI MÜDAHALESİ

Faiz oranı istikrarı, faiz oranlarındaki dalgalanmaların ekonomide belirsizlik yaratabilmesi ve gelecek konusunda plan yapmayı zorlaştırması nedeniyle arzu edilmektedir. Tüketicilerin ev satın alma isteklerini etkileyecek olan faiz oranlarındaki dalgalanmalar, tüketicilerin ne zaman ev satın almaları konusunda karar vermelerini zorlaştıracak ve inşaat firmalarının kaç tane ev inşa edecekleri planlarını etkileyecektir. Faiz oranlarında oluşacak yukarı yönlü bir hareket merkez bankasına olan olumsuz bakışın artmasına ve merkez bankasının gücünün azaltılmak istenmesine neden olabilir.

Finansal piyasaların istikrarı, faiz oranı istikrarından beslenmektedir. Çünkü faiz oranlarındaki dalgalanmalar finansal kurumlar için büyük belirsizlik yaratabilir. Faiz oranlarındaki bir artış, uzun dönem tahviller ve mortgage' lar üzerinde büyük sermaye kayıplarına neden olur. Bu kayıplar, bu menkul kıymetleri tutan finansal kurumların iflasına neden olabilir. Faiz oranlarındaki dalgalanmaların daha belirginleşmesi, tasarruf ve kredi birlikleri ile tasarruf ve yardımlaşma bankalarının çeşitli sorunlarla karşılaşmalarına ve içlerinden birçoğunun 1980'lerde ve 1990'larda ciddi finansal çalkantı içine düşmesine neden olmuştur (Mishkin, 2006, s. 396).

Merkez bankaları, piyasalarda oluşan durumlara karşı, para politikalarıyla ilişki olarak faiz oranı ile müdahale etme yöntemini kullanırlar. Ülkenin ekonomik durumuna göre faiz oranını yükseltme veya düşürme yolunu seçebilirler. Merkez bankası uygulamaları geleneksel araçlar arasında olabilir. Çünkü merkez bankasının uygulamaları ülke para biriminin değeri üzerinde oldukça etkili olabilmektedir.

Merkez bankası politikalarının belirlenmesinde ülkede yaşanan sorunlar etkilidir.

Eğer ülkede deflasyonist bir ortam varsa, merkez bankası ülkedeki ekonomik aktörlerin ucuz ve daha çok miktarda paraya ulaşabilmeleri için faiz oranlarını düşürür. Borçlarını daha düşük faiz oranlarıyla alan girişimciler ekonomik canlılığa, yatırım ve ticaretin daha hareketli olmasına yardım eder. Böyle durumlarda durgunluk nedeniyle yüksek olan işsizlik seviyesi düşmeye başlar. Daha fazla kişi iş sahibi olur. Bu da ekonomideki talep miktarını artırır ve çok düşük seviyelerdeki enflasyonun

yükselmesini sağlar. Eğer ülkede enflasyon sorunu varsa merkez bankası paraya ulaşmanın maliyetini arttırabilmek için faiz oranlarını yükseltir. Böylece ekonomiye daha az miktarda giren paranın kıymeti artış gösterir. Bu durum enflasyonun düşmesi anlamına gelir. Böyle durumlarda işsizlik oranında oluşan bir miktar artışa katlanılması gerekir.

Merkez bankası, piyasada dolaşan para miktarının kontrol aracı olarak faiz oranlarını kullanır. Ekonomik hayatta dolaşan paranın artması, daha çok ekonomik faaliyet, daha az işsizlik demek iken, dolaşan paranın azalması, daha az ekonomik faaliyet, daha düşük enflasyon, daha çok işsizlik anlamına gelir.

Merkez bankaları faiz oranındaki değişikliğe karar verebilmek için ekonomilerinde meydana gelen sorunun çeşidine bakarlar. 1929 yılındaki ekonomik krizden sonra ikinci büyük kriz olan 2008 krizinin peşinden ekonomik bir durgunluk yaşayan gelişmiş ekonomilerin, bu sürecin aşılması adına faiz oranlarını çok düşük seviyelere indirdikleri görülmüştür.

Bunlara ek olarak, son zamanlarda bazı merkez bankaları, düşük faiz oranı politikasıyla birlikte ‘varlık alımı’ olarak isimlendirilen politikaları da kullanıyorlar. Bu politika piyasada dolaşan para hacmini arttırmayı amaçlar ve ekonomik faaliyetleri destekleyip devam ettirebilmek için faiz oranlarını daha fazla indiremeyen merkez bankalarının (çünkü % 0 seviyesine yakın düşmüşlerdir.), dolaşımda olan değerli kağıtlardan satın alıp, karşılığında piyasaya nakit para sağlaması şeklinde özetlenebilir (<http://www.gcmforex.com/egitim/makale-merkez-bankalarinin-faiz-oranlari-09.11.2014>).

2.5. FAİZ ORANLARININ BELİRLENMESİNDE ETKİLİ OLAN ETMENLER

Faiz oranlarını belirleyen faktörler, çeşitli iktisat okullarına göre farklılık göstermekle birlikte, bu kısımda literatürde araştırılan faktörlerden bazıları açıklanmaya çalışılmıştır.

2.5.1. Fon Arz ve Talebinin Faiz Oranı ile İlişkisi

Klasik iktisatçılar, faizi tüketimden vazgeçmenin veya birikimin reel karşılığı olarak görmektedir. Klasik modelde tasarruflar, sermaye piyasasında ödünç verilebilir fon arzını, sermaye mallarına yapılan yatırım harcamaları ise ödünç verilebilir fon talebini ifade etmektedir. Hane halkı tasarrufları, faiz oranlarına pozitif yönde tepki verdiği için hane halkı tüketimiyle faiz oranları arasındaki ilişki negatif yönlüdür. Yine ödünç verilebilir fon talebini ifade eden yatırım harcamaları, faiz oranıyla negatif yönde ilişkilidir. Çünkü faiz oranları yükseldiğinde, sermaye mallarını satın almada kullanılan fonları elde etmenin açık maliyeti daha yüksek olmaktadır. Klasik modelde, yatırım ve tasarruf arasındaki ilişki reel faiz oranını belirlemekte; faiz oranındaki değişimler ise ödünç verilebilir fonlar arzı ve talebi arasındaki eşitliği sağlayan güç olmaktadır (Snowdon & Vane, 2005, s. 47-48).

2.5.2. Para Arzı ve Faiz Oranı İlişkisi

Ticari bankaların plasman ve yatırımların getirisine göre rezerv elde etmenin maliyeti azaldığında, aşırı rezerv oranı gerileyecektir. Eğer tüm diğer etmenler sabit kalırsa, bu durumda para arzı artacaktır. Rezerv elde etmenin nispi maliyetini ise piyasa faiz oranları ve merkez bankasının uyguladığı iskonto (reeskont) oranı etkilemektedir. Piyasa faiz oranı yükselirken reeskont oranı sabit kalırsa, merkez bankasından rezerv sağlamanın nispi maliyeti azalacaktır. Bunun yanında, piyasa faiz oranı sabit kalırken reeskont oranı düşerse, yine merkez bankasından rezerv sağlamanın nispi maliyeti azalacaktır. O halde aşırı rezerv oranı, piyasa faiz oranıyla ters, iskonto oranıyla doğru yönde ilişkilidir. Piyasa faiz oranı yükseldiği zaman (düştüğü zaman) aşırı rezerv oranı düşecektir (yükselecektir). İskonto oranı yükseldiği (düştüğü) zaman, aşırı rezerv oranı yükselecektir (düşecektir) (Parasız, 1991, s. 293).

2.5.3. Para Talebi ve Faiz Oranı İlişkisi

Gelir ve fiyat düzeyi para talebini etkileyen iki faktördür. Gelir düzeyi arttıkça para talebi artar. Bu iki sebeptendir. İlk olarak ekonomik aktiviteler artıp gelir ve servet

düzeyi arttıkça kişiler değer deposu olarak daha çok nakit tutma isteğinde olurlar. Diğeri ise gelir seviyesi yükseldikçe, kişiler daha çok ekonomik faaliyette bulunmak isteyecek ve bundan dolayı da daha çok paraya ihtiyaç duyacaklardır. Netice de gelir düzeyi arttıkça para talebi artacaktır. Fiyat düzeyindeki değişmeler de para talebini etkileyen diğerk faktördür. Fiyat düzeyi arttığında, kişilerin ceplerindeki nakit ile aynı tutarda reel işlem yapmaları imkansız hale gelir. Bu da bireylerin nominal para talebinin daha önceki kadar mal ve hizmet alabilecek düzeye gelinceye kadar artırılması demektir. Böylece fiyat düzeyindeki yükseliş para talebini arttır (Durgut, 2010, s. 43).

2.5.4. Enflasyon ve Faiz İlişkisi

Gerçekte enflasyonun tatminkâr bir tanımı olmamakla birlikte en yaygın tanımı: “ Enflasyon, sürekli fiyat artış süreci veya paranın sürekli değer kaybetme sürecidir.” Enflasyon fiyatlar genel düzeyindeki bir defalık veya kısa dönemde meydana gelen bir artış değildir. Benzer şekilde, ekonomik dalgalanmanın genişleme dönemlerinde ortaya çıkan ve daralma döneminde düşen fiyat düzeyindeki artış da değildir. Fiyat artışları tersine döndürülemediği zaman ancak, enflasyon olarak kabul edilir. Bir veya birkaç malın fiyatları ile ilgili değil bütün fiyatların ağırlıklı ortalaması ile ilgilidir (Yıldırım, Karaman, & Taşdemir, 2009, s. 372).

Enflasyon ve faiz oranlarında oluşan farklılaşmalar hem reel ekonomi hem de finansal piyasalar üzerinde etki gösterebilmektedir. Bu değişkenlerin arasındaki ilişkinin hatasız şekilde tespiti hem teorik hem de pratikteki ekonomi politikaları için önem teşkil eder. Literatürde Fisher hipotezi, nominal faiz oranı ile enflasyon oranı arasındaki ilişkiyi ortaya koyan teoriler arasında en çok taranan kaynaklardan biridir (Büberkökü, 2014, s. 80).

Faiz oranları ile enflasyon arasındaki ilişki ilk kez Fisher tarafından ortaya atılmıştır. Fisher’ ın teorisine göre herhangi bir zaman diliminde reel faiz oranlarıyla beklenen enflasyonun toplamının, aynı dönemde ki nominal faiz oranlarına eşit olduğu iddia edilmektedir. Başka bir deyişle, uzun zamanda beklenen enflasyonda meydana gelen farklılıklar, nominal faiz oranlarında denk farklılıklar oluşturmaktadır. Demek oluyor ki, enflasyondaki bir artış ile nominal faiz oranları aynı değerde artmaktadır.

Ancak reel faiz oranlarına herhangi bir tesiri olmamaktadır. Bu olgu Fisher etkisi olarak adlandırılır. Nominal faiz oranları ve enflasyon arasındaki bağlantının sebebi, uzun dönemde enflasyon oranı parasal bir takım dengesizliklerden etkilenirken, reel faiz oranının bu dengesizliklerden etkilenmemesidir. Fisher etkisine göre paranın büyüme oranı sürekli arttıkça, ilk olarak nominal faiz oranlarında bir düşüş yaratmakta, daha sonra çıktı ve enflasyon arttıkça faiz oranları da ağır ağır artmaktadır. Faiz oranlarındaki artış, uzun bir zaman diliminde ekonomideki paranın büyüme oranı ve enflasyon ile aynı düzeyde gerçekleşir. Enflasyon ile nominal faiz oranı arasındaki bağlantıyı gösteren en eski modellerden biri Fisher denklemidir. Fisher denklemi; $i \equiv r^* + \pi$ (i: nominal faiz oranı, r*: reel faiz oranı, π : enflasyon).

Bu denklem uzun dönemde tüm ayarlamalar yapıldıktan sonra enflasyon oranında bir artışın tamamen nominal faiz oranlarına yansıtacağı sonucunu ima eder. Enflasyon oranı ve nominal faiz oranı arasındaki kuvvetli bağlantının sebebi, uzun zaman diliminde parasal değişimler enflasyon oranını etkilerken, reel faiz oranının parasal değişimlerden etkilenmemesidir. Reel faiz oranının sabitliği ancak uzun dönemde geçerlidir. Ancak kısa dönemden uzun döneme geçişte ayarlama süreci boyunca reel faiz oranı değişebilir. Bu nedenle nominal faiz oranındaki değişimler hem reel oranlardaki hem enflasyonist beklentilerdeki değişimleri yansıtır. Beklentilere bağlı olarak nominal oran hemen yükselmeye başlayabilir veya önce düşer sonra yükselir (Yıldırım, Karaman, & Taşdemir, 2009, s. 412).

2.5.5. Döviz Kuru ve Faiz Oranı İlişkisi

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler, son senelerde dikkatlerini döviz kuru ve faiz oranları arasındaki ilişkiye yöneltmişlerdir. Bu yönelişin sebebinde ekonominin nominal ve reel kesiminde; ithalat, ihracat, büyüme, enflasyon gibi makroekonomik parametreler üzerinde etkili bir yapıya sahip olması yatmaktadır (Sánchez, 2005, s. 5).

Kaynaklar arasında faiz oranı ile döviz kuru arasındaki bağlantının yönü hakkında net bir görüş birliği bulunmamaktadır. Serbest sermaye hareketliliğinin olduğu, dışa açık bir ekonomide, yurtiçi faiz oranlarındaki artış, sermaye girişini de artırarak ulusal paranın değer kazanmasını sağlar. Sonuçta döviz kurunda düşüşe sebep olabilir. Ama faiz oranının para talebi üzerinde belirleyici bir etkisinin olması, döviz

kuru ile arasında pozitif yönlü bir ilişkinin oluşabilmesine izin verir. Kısaca, faiz oranlarındaki artış yurtiçinde ulusal paraya olan talebi azaltıp enflasyonun artmasına neden olabilir. Bu durumda ulusal para değer kaybederken döviz kuru yükselişe geçecektir (Karaca , 2005, s. 3).

Merkez Bankası, sıra dışı hallerde döviz kurunun kontrolünü faiz oranları yardımıyla yapabilmektedir. Faiz oranları ve döviz kuru arasındaki etkileşme teorik olarak şu üç yoldan oluşmaktadır (Aktaran: Karacan, 2010, s. 73):

İlk yola göre yurt içi faiz oranlarının normalin üzerinde olması neticesinde yerli finansal varlıklara olan talep artar. Böylece döviz de arz fazlası oluşur. Yerli paranın değeri atar. Bu durumda yatırımcılar, faiz oranları dengeye gelinceye kadar yerli yatırım araçlarını tercih ederler.

İkinci yola göre ise faiz oranları yükseldikçe, firma ve bankaların faiz yükünü arttırır, kârlarını azaltır. Bu durumda nakit akış hızı düşer, kurumların borç seviyesi yükselir. Bundan dolayı kredilerin geri ödenme sıkıntısı oluşur. Kredilerin geri ödenmemesi banka bilânçolarını bozar. Ekonomideki bozukluk hareketliliğin yavaşlaması ve kötümser senaryolara sebep olur. Böylece ülke parasının değeri düşer.

Son yola göre, kamu maliyesinde faiz oranlarındaki artış, faiz yükünün yanında risk algısı ve enflasyonist beklentilerde de artışa sebep olur. Bu yüzden ülke parasının umulan değeri azalır, risk primi artar. Bu durum ampirik çalışmalarda, faiz oranı paritesinin sağlanmama sebebini izah eden önemli bir mekanizmadır.

2.5.6. İç Borçlanma ve Faiz Oranı İlişkisi

İç borçla finanse edilen açıkların etkisi faiz oranları ve döviz kurlarından geçer ve dolaylı olarak dış denge üstünde de etkisi vardır. Kamu açıklarının finansmanında kullanılan iç borçlanmanın ilk etkisi faiz oranları üzerinde meydana gelmektedir. Tasarrufların yatırımlardan küçük olduğu, atıl fonların bulunmadığı durumlarda yeni borç elde etmenin tek yöntemi faiz artırımına gitmek olur. Yani borçlanmanın büyümesi ve kamu açıklarının artmasıyla orantılı olarak faizlerin de hızla arttığını söylemek yanlış olmaz (Sonat, s. 123).

Devlet, bütçe açıklarını kapatabilmek adına piyasaya sürdüğü iç borçlanma senetlerinin faizlerinde artışa gitme zorunluluğundadır. Başka bir anlatımla eğer Hazine'nin paraya olan ihtiyacı artarsa bu paranın fiyatları- ki bu faiz oranıdır- yükselişe geçer. 1990 senesinden başlayarak Türkiye' de iç borçlanma faiz oranlarının düzenli denilebilecek biçimde arttığı görülmektedir. Faiz oranları ve iç borçlanma arasındaki nedensellik ilişkisinin yönü böyle olacak diye kesin bir kaide mevcut değildir. Mevduata yüksek oranlı devlet güvencesinin olduğu veya ekonomik dengesizliklerin oluşmasıyla asimetric bilginin gündeme gelmesi söz konusu olursa faiz oranları iç borçlardan bağımsız olarak tayin edilebilir. Ayrıca ödemeler dengesi sorununun çözümü için bilinçli olarak yüksek faiz-düşük kur politikası hayata geçirilebilir. Bu durumda, faiz oranları iç borçlardan bağımsız olarak artış gösterir (Cansu, 2006, s. 88-89).

2.5.7. Taylor Kuralı

Taylor oluşturduğu kuralın sadece para politikasının iyi bir tanımı olmadığını aynı zamanda mantıklı bir politika önerisi olduğunu söylemiştir. Bu kuralı faiz oranı aracına göre gerçekleşen enflasyonun hedeflenenden sapması ve üretim açığının bir fonksiyonu olarak tanımlamıştır. Bu kurala göre kısa dönemli nominal faiz oranı (dolayısıyla reel faiz oranı) düzeyinin ekonominin durumuna göre belirlenmesi tavsiye edilmektedir. Bu durumda hedeflenen nominal faiz oranı için dört faktör gereklidir. Birinci faktör cari enflasyon oranı, ikinci faktör ise denge reel faiz oranıdır. Nominal faiz oranı, cari enflasyon oranı ve reel faiz oranının toplamından oluşmaktadır. Üçüncü faktör enflasyon açığının, gerçekleşen enflasyonun hedeflenenden sapmasıyla ilgili olarak düzenlenmesidir. Buna göre enflasyon oranının hedeflenen düzeyin altında ise nominal faiz oranının düşürülmesi, enflasyon oranının hedeflenen düzeyden yüksek olması durumunda ise nominal faiz oranlarının yükseltilmesi gerekliliğini ifade eder. Dördüncü faktör ise üretim açığının potansiyel reel üretim ve reel üretim arasındaki farka bağlı olarak düzenlenmesidir. Bu faktör üretim açığı pozitif olduğunda (potansiyel reel üretimin reel üretiminin altında olması), nominal faiz oranının yükseltilmesi ve üretim açığı negatif olduğunda faiz oranının düşürülmesi gerektiğini ifade eder (Kaytancı, 2008, s. 14-15).

Taylor kuralında enflasyonun hedeflenen değerinden ve üretimin potansiyel düzeyinden sapmasına göre kısa vadeli faiz oranları tayin edilir. Kurala göre talep baskısı enflasyonun hedeflenen değerin üzerine çıkması, üretimin potansiyel düzeyini aşması gibi göstergelere sahiptir. Nominal faiz oranlarının, talep baskısının önlenmesi adına bir politika aracı olarak kullanılması gerekir (Aklan & Nargeleçekenler, 2008, s. 30).

Taylor Kuralı, para otoritelerinin gerçek ve hedeflenen değerler arasındaki sapmalara karşılık nominal faiz oranlarını denetlemeleridir. Merkez bankası Taylor Kuralı' na göre hareket ederse; üretim ve enflasyonun kendi planladıkları düzeyin üzerinde olmasını umduğu takdirde faiz oranlarını arttırma, üretim ve enflasyonun kendi planladıkları düzeyin altında olmasını umduğu taktir de ise faiz oranlarını düşürme yolunu seçecektir. Kural ile üretim ve enflasyondan elde edilecek bilgi sayesinde faiz oranlarının yönü belirlenebilecektir. Dolayısıyla Taylor kuralının geçerliliğinin kabulü para politikası düzenleyicileri için kolay ve iyi bir yardımcı olacaktır (Çağlayan, 2005, s. 387).

Taylor' ın ortaya koyduğu bu basit para politikası kuralının formülü aşağıdaki gibidir (Kaytancı, 2008, s. 15).

$$\dot{I}_{Taylor} = \pi_t + r^* + 0,5(\pi_t - \pi^*) + 0,5(y_t) \quad (1)$$

Eşitlik (1)'e göre:

$\dot{I}_{Taylor} (it)$ = Kısa vadeli (hatta çoğu zaman overnight) faiz oranını

π_t = İçinde bulunulan dönem dâhil olmak üzere yıllık ortalama enflasyon oranını

r^* = Söz konusu faize ilişkin reel denge değerini

π^* = Hedeflenen enflasyon oranını

y = Üretim açığını [100x (Reel GSYİH - Potansiyel GSYİH) / Potansiyel GSYİH] göstermektedir.

Bu eşitliğe göre, “gerçekleşen enflasyon ile hedeflenen enflasyon arasındaki fark ile gerçekleşen üretim ile potansiyel üretim düzeyi arasındaki fark esas alınarak faiz oranında değişiklik yapmak” stratejisi ile para politikasına katkı sağlayabilir.

2.5.8. Asimetrik Bilginin Faiz Oranlarına Etki

Bir işlemle alakalı bir bilginin, tarafların bir kısmı tarafından biliniyorken diğer tarafın bu bilgiden habersiz olması durumuna asimetrik bilgi denir. Bireyler ve firmalar, borçlanma yoluna gideceklerinde genel olarak ilk seçimlerini bankalardan yana kullanırlar. Bu durumun en önemli sebebi bankaların güvenilir olmasıdır. Bankaların da gayesi kâr etmek olduğundan belirli bir faiz almak koşuluyla kredi verirler. Ancak, dikkate alınması gereken bir nokta var ki o da kredi piyasalarındaki asimetrik bilgi sorunu yüzünden bankaların verdikleri kredileri kaybetmeleridir. Bilgi asimetrisinin üstesinden gelebilmek için bankalar faiz oranlarını kullanırlar. Bankaların, alıcıların bütün hareketlerini önceden bilmeleri için bilginin tam ve maliyetsiz olarak elde edilebileceği bir dünyanın var olması gerekir. Ancak bu mümkün olmadığından, bankalar alıcıların bütün hareketlerini denetleme imkânına sahip değildir. Bu yüzden verecekleri kredilerin şartlarında hem risksiz alıcıları piyasaya çekebilmek hem de bankalara faydası olması adına düzenleme yaparlar. Bankalar düşük risk grubu ile yüksek risk grubunu birbirinden ayırt edemezler. Kendilerini korumak adına faiz oranlarını arttırma yoluna başvururlar (Erdoğan, 2008).

2.5.9. Finansal Araçların Faiz Orana Etkisi

Finansal aracılığın gelişmemiş olduğu, kişi ve kurumların, yatırım ve harcamalarını çoğunlukla dış kaynaklara yönelmeden kendi içinde finanse ettiği ülke ekonomilerinde, toplam talebin para politikasına duyarlılığı daha azdır. Ülke ekonomileri geliştikçe finansal araçlar yoluyla sağlanan kaynaklar artar. Daha büyük orandaki yatırım ve tüketim harcamaları banka kredileriyle finanse edilebilir. Bu da para politikası değişimlerinin toplam talebe olan etkisinin artmasına neden olur. Aynı şekilde, finansal piyasaların gelişmediği ülke ekonomilerinde, kişi ve kurumların

tasarrufları genellikle bankacılık sisteminde birikir. Menkul kıymetlere yapılan yatırım oranı oldukça düşük seviyededir. Bu ekonomilerde, para politikasının varlık fiyatları aracılığıyla piyasaları etkileme gücü oldukça azdır. Finansal piyasaların gelişmesi ile, kişi ve kurumların varlık portföylerinin çeşitlenip ve para politikalarına olan hassasiyetin artması umulur (Kasapoğlu, 2007, s. 37).

Bir ülke ekonomisinde finansal araçlar ile, ekonomideki atıl fonlar piyasaya girer. Böylece bireylerin para talebinde azalmaya neden olur. Bu da faiz oranlarının potansiyel olarak artabileceği seviyenin altında oluşmasına yardım eder. Sonuçta yatırımların artıp ve ülke ekonomisinin canlanmasına katkı sağlar (Parasız, 1991, s. 65).

2.6. MEVDUAT VE PARA POLİTİKASI İLİŞKİLERİ

2.6.1. Mevduat ve Mevduat Hesaplarında Faiz

Genel bankacılık faaliyetleri içinde en önemli pasif işlemi olan mevduat, kişi veya kuruluşların (mudi) belli bir vade ve faiz oranı karşılığında sahip olduğu fonu TL ya da yabancı para cinsinden bankalara borç olarak vermesidir (Özer, 2013, s. 10).

Mevduat sahipleri gelir elde etmek ve paralarını daha güvenli şekilde saklayabilmek amacıyla bankalara para yatırır. Para yatırılan bu hesapların özelliği; her zaman alacak bakiye verirken hiçbir zaman borç bakiye vermemeleridir. Bu demek oluyor ki paranın sahibi para yatırarak açtığı bu hesaptan en fazla yatırdığı tutar kadar para çekebilir. Mevduat hem kişiler açısından hem de bankalar açısından önemlidir. Para ticaretiyle uğraşan bir kurum olan bankalar için mevduat mühim bir kaynak durumundadır. Bu nedenle bankalar tasarruf sahiplerinin mevduatlarının kendilerine yatırılmasını sağlamak için yoğun çaba harcarlar. Mevduat, bankanın itibarı açısından olduğu kadar büyüklüğünün göstergelerinden bir tanesi sayılması yönünden de ön planda tutulmaktadır. Tasarruf sahipleri, tasarruflarının güvenli şekilde saklanmasını ve bu saklama sırasında uygun gelir elde etmek ve mevduatını geri alabileceğinden emin olmak isterler. Güvensizlik nedeniyle mudilerin birikimlerini bankalara

yatırmamaları ekonomiyi olumsuz yönde etkiler. Bu durumun oluşmaması için TMSF⁴ bankalara yatırılan mevduatları belirli oranlarda güvence altına alır. Aynı zamanda mevduat toplama işi bir tek ticari bankalara tanınmış bir hak olup yasayla düzenlenmiştir. Gerekli koşulları yerine getirmeyen ya da yeterliliklerini kaybeden bankaların mevduat toplama yetkisi BDDK tarafından kaldırılmaktadır (Güney, 2011, s. 41-42).

5411 Sayılı Bankacılık Kanunu bankaların mevduata uygulayacakları azami faiz oranı, azami miktar veya elde edebilecekleri menfaatlerin niteliklerinin tespiti, bunların bir kısmını veya tamamını serbest bırakma yetkisini Bakanlar Kurulu'na vermiştir. Bakanlar Kurulu bu yetkiyi Merkez Bankası'na devredebilir. Merkez Bankası da yayınladığı tebliğlerle bu konuda düzenlemeler yapar.

Merkez Bankası'nın 2002/1 sayılı tebliği ile bankaların mevduata uygulayacakları azami faiz oranlarını belirleyebileceklerini ve bu azami faiz oranını uygulamaya başlamadan önce Merkez Bankasına bildiren, şubelerdeyse müşterilerin görmesi mümkün olan bir şekilde sergilemenin zorunlu olduğu belirtilmiştir. Mevduat faiz oranlarının değiştirilmesi mevcut vadeli hesapları etkilemez. Bu hesaplarda eski oranlar vade sonuna kadar geçerliliğini korur. Bankalar genel olarak vadeli mevduat hesaplarındaki tutarın vadeden önce bozulması durumunda bu mevduata vadesiz faizi uygulamaktadır.

Enflasyonist baskı, cari işlem açıkları, kamunun borçlanma gereği ve izlenen para politikası faiz hadlerini yükseltmekte ve dolayısıyla mevduat maliyetlerini doğrudan arttırmaktadır. Bankaların mevduata ödenen faiz giderlerini azaltabilme olanakları büyük ölçüde, belirli mevduat türlerinin veya gruplarının faiz değişikliklerine karşı duyarlılığına ve beklentilere bağlıdır. Mevduatın faize karşı duyarlılığı arttıkça, yani faiz haddindeki değişiklikler mevduat hacmini büyük ölçüde etkilediği sürece, mevduata ödenen faizleri azaltmak, faiz giderlerini düşürmek zorlaşır. Eğer mevduat arzı, faize karşı esnek değilse hatta tümüyle katı ise, bankanın mevduata nominal bir faiz ödemesi için başka neden yoktur. Fakat mevduat arzı faiz haddi değişikliklerine karşı duyarlı ise, yüksek faiz haddi, yeni mevduat yaratır. Bu nedenle bankanın mevduat faiz giderlerini azaltabilmesi ve kontrol edebilmesi için,

⁴ Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu

öncelikle mevduat türlerinin faiz değişikliklerine karşı duyarlılığını saptaması gerekir (Akgüç, 2007, s. 422).

Para otoritelerinin izlemiş oldukları politikalar, almış oldukları kararlar, bankalarda mevduat maliyetini doğrudan ya da dolaylı biçimde etkilemektedir. Bu durumda özellikle mevduat ve tasarruf mevduatına ilişkin olarak bankalara kaynak maliyetini arttırıcı bazı yükler ve sınırlamalar getirilmektedir. Mevduat faiz oranlarında tavan saptanması, mevduat için karşılık oluşturulması ve bankada likit değerler tutulması, tasarruf mevduatının sigorta ettirilmesi, mevduatın bir bölümünün belirli alanların finansmanlarında kullanılması, bu tür yüklerle sınırlamalara örnek gösterilebilir (Akgüç, 2007, s. 428).

2.6.2. Para Politikası Uygulamalarının Mevduat Faiz Oranlarına Etkisi

Merkez bankalarının etkin para politikası araçlarını (örneğin; açık piyasa işlemleri, döviz işlemleri, reeskont oranları, zorunlu karşılıkları) seçip istenilen hedeflere varabilmeleri, uygulanacak politikaların ekonomiye yapacağı etkinin doğru yorumlanmasıyla mümkündür. 1980'li yıllardan itibaren Merkez bankalarının parasal aktarım mekanizmalarını kullanmaya başlamalarındaki amaç para politikalarının ekonomiye nasıl etkilediğini anlayıp, kamuoyu ile paylaşmak ve parasal değişkenlerin enflasyon, talep, çıktı açığını hangi yollardan ve ne miktarda etkilediğinin tespiti içindir (TCMB, 2013, s. 2). Enflasyon ve ekonomik faaliyetler temel alınarak uygulanan Merkez bankalarının politika kararları döviz kuru kanalı, varlık fiyatları kanalı, faiz kanalı, beklentiler kanalı olmak üzere dört kanal aracılığı ile etkilemektedir. Faiz kanalı işlemeye, kısa vadeli faiz oranlarında bir değişikle başlar. Orta ve uzun dönem faiz oranları, kısa vadeli faiz oranlarındaki değişikliğin finansal piyasalardaki arz ve talep mekanizmaları aracılığıyla yansımasından etkilenir. Fiyatların katılığı varsayıldığında, para otoritelerinin kısa vadeli nominal faiz oranlarında yapacağı değişiklik kısa ve uzun vadeli reel faiz oranlarını da etkileyecektir. Yani genişleyici bir para politikası yürütülmesi, fiyatların katılığı varsayımı ile kısa vadeli reel faiz oranlarına düşürücü etki yapar. Uzun dönemli faiz oranlarını, gelecekte beklenen kısa vadeli faiz oranlarının ortalamasına risk priminin

eklenmesini ifade eden bekleyişler teorisi altında, kısa vadeli reel faiz oranlarının düşmesi uzun vadeli reel faiz oranlarını da düşüşe sebep olur. Sonuç olarak bu hareketliliğin enflasyonu etkilemesi beklenir (TCMB, 2013, s. 5). Para otoritelerinin kısa ve uzun vadeli faiz oranları arasında oluşturduğu etkileşim, bankalarında mevduat ve kredi faiz oranlarında değişikliğe gitmesini sağlar. Politika ve piyasa faiz oranlarının banka faiz oranlarında yarattığı değişim, bankaların kârlılığı, bankacılık sisteminin sağlamlığı ve finansal istikrarın sağlanmasında etkili olur (Bondt ve diğerleri, 2005, s. 5).

Para arzını etkilediği için para politikası aracı olarak kullanılan zorunlu karşılıklar genel olarak, mevduat toplayan finansal kurumların biriktirdikleri mevduatlara karşılık belli oranda merkez bankasında bulundurmaları gereken parasal miktardır. Zorunlu karşılık oranlarının arttırılması bankaların verebilecekleri kredi miktarının azalmasını sağlar. Böylece para arzında azalmaya sebep olur (Talaslı, 2012, s. 3)

Zorunlu karşılıklar iki kanal ile makroekonomi üzerinde etki yaparlar. Bunlar; maliyet kanalı ve likidite kanalıdır. Maliyet kanalı, bankaların mevduat ve kredi faizleri arasındaki farkın, zorunlu karşılık oranlarında meydana gelen değişikliklerden etkilenmesi olarak tanımlanır. Maliyet kanalı, zorunlu karşılık oranlarındaki artışla beraber bankanın maliyetinin de artması ve bankanın bu artışa telafi olarak mevduat ve kredi faizlerinde değişiklik yapması şeklinde çalışır. Bu kanalın etkin olabilmesi içinde merkez bankasının zorunlu karşılıklara faiz ödememesi ya da piyasa faizinin altında bir faiz ödemesi gerekir. Zorunlu karşılıkların bir faiz getirisi yoktur. Bu durum bankalar için ek bir maliyet yaratır. Bankalar da oluşan maliyeti hem mevduat yatıran hem de kredi verilen müşterilerine yansıtmaktadır (Talaslı, 2012, s. 8). Kredi ve mevduat faizleri arasındaki maliyet etkisinin yaratacağı farkın ne yönde oluşacağına etki edebilen durumlardan biri mevduat ve merkez bankası fonları arasındaki ikame edebilme derecesi olabilmektedir (Vargas ve diğerleri, 2010, s. 2). Bankalar için kısa vadeli merkez bankası fonlarının mevduata tam ikame olmasıyla birlikte, zorunlu karşılık oranlarında bir artış oluşacaktır. Bu artışa karşılık bankalar maliyeti artan mevduatın faizini düşürecektir. Böyle durumda artan maliyet kredi faizlerinden çok mevduat faizlerine yansiyacaktır (TCMB, 2011-1, s. 124). Bankaların riskten kaçtığı bir durumda mevduat ile merkez bankası kredisi mükemmel ikameler değildir. Faiz

oranlarını düzenleyen bir parasal rejim altında yapılan bir zorunlu karşılık artışı, kredi faiz oranlarında yükseltici etkiye sahipken mevduat faiz oranlarında ise muğlak bir etkidedir. Bu etki şöyle oluşabilir: Zorunlu karşılık oranlarının yüksek seviyeye ulaşması, mevduatı daha pahalılaştırır. Bu da bankaların mevduat talebini azaltıp merkez bankası kredisine olan taleplerini arttırmasına sebep olur. Fakat kısa vadeli merkez bankası kredisine olan bağımlılık seviyesi yükseldiğinde, mevduat daha güvenilir ve istikrarlı bir fon kaynağı olarak görülecektir. Bu da bankaların mevduat talebini ve faiz riskini arttıracaktır (Yavuzarslan, 2011, s. 107).

Likidite kanalı ise zorunlu karşılıklardaki değişim ile bankaların kısa vadeli merkez bankası kaynaklarına olan gereksinimlerini değiştirip kredi verme davranışlarını etkilemesiyle çalışır. Para politikasının parasal hedefler aracılığı ile işlediği, faiz oranlarına dair belirli bir hedefin yer almadığı şartlarda merkez bankası para arzı üzerinde güçlü bir etkiye sahip olacaktır. Bu etki piyasada yaratılacak mevduat miktarının para çarpanı mekanizması yardımıyla merkez bankası likiditesine bağlanmasını sağlayacaktır. Piyasa faizlerinin merkez bankasının belirlediği politika faiz oranları etrafında oluştuğu bir durumda merkez bankası likidite miktarı üzerinde dolaylı etki yaratacaktır. Bunun nedeni para piyasasındaki faiz seviyesinin politika faizine yakın seviyede seyrini sağlayıp, piyasanın talep ettiği likiditeyi temin etme gerekliliğidir (TCMB, 2011-1, s. 125-126).

Bankalar zorunlu karşılıkların maliyetini mevduat sahiplerine ve/veya kredi kullananlara yükler. Standart zorunlu karşılıklara faiz uygulamasının kredi faizleri üzerinde aşağı yönlü, mevduat faizleri üzerinde yukarı yönlü etki yaratarak mevduat-kredi faiz farkını azaltması istenir. Türkiye`de ise 21 Ekim 2014 tarihinde merkez bankası tarafından yapılan basın duyurusuna göre, Kasım 2014 tarihinden itibaren TL zorunlu karşılıklara faiz ödenmektedir. Bu duyuru çerçevesinde TL zorunlu karşılıklara uygulanacak faiz 2015 yılıyla beraber bankaların çekirdek yükümlülük oranına (mevduat ve özkaynağın kredilere oranı) bağlı olarak makro-ihtiyati bir araç olarak kullanılacaktır. Zorunlu karşılık faizlerinin banka bazında farklılaştırarak bankaların yurt dışı kaynak yerine mevduat ve kendi kaynaklarını kullanmalarını özendirmek amaçlanmıştır (TCMB, 2015-1, s. 76).

Finansal sistemde bankaların, para ve sermaye piyasalarının aracılık özelliğinin olması, faiz oranlarının esnekliği konusunda etkilidir. Kişi ve kurumların banka kredileri haricinde fon sağlayabilecekleri farklı kaynakların olması kredi talebinin faiz oranına etki ederken, banka mevduatlarının haricinde farklı yatırım olanaklarının varlığı da mevduat arzının faiz oranına etki etmektedir (Horváth, Krekó, & Naszódi, 2004, s. 7). Bankaya alternatif finansman ve yatırım imkânlarının olması, kişi ve kurumların faiz oranlarına hassasiyetini arttırmaktadır. Bankalar ise kredi kullanarak mevduat toplayabilmek adına bu alternatif piyasalarla yarış içindedirler. Bundan dolayı da mevduat faiz oranlarındaki yukarı yönlü ve kredi faiz oranlarındaki aşağı yönlü katılık azaltılmaktadır (Çavuşoğlu, 2010, s. 36).

Bankacılık sektöründe rekabet teşvik edilmesi gerektiğine inanılan bir durum olduğu için böyle bir sistemde kredi faiz oranlarında düşüş, mevduat faiz oranlarında artış istenir. Böyle durumlarda bankada biriken mevduat miktarı artarken, kişi ve kurumlarında banka kredilerine olan istekleri artar. Böylece bankalar aracılık özelliğini aktif biçimde yaparak tasarrufların üretime dönüşüp değerlendirilmesine olanak verir. Ülkede büyümeyi arttırıp refah düzeyini sağlamış olur (Yağcılar, 2011, s. 160).

2.6.3. Parasal Aktarım Mekanizmaları Çerçevesinde Krediler

Bernanke ve Gertler (1995), sadece geleneksel faiz oranı kanalı yardımıyla, ekonominin para politikası değişmelerine (hacim, süre ve içerik vb.) tepkisini açıklamanın kolay olmadığını ifade etmişlerdir. Kredi kanalı olarak bilinen mekanizmayla, geleneksel faiz oranı kanalının eksikleri giderilmeye çalışılmaktadır. Bundan da anlaşılacağı üzere parasal aktarım mekanizmasının kredi kanalı, geleneksel faiz oranı kanalına rakip olarak çıkmamış, tersine, geleneksel kanalının etkilerini kuvvetlendirip genişleten, eksiklerini gidermeye çalışan etmenlerden oluşmuştur.

Aklan ve Nargeleçkenler (2008)' e göre kredi kanalında işleyişin sağlanabilmesi için birtakım önkoşulların yerine getirilmesi gerekir. Bu önkoşullara göre para politikası değişimlerinin sistematik olarak bankacılık sisteminin aktif ve yükümlülüklerini etkilemesi gerekir. Farklı finansman yöntemleri kullanılsa da ne

bankalar ne de firmalar kredi miktarında oluşan değişimi dengeleyemezler. Bankaların para politikası aktarım sürecinde etkin olmalarını sağlayan durum ise, dış finansman konusunda banka kredilerine bağımlı olan bir ekonomik kesimin varlığıdır. Bu durum da bankaların kredi arz değişiklikleri kredi alan kişilere doğrudan yansıtacağından, aktarım süreci banka kredi kanalı olacaktır. Fakat bu şartlarda uygulanan para politikalarıyla ilişkili, kredi arzında oluşacak değişimlerin, reel ekonomide etkisi olacaktır.⁵ Asimetrik bilgi sorunu yüzünden, borç alan bazı kişi ve kurumların finansman kaynağı olarak önceliklerinin banka kredileri olduğu görüşü oluşmuştur. Bu görüşe sebepte, borç alan ile ilgili koşulları ve bilgileri, bankaların diğer finansal araçlara nazaran daha hızlı ve daha az maliyetlerle elde edebilmeleri yatmaktadır. Bu şartlarda küçük firmalar büyük firmalara göre daha zor ve daha yüksek maliyetlerle kaynak sağlarlar. Bunun için banka kredileri küçük firmalar açısından önemli bir yeredir. Bu süreçte bankaları diğer finansal araçlardan ayıran bilgi toplama özelliği sayesinde, küçük firmaların yapısına elverişli kredi imkanı sağlanır. Ancak büyük firmalara nazaran banka kredilerine daha fazla bağımlı küçük firmaların, kredi arzı değişimlerinden hızlı şekilde etkilenmelerini sağlar.

Büyük firmaların hisse senedi ve tahvil piyasaları yardımıyla da fon elde etme imkanı vardır. Küçük firmalar ve bireyler ise asimetrik bilgi sorunu yüzünden fon ihtiyaçlarını bankaların yardımıyla karşılarlar. Borç verenler için, küçük firmalarla ilgili bilgi edinme ve iflas riskleri maliyeti artırır. Ancak bankaların kredi takibi ve bilgi toplamadaki ustalıkları, düşük faiz oranları ile küçük ölçekli işletmelere de kredi verebilmelerini sağlar. Kişiler için banka kredilerinin yerini tutabilecek kaynak yoktur. Bu sebeplerle kişi ve küçük firmalar banka kredilerine bağımlıdır. Ekonomideki büyük çoğunluğun banka kredilerine olan bağımlılığı, para politikasının kredi kanalıyla ekonomiyi etkilemesine yol açmaktadır. Fakat kredi arzı değişimlerinde küçük firmalar büyük firmalara göre daha çok etkilenirler. (Çavuşoğlu, 2010, s. 17).

Kredi kanalı görüşü, geleneksel parasal aktarım mekanizmalarında kabul edilen “piyasalarda bilgi akışının kusursuz olduğu” ve “piyasa mekanizmalarının

⁵ Meltzer (1995: 65)' in çalışmasında kredi kanalının oluşması için gereken şartlar eleştirilmiştir. Bu eleştirilerden biri küçük ve orta büyüklükteki kurumların banka kredileri dışında alternatif dış finansman kaynaklarını kullanabilecekleridir. Diğer eleştiri ise bankaların çeşitli borçlanma olanakları olduğundan kredi miktarındaki farklılıklarla uygulamadaki para politikaları arasında bir ilişkinin oluşturulamayacağıdır.

kusursuz bir şekilde işlediği” şeklindeki fikirlerden uzaklaşılmasını sağlamıştır. Finansal olayların reel ekonomiye yansımalarını açıklarken piyasada bilgi akışının “asimetrik” olduğu hallerde geçerli olan bir yorum ortaya koymuştur.

Asimetrik bilgiden dolayı yapılan ters seçim ve ahlaki tehlike sorunlarının tesiriyle iki tür parasal aktarım kanalı ortaya çıkar⁶: bankaların kredi kanalıyla işleyenler ve firmalarla hane halkının bilançoları aracılığı ile işleyenler (Mishkin, 2006, s. 601).

Banka Kredileri Kanalı

Banka kredileri kanalı; genişletici veya daraltıcı bir para politikalarının neticesinde bankacılık sisteminin küçük veya büyük firmalara toplam kredi verme yetisinin artıp azalma şeklindeki çalışmasıdır (İnan, 2001, s. 4). Mesela genişletici para politikası bankaların kredi verme imkanlarının artmasına sebep olur. Kişi ve kurumların kredi kullanımını arttırması ile yatırım ve tüketim harcamaları da çoğalır. Üretim seviyesi artar. Daraltıcı para politikası ise bankaların kredi arzını azaltmasıyla kredi talebinin kredi arzını aşmasına ve faiz oranlarının yükselmesine neden olur. Faiz oranları arttıkça, daha az risk taşır. Kazancı daha az olan projelere para yatıracak olan güvenilir kesim kredi almaktan vazgeçer. Bu da bankalar için ters seçim sorununu oluşturur. Daha riskli projelere para yatıracak olan kesimse yüksek faiz oranlarına razı olarak kredi taleplerine devam eder. Riskli projeler için verilen krediler geri alınamama olasılığını taşır. Bu olasılık bankaları ahlaki risk problemiyle yüzleştirir. Böyle durumlarda bankalar kredi tayinlemesine⁷ giderek, faiz oranlarını yükseltmek yerine kredi arzını daha da düşürmeyi seçerler (Çavuşoğlu, 2010, s. 17-18).

Bernanke ve Gertler (1995)’ e göre para politikasındaki değişiklikler banka kredi arzını etkilemek yoluyla dış finansman primine etki etmektedir. Finansman

⁶ Taraflardan birinin bir işlemde diğer taraf hakkında yetersiz bilgiye sahip olması sonucunda işlem yönetiminde doğru karar verilememesini ifade eden asimetrik bilgi neticesinde oluşan sorunlardan, ters seçim, tasarruf sahiplerinin ihtiyaçlarını karşılayacak doğru bilgiye sahip olmamaları nedeniyle kaynaklarını yanlış değerlendirmeleri, ahlaki tehlike ise sözleşme imzalandıktan sonra yatırımcının sözleşmeye bağlı kalmayıp tehlike yaratan işlemlerle uğraşması (Kasapoğlu, 2007, s. 23).

⁷ Kredi tayinlemesi, kredi piyasasında yüksek faiz oranına razı olup borçlanmak isteyen alıcıların olmasına karşı kredi veren kuruluşların “ahlaki tehlike” olasılığını düşünerek kredi kullandırmaya razı olmamalarıdır (Özgür, 2011, s. 42).

kaynağı olarak bankaları gören borçlananlar için finansman primi (yani kaynak maliyeti) bankaların sunabileceği kredi tutarındaki değişmelere bağlı olarak artmaktadır. Bu artış reel aktiflik düzeyinde olumsuz etkiler yaratır. Banka kredileri kanalı bu yolla çalışmaktadır.

Banka kredileri kanal ile geleneksel faiz oranı kanalını birbirinden ayırmak gerekir. Geleneksel faiz oranı kanalında banka kredilerindeki azalışın sebebi talep kaynaklıdır. Banka kredi kanalının işleyebilmesi için iki ön koşulun yerine getirilmiş olması zorundadır (Yükseltürk, 2010, s. 7).

1.Koşul: Bankaların yapabileceği kredi arzı para otoritelerinin yürüttüğü politikalarından etkilenebilmelidir. Yani yürütülen sıkı para politikaları neticesinde oluşan son durumda, bankalar rezervlerindeki farklılaşmayı değişik kaynaklardan karşılamak yerine kredi arzlarını kısma uygulamasına gitmelidirler.

2.Koşul: Firma veya tüketiciler gibi, banka kredilerindeki azalıştan etkilenip harcamalarını kısma yoluna giden bir kaynak talebi olmalıdır. Bu da reel yatırım ve tüketimin azalmasına sebep olur.

Bernanke ve Gertler (1995) çalışmasında banka kredi kanalının çalışmasına, bankaların mevduata alternatif kaynak kullanma olanaklarının olmasının mani olmayacağını ifade eder. Ekonomik olaylara karşın bankaların mevduat dışı yükümlülüklerine olan talebin tam esnek olmaması gerekir. Küçük bankaların bu kaynaklara erişiminin sınırlanmış olması banka kredileri kanalının çalışması için kâfidir.

Bilanço Kanalı

Bilanço kanalı, kredi piyasasında var olan asimetric bilgilerden dolayı, özellikle ters seçim ve ahlaki tehlike nedenleriyle meydana çıkar. İşletmeler bilançolarında ortaya çıkacak bir bozulma nedeni ile kredi piyasasından borç alabilmek için bilançoları hakkında yanlış bilgi vererek borçlanma yoluna gideceklerdir. Bu durumda kredi piyasasında ters seçim ve ahlaki tehlike sorunları artış gösterecektir. Firmaların aldıkları krediler tekrar borçlarını karşılamak için

kullanılırlar. Bu durumda yatırım amaçlı fon teminin düşmesine sebep olur (Örnek, 2009, s. 106).

Bilanço kanalının işleyişine göre, bankalardan kredi almış olan firmaların bilançoları yürütülen para politikası sonucu değişir. Bundan dolayı firmaların kredi alma yetenekleri değişir. Örneğin faiz oranlarındaki bir atışın hisse senetlerine değer kaybettiğini düşündüğümüzde, hem firmanın net değerini, hem de aldığı kredi karşılığı hisse senedi teminat göstermiş ise, teminatlarının değeri düşecektir. Firmanın alabileceği kredi tutarı düşecektir (İnan, 2001, s. 4).

Bu kanal yürütülen para politikalarının borçluların ekonomik durumlarını hem doğrudan hem de dolaylı olarak etkilemesi ile ilgilidir. Yoğun şekilde uygulanan para politikası neticesinde artan faiz oranları, ödenmemiş borç bulunması durumunda borçluların ekonomik pozisyonunu zayıflatmaktadır. Çoğu şirket sahip olduğu stokları ve işletme sermayesini kısa vadeli borçlarla karşıladıkları için para politikasının işletme net akımı üzerindeki etkisi nicel olarak görülmektedir (Bernanke & Gertler, 1995, s. 36).

2.6.4. Türkiye’de Banka Kredilerinin 2010-2016 Yılları Arasındaki Durumu

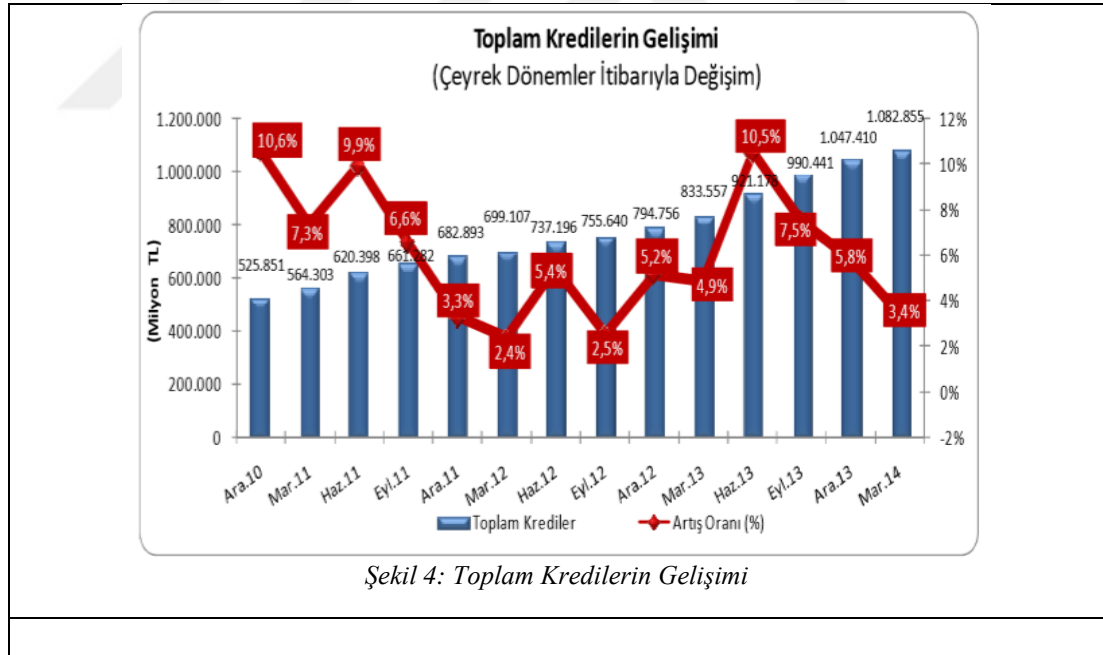
Türkiye’ de kredilerin 2010 yılından başlayarak gelişmeleri incelendiğinde, toplam kredi tutarı Aralık 2010 itibariyle 525,9 milyar TL seviyesindedir. Küresel krizin etkisi ile kredi hacminde yaşanan duraklama, ekonomik gelişmelerle birlikte güçlü bir büyüme sergileyerek %10,6 seviyesine ulaşmıştır (BDDK, 2010, s. 11).

Kredi miktarı, 2011 yılının ikinci çeyreğinde yıl içindeki en yüksek seviyedeki büyümesini gerçekleştirmiştir. Bu dönemdeki büyüme oranı % 9,9’ dır. BDDK⁸ tarafından 2011 yılının Haziran ayında gerçekleştirilen mevzuat değişikliği, genel kredi karşılıklarında artışa neden olmuştur. Bunun etkisi üçüncü çeyrekte görülmüştür. Yılın son iki döneminde artış oranları zayıflamıştır. Düşüşe geçen eğilim sonucunda yılın son çeyreğinde artış oranı %3,3 olarak gerçekleşmiştir (BDDK, 2012, s. 16).

⁸ Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurumu

İzleyen dönemde yavaşlamaya devam eden artış hızı 2012 yılında genel olarak önceki yılın altında gerçekleşmiştir.

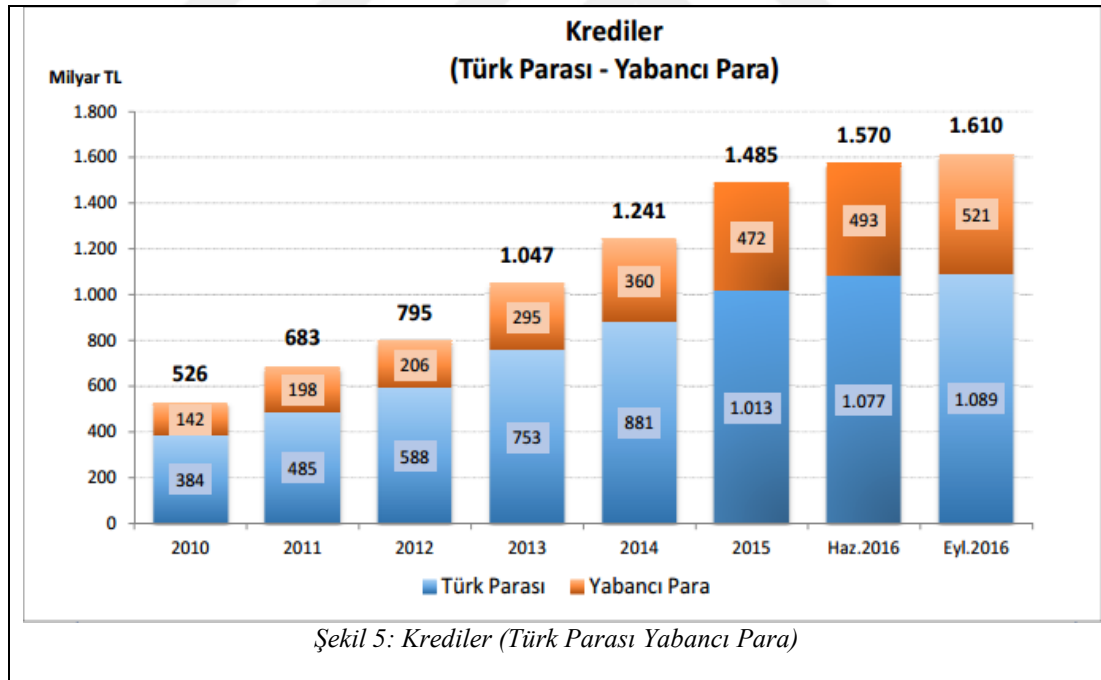
BBDK' nin (Mart 2014) yayınladığı genel görünüm raporuna göre, 2013 yılı sonu rakamlarına göre toplam 35,4 milyar TL (% 3,4) artan krediler, 2014 Mart'ı itibariyle 1.083 milyar TL düzeyine çıkmıştır. 2014' ün ilk çeyreğinin hızı bir önceki yılın tüm çeyreklerinin gerisinde kalmıştır. Bu durumun nedenlerinden biri ise FED⁹' in 2013 yılının Mayıs'ında varlık alım programı kapsamında yaptığı açıklamalardır. Bir diğer neden ise BBDK' nin 2013 yılı sonunda yaptığı ve bir kısmını da 2014' ün Şubat' ında yürürlüğe koyduğu, özellikle bireysel kredilere yönelik yapılan düzenlemedeki farklılıklardır. Bunların yanında olumsuz piyasa koşulları da bu gerilemede etkili rol almaktadır. İncelenen çeyrekteki artışın ticari krediler ve kurumsal krediler olduğu görülmüştür.

(Bankacılık Sisteminin Genel Görünümü- Mart 2014, s. 10)

⁹ ABD Merkez Bankası

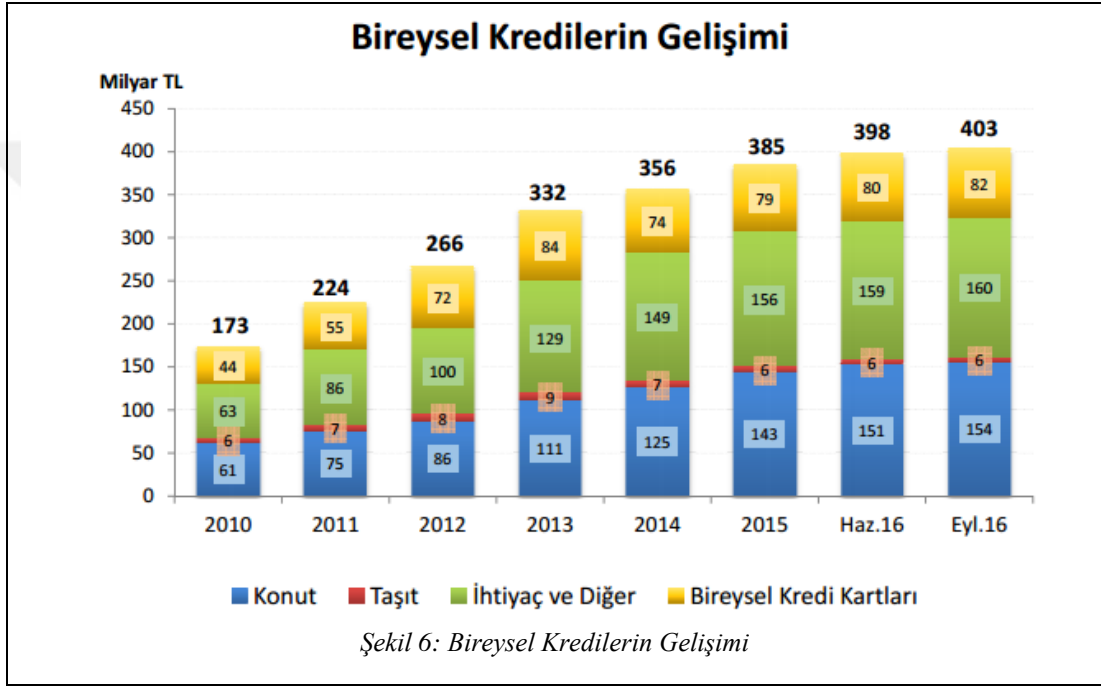
2015 yılında kredi miktarı 1.485 milyar TL' ye ulaşmıştır. Bu yılın ikinci döneminde dünya ekonomisinde yaşanan siyasi ve ekonomik risklerin atması, para ve sermaye piyasalarında dalgalanmalara sebep olmuştur. Yerel paralar değer kaybedip, faiz oranları yükselmiştir. Türkiye de dışa açık bir ekonomi olduğundan gelişmelerden etkilenmiştir. Ancak kredi hacminin seviyesi yavaşlama eğiliminde de olsa büyümeye devam etmiştir. 2016' nın ilk 6 ayında 1.570 milyar TL' ye ulaşmıştır (TBB, Bankacılık Sektöründe 2016 Yılı'nın İlk Yarısındaki Gelişmeler, Temmuz 2016, s. 1). Yılın üçüncü çeyreği 15 Temmuz 'hain darbe girişiminin' yarattığı karmaşa ve belirsizlikten etkilenmiştir. Kredi büyüme hızının eğilimi iyice yavaşlamıştır (TBB, Kasım 2016, s. 1). Toplam verilen kredi tutarı 1.610 milyar TL seviyesini bulmuştur. Bu tutarın 1.089 milyar TL' si Türk parası kredilerden oluşmuş olup 524 milyar TL' si yabancı para kredilerden meydana gelmiştir.

(BDDK, 2016, s. 10)

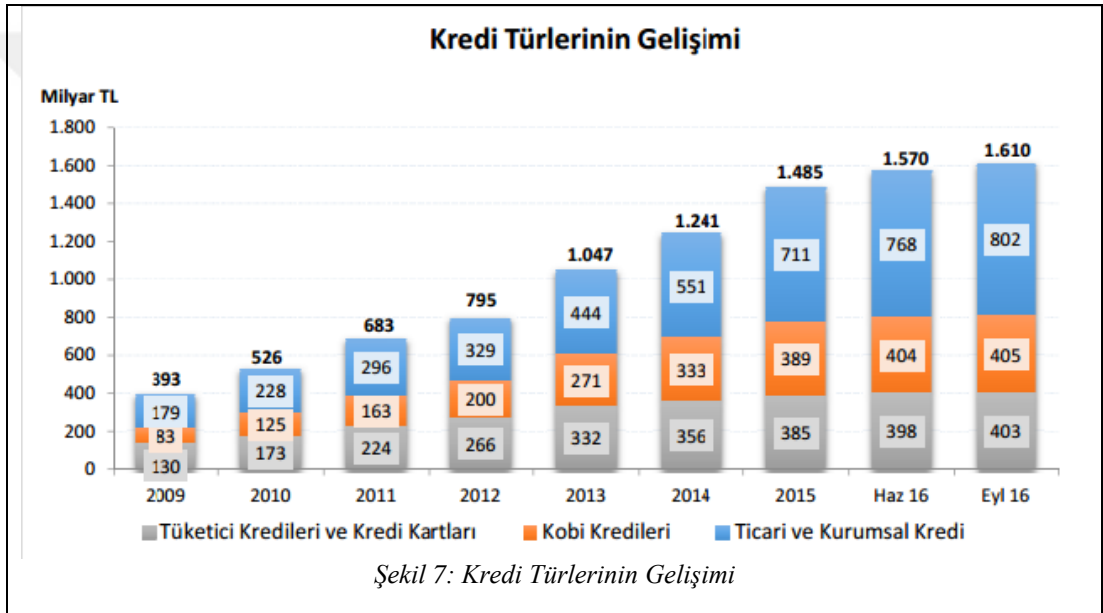
Hızlı kredi büyümesiyle oluşacak uzun vadeli risklerin önüne geçilmesi için alınan tedbirler bütün kredi türlerinin hızını kesmiştir. Piyasadaki gelişmeler, otomobil

ÖTV'lerindeki artışın negatif etkileri ve kredi kartlarına uygulanan taksit sınırlaması düzenlemelerinin yürürlüğe girmesiyle bireysel kredilerdeki yıllık büyüme oranı hızlı şekilde azalmıştır (BDDK, 2014, s. 11). Azalan büyüme eğilimine karşın en çok kullanılan bireysel kredi, ihtiyaç kredisiyken en az tercih edilen bireysel kredi ise taşıt kredisi olmuştur.

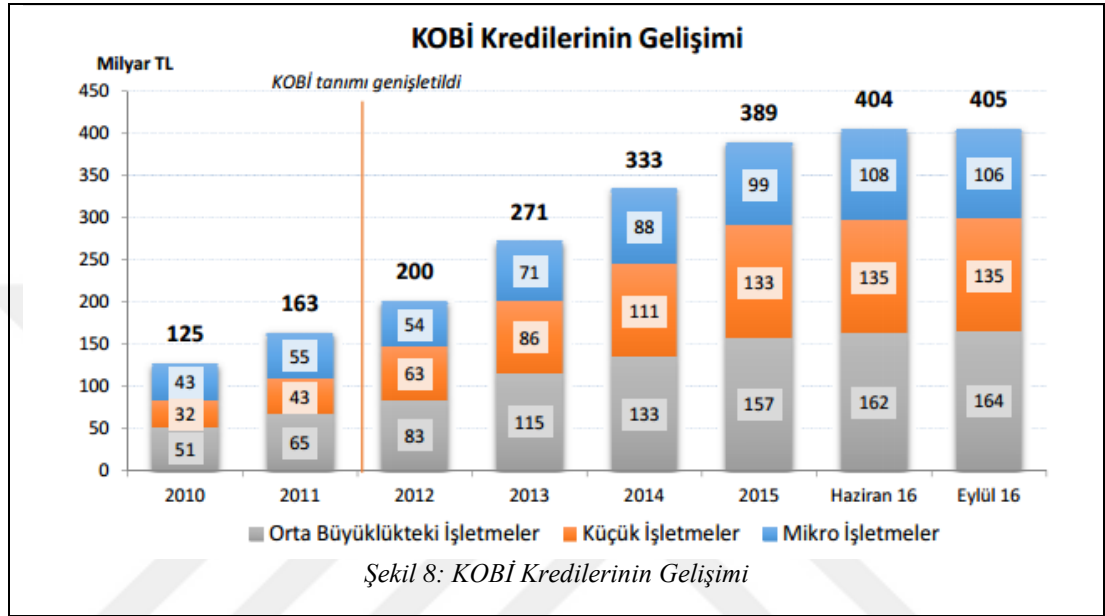
(BDDK, 2016, s. 12)

Toplam kredilerin alt birimleri incelendiğinde geçmiş yıllarda BDDK tarafından yürütülen uygulamalar ve tüketici güveninin geçmiş ortalamalara göre zayıf bir seyir sergilemesine bağlı olarak ticari krediler tüketici kredilerinden daha hızlı büyümüştür. Diğer yandan TCMB politika uygulamalarının etkisiyle bankaların fonlama koşullarındaki sıkılığın giderek azalması, var olan tüketici güveninin kısmi toparlanması, kredi kartları ve tüketici kredilerine yönelik düzenlemeler birlikte tüketici kredilerinde bir miktar toparlanma sinyalleri gözlenmiştir (TCMB, 2016-IV).

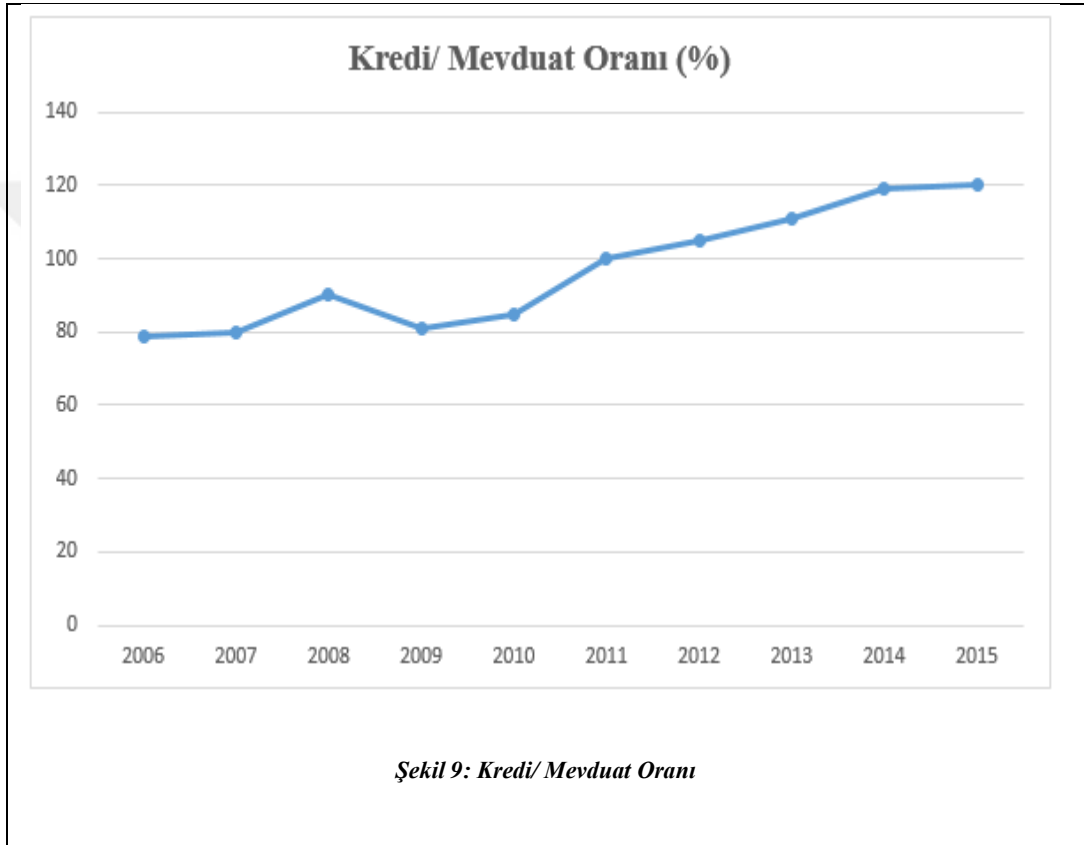
(BDDK, 2016, s. 11)

Bankalar, büyük işletmelere nazaran küçük ve orta büyüklükteki işletmelere verilen kredilerin geri ödenmeme riskini dikkate alarak faiz oranlarını belirlerler. Şekilde 2010 yılından itibaren KOBİ'lerin kredi taleplerinde sınır artışlar gözlenmiştir. 2016 orta büyüklükteki işletmelerin talebi artarken mikro işletmelerin talebi azalmıştır. Küçük işletmelerin talebi ise aynı seviyededir.

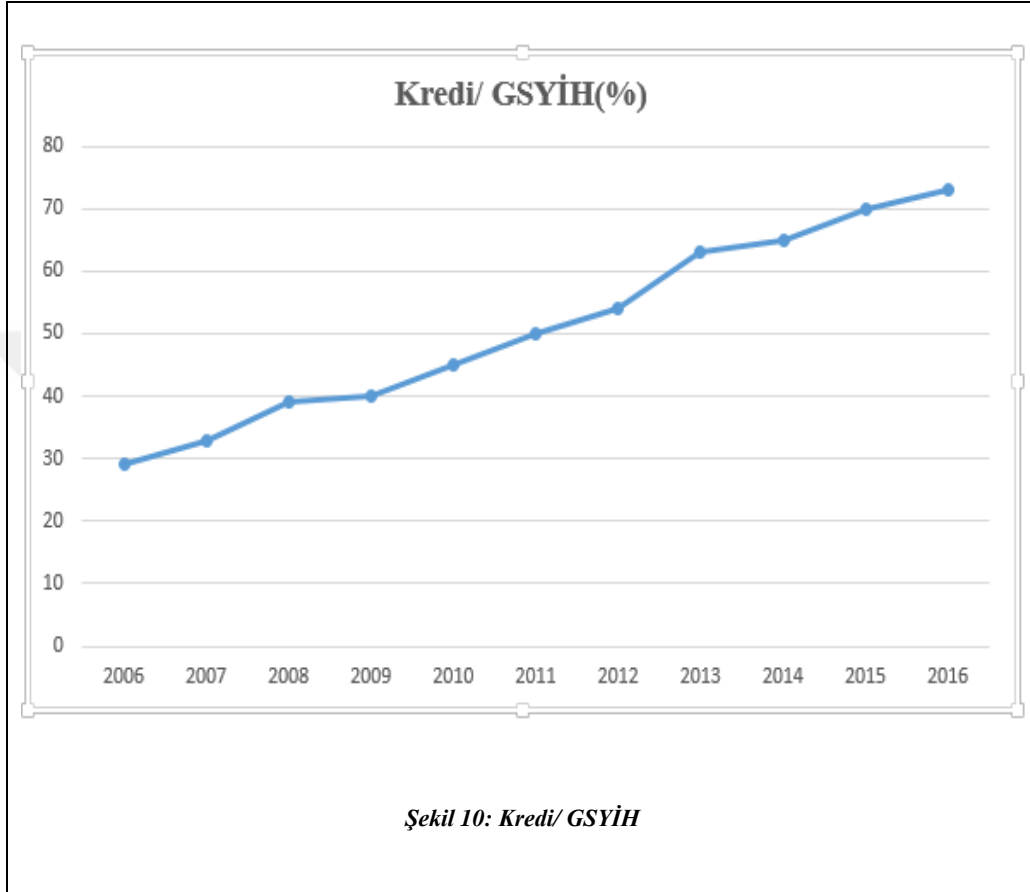
(BDDK, 2016, s. 12)

Mevduatların krediye dönüşüm oranında yıllar içinde dalgalanmalar olsa da genel olarak bir yükseliş görülmektedir. 2015 yılı itibariyle mevduatların yaklaşık %120 civarında krediye dönüştüğü gözlenmiştir.

(BDDK, 2012, s. 29; TBB, 2016, s. 2).

Kredi hacminin milli gelire oranı, hem finansal derinleşmenin hem de kredi büyümesinin göstergesi olarak kabul edilir. Küresel krizlere rağmen yıllar içinde kredilerin milli gelir içindeki payı artış göstermiştir (BDDK, 2012, s. 18; TCMB2016-IV, s. 71)

Sonuç olarak, ekonomideki sıkılık devam etmekte, bunun yanında kredi büyüklüklerinde belirgin bir artış umulmamaktadır. Kredilerin ılımlı hareket etmesinde hem talep hem de arzın etkisi vardır. Yapısal düzenlemeler ve yatırım teşvikleriyle ekonominin büyüme eğiliminin devam edeceği tahmin edilmektedir (TCMB, 2016-III).

BÖLÜM 3: EKONOMETRİK UYGULAMA

3.1. Literatür Taraması

Bernanke ve Blinder (1992) ABD ekonomisi için 1959-1989 dönemine ait verileri kullanarak para politikası uygulamalarının banka bilançoları üzerindeki etkisini test etmişlerdir. Faiz oranlarında meydana gelen değişimler sonucunda banka mevduatları, banka menkul kıymet stokları, banka kredileri, işsizlik oranları ve fiyatların vereceği tepki ölçülmeye çalışılmıştır. Daraltıcı para politikası uygulamalarının banka kredi arzını kısıcıcı bir etkiye sahip olduğu saptanmıştır.

Demirbaş (2000) Türkiye’de 1980 sonrası dönemde izlenen ekonomi politikalarının yatırımlar üzerindeki etkisi üzerinde durmuş ve 1980-1997 yılları arasında faiz oranlarının özel kesim imalat sanayii ve özel kesim toplam sabit sermaye yatırımları üzerindeki etkisini regresyon analizine tabi tutmuştur. Yapılan analiz sonucunda, özel kesim imalat sanayii ve özel kesim toplam sabit sermaye yatırımları ile faiz oranları arasında negatif/ ters yönlü bir ilişki bulunmuş ve faiz oranlarının yatırımlar üzerindeki etkisinin anlamsız olduğu tespit edilmiştir.

Kashyap ve Stein (2000) ABD için yaptıkları çalışmalarında para politikasının bankaların kredi davranışları üzerindeki etkisini incelemiş ve para politikası uygulamalarının likiditesi düşük olan küçük bankaların kredi hacmi üzerindeki etkilerinin daha fazla olduğu belirlenmiştir.

Karaca (2005) bu çalışmada yapılan analizler sonucunda Merkez Bankası’nın savunduğu görüşü destekleyen bulgular elde etmiştir. Ocak 1990-Temmuz 2005 dönemine ait aylık gözlemlerle yapılan analizlerde döviz kuru ile kısa vadeli faiz oranları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Sadece dalgalı kur dönemi ele alınıp Mart 2001-Temmuz 2005 dönemi için analizler yapıldığında ise döviz kuru ile faiz oranı arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönlü fakat zayıf bir ilişki tespit edilmiştir. Bu sonuçlar Merkez Bankası’nın kısa vadeli faiz oranlarını düşürmesinin döviz kurlarında yükselişe yol açmayabileceği anlamına gelmektedir. Tam tersine faiz oranlarındaki düşüş döviz kurunun da düşmesi sonucunu verebilecektir.

Allesie vd.(2005) tarafından, İtalya’da 1995-1999 dönemini kapsayan veriler kullanılarak tüketici kredi talebi ile faiz arasındaki ilişki ölçülmeye çalışılmıştır. Kredi talebinin faiz oranına karşı esnek olduğu sonucuna varılmış. Daha varlıklı olan İtalya’nın kuzey bölgesinde bu esnekliğin daha fazla olduğu sonucuna varılmıştır.

Çağlayan (2006) enflasyon oranı, faiz oranı ve büyüme oranının yurtiçi tasarruflar üzerindeki etkisini ARDL sınır testi yardımıyla 1970-2004 dönemi için araştırmıştır. Uzun dönemde enflasyon oranının yurtiçi tasarruflar üzerindeki etkisi negatifken, büyüme oranı ve reel faiz oranının yurtiçi tasarruflar üzerindeki etkisi pozitifdir.

Wachter (2006) kısa dönem faiz oranının tüketime bağlı olarak değiştiğini ifade eden bir model ortaya koymuştur. Tahmin edilen bu modelde tüketim ile risksiz getiri arasında negatif korelasyon olduğu sonucuna varılmıştır. Ancak tasarruftaki artış faiz oranlarındaki dalgalanmayı azalttığı belirlenmiştir.

Ak (2007) Türk bankacılık sektöründeki kamu ve özel bankaların kredi hacimlerinin mevduat faiz oranlarındaki değişmelere duyarlılığını incelemiştir. Yapılan çalışmada kamu bankaları için yurt içi kredi hacmine ait katsayı pozitif çıkmış ve artan faiz oranları karşısında kamu bankalarını kredi hacminin arttığı görüşü doğrulanmıştır. Özel bankalar içinse kredi hacmine ait katsayı incelendiğinde negatif değer aldığı, artan faiz oranları karşısında özel bankalara ait kredi hacminin düşme eğilimi gösterdiği belirlenmiştir.

İbicioğlu ve Karan (2009) faiz oranlarındaki değişimin tüketici kredileri üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Faiz oranının tüketici kredi talebini etkileyen temel bağımsız değişken olarak yer aldığı regresyon modelinde, beklentileri yansıttığı düşüncesi ile İMKB (İstanbul Menkul Kıymetler Borsası) ulusal endeksi ve tüketici güven endeksi ile tüketici kredileri arasındaki ilişkide yer almıştır. Analizin sonucunda tüketicilerin kredi talebinin faiz oranlarındaki değişime karşı duyarlı olduğu ancak tüketici güven endeksi ve İMKB ulusal endeksinin tüketici kredilerindeki değişmeyi açıklamaya anlamlı katkılarının olmadığı anlaşılmıştır.

Öztürk (2012) çalışmasında para politikasını, onun temellerinden birini oluşturan faiz kavramını ve faizlerin yükselmesinin kurumların kısa ya da uzun vadeli finansman ihtiyaçlarının kredi kullanımı üzerinde yarattığı etkileri incelemeye ve

klasik iktisat teorisinin “*faizler yükseldiğinde kredi kullanımı ve yatırımlar azalır görüşü*” üzerinden varsayımlara dayanan teori ve gerçeklik arasındaki ilişki ve etkileri incelemiştir. Türkiye’deki kurumsal kredi kullanımı ve faiz oranları incelendiğinde 1923-2000 yılları arasında faizler artarken aynı dönemde kurumsal kredi kullanım hacminin de hem bölgesel hem de sektörel olarak arttığı gözlemlenmiş ve klasik teorisinin her zaman ve her durumda geçerli olmadığı, Türkiye gibi ülkelerde bu durumun istisnalarının ortaya çıktığı sonucuna varılmıştır.

İbicioğlu ve Karan (2012) yaptıkları çalışmada Türkiye’de konut kredisi talebi ile kredi faiz oranı, işsizlik ve tüketici güven endeksi arasındaki ilişkileri eş-bütünleşme analizi ile tahmin etmişlerdir. Kısa dönemde faiz, işsizlik ve güven endeksindeki değişimin, konut kredisi talebindeki değişimi etkilediği görülmüş, yapılan varyans analizi sonucunda da en büyük değişimin faiz oranlarındaki değişimle açıklandığı görülmüştür.

Arısoy ve Aytun (2012) 2005:1-2012:8 dönemine ait verilerle yaptıkları çalışmalarında Türkiye’de tüketici güven endeksi, tüketim harcamaları, faiz oranı ve tüketim kredileri arasındaki ilişkiyi Granger nedensellik ve regresyon analizi yardımıyla incelemiştir. Nedensellik denemeleri sonucunda tüketici güven endeksi, faiz oranı ve tüketim kredilerinin tüketim harcamalarını açıklamada ve öngörmede önemli rol üstlendiğini göstermektedir. Regresyon analizi sonuçları ise tüketici güven endeksi, tüketim kredileri ve tüketim harcamaları arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur.

Vurur ve Özen (2013) mevduat, banka kredileri ve ekonomik büyüme arasındaki karşılıklı ilişkinin araştırıldığı çalışmada, mevduatlarda hem ekonomik büyümeye hem de kredilere doğru, ekonomik büyümeden ise kredilere doğru nedensellik ilişkisinin olduğu söylenebilir. Çalışmada mevduatlardan krediye doğru bir nedensellik ilişkisinin bulunduğunu ve mevduat hacmindeki artışın kredi miktarının artmasına neden olduğunu göstermektedir. Kredi talebinin artması ise, mevduatlarda bir artışa neden olmamaktadır. Çünkü mevduat tutarının kredi talebini tek başına arttırması beklenmemelidir.

3.2. Araştırmanın Amacı

Ticari işletmeler olan bankalar, varlıklarını devam ettirmek ve gelir sağlayabilmek için finansal piyasalarda işlemler yapmaktadırlar. Bankaların odak noktası olan fonlar göz önüne alındığında fon arz edenler ve fon talep edenlerin yapacakları işlemler sırasında faiz oranı önemli bir belirleyici olabilmektedir. Banka açısından kaynak yaratabilmek için gider kalemi olarak görülen faiz oranı, kredi satışında gelir kalemi olarak yer almaktadır.

Bankalar açısından bilançonun iki tarafını da etkileyen faiz oranının bankanın sürekliliği ve kârlılığı açısından önemli bir unsur olduğu bilinmektedir. Bankaları diğer ticari işletmelerden ayıran unsur, içinde buldukları dönemle değil gelecek dönemle ilgili beklentilerle ilgilenmeleridir. Bu açıdan bakıldığında alınan veya satılan krediler önem arz etmektedir. Faiz oranlarında oluşabilecek herhangi bir değişim toplanacak veya satılacak krediler üzerinde etkili olurken, bu durum bir anda bankayı finansal olarak riskli hale getirebilmektedir.

Borç almak isteyenlere uygulanacak faiz oranının belirlenmesinde ekonomik koşullar belirleyici değişkendir. Faiz oranlarının yapısı ve seviyesi finansal sektörün gelişimi ve finansal kaynakların dağılımı açısından önemli sonuçlar içerir. Faiz oranlarının seviyesi kaynak akışı ve yatırım kararlarına etki ederken; riskler, likidite ve işlem maliyetleri arasındaki farkı doğru yansıtmayan bir faiz oranı yapısı, mali tasarruflar toplamını azaltabilmektedir. Dolayısıyla, mevduatlara uygulanan faiz oranı, kaydi para artış ve azalışına neden olurken kredilerin maliyetine de yansır.

Ticari bankalar topladıkları mevduatları kredi talebinde bulunan kesimin ihtiyaçlarını karşılamak için kullanırlar ve mevduata ödenen faizle kredilerden sağlanan faiz arasında oluşan fark bankanın kazancıdır. Bu yüzden faiz artırımını mevduat yapısındaki değişmelerle birlikte kaydi para artışı sağlamaktadır. Bu açıdan bakıldığında faiz oranlarının hem etken hem de edilgen bir yapıya sahip olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Genel olarak faiz oranları, finansal sistem içerisinde yer alan ekonomik birimlerin, ülke istikrarına ilişkin beklentileri ve devletin borçlanma iştahı kredi hacmini etkilemektedir. Ayrıca bankalar tarafından faiz maliyetine katlanılarak

toplanan mevduatların krediye dönüşmesi yani kredi hacminin artmasının (kullandırılan kredi miktarının artması) ülkenin içinde bulunduğu ekonomik konjonktürel duruma bağlı olduğu bilinmektedir (Vurur ve Özen; 2013). Yukarıda belirtilen durumların dikkate alınmadığı varsayımı altında bankaların, sadece topladıkları mevduata verdikleri faiz oranı ile kullandırılan kredi hacmi arasındaki ilişkinin araştırılması çalışmanın temel motivasyonunu oluşturmaktadır. Diğer bir ifadeyle, bu çalışmanın amacı mevduat faiz oranlarında meydana gelen değişimin, piyasanın para talebi yani kredi hacmi üzerinde yaratacağı etkinin araştırılmasıdır.

3.3. Araştırmanın Hipotezleri ve Modeli

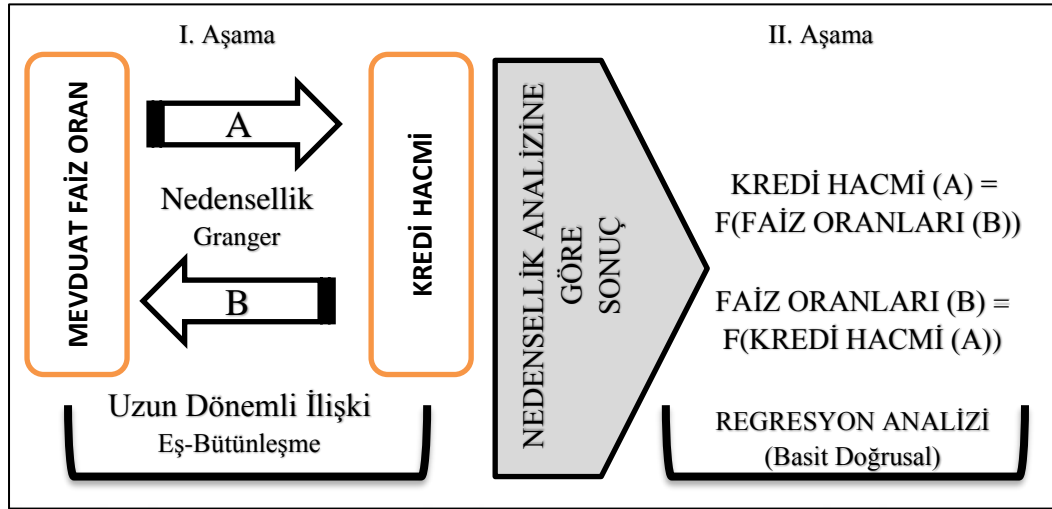
Araştırmanın temel sorusu mevduat faiz oranlarının kredi hacmi üzerinde etkisinin olup olmadığıdır. Bu bağlamda temel hipotezler aşağıdaki gibi kurulmuştur.

H_0 : Mevduat faiz oranının kredi hacmi üzerinde etkisi yoktur.

H_1 : Mevduat faiz oranının kredi hacmi üzerinde etkisi vardır.

Bu hipotezlerin test edilebilmesi için ilk aşamada öncelikle mevduat faiz oranı ve kredi hacmi arasında uzun dönemli eş bütünleşme ilişkisi ve bu ilişkiye ait nedenselliğin yönü tespit edilmiştir. Eğer bu iki seri arasında nedensellik ilişkisi yoksa regresyon analizinin sonuçları, istatistiksel olarak anlamlı olsa bile, finansal açıdan ekonomik bir anlam ifade etmeyecektir. Nedensellik ilişkisi mevcutsa, regresyon analizi için kurulacak modelde hangi serinin bağımlı değişken (sonuç) hangi serinin bağımsız değişken (neden) olarak yer alacağına karar vermek için nedenselliğin yönü tespit edilmiştir (Karaca, 2003). İkinci aşamada hipotezlerin sınanması için regresyon analizi yapılmıştır. Bu anlamda hipotezler dikkate alınarak araştırmada kurgulanan model aşağıdaki gibidir.

Tablo 1: Araştırma Modeli

Araştırma modelinin iki aşamada oluşturulmasının temel nedeni A değişkeni (kredi hacmi) mi B değişkenini (mevduat faiz oranını) etkiliyor? Yoksa B değişkeni (mevduat faiz oranı) mi A değişkenini (kredi hacmini) etkiliyor? Bu sorunsalın altında yatan nokta temel ekonomi teorisinden kaynaklanmaktadır. Bilindiği gibi bankalar tasarruf fazlası olan ekonomik birimlerden topladığı fonları yine tasarruf açığı olan ekonomik birimlere aktarmaktadır. Örneğin bankalar artan kredi talebini karşılamak için tasarruf fazlası olan ekonomik birimlere daha yüksek faiz önerdiği (ceretis paribus)¹⁰ varsayımında faiz oranı ile kredi hacmi arasında bir ilişki olduğu ve bu ilişkide kredi hacminin mevduat faiz oranlarını etkilediği düşünülmektedir.

Tersi düşüncede ise mevduat faiz oranlarındaki artış bankalarda daha yüksek oranda fon toplanmasına neden olacak bu durumda bankalar ellerinde bulunan mevduatları krediye dönüştürdükleri¹¹ varsayımı altında kredi hacminde bir artış olduğu düşüncesi yatmaktadır. Dolayısıyla mevduat faiz oranlarındaki artış mı kredi hacmini etkiliyor? Yoksa kredi hacmindeki artış mı mevduat faiz oranlarındaki değişimi etkiliyor? Bağımlı değişkenin hangisi olacağı noktasında karar vermede analiz edilmesi gereken bir nokta olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durumun çözüme kavuşturulması birinci aşamayı oluşturmaktadır. İkinci aşamada ise bağımlı değişkeni

¹⁰ Kredi talebini artıracabilecek diğer değişkenlerin sabit olduğu varsayımı.

¹¹ Munzam karşılık oranlarının düşük olması koşulunda

açıklayan bağımsız değişken üzerine kurulan modelin analiz edilmesi ve yorumlanmasıdır.

3.4. Değişkenlerin Tanımlanması ve Veri Seti

Araştırma kapsamında yer alan değişkenlere ait veri seti Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın (TCMB) Elektronik Veri Dağıtım Sisteminden (EVDS) alınmıştır. Analizlerde kullanılan veriler 2006:1-2016: 12 dönemine ilişkin aylık 132 gözlemden oluşmaktadır. Analizlerin aylık verilerle gerçekleştirilmesinin temel nedeni faiz oranlarında meydana gelen bir değişimin kredilere yansımaları (tepki vermesi) için ideal bir süre olarak kabul edilmesidir. İbicioğlu ve Karan (2009) ve Ak (2007) gibi benzer çalışmalarda da aylık veriler üzerine analizler gerçekleştirilmiştir. Analize konu olan veriler ve kaynakları Tablo-2'de verilmektedir.

Tablo 2: Veri Tanımlamaları ve Kaynakları

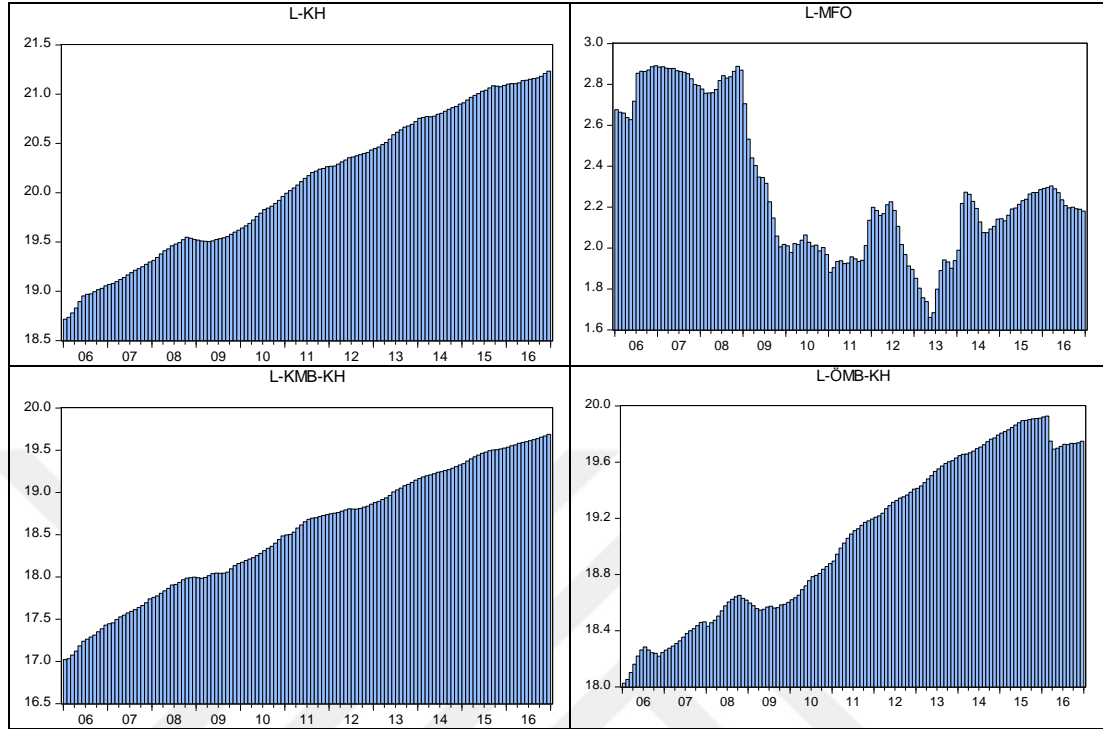
Veriler	Veri Tanımlaması	Açıklama	Veri Kaynağı
KH	Kredi Hacmi	Bankacılık sektörü kredi hacmi (TCMB Dahil) (Haftalık (Cuma), Bin TL). Aylık, kesikli, ortalama olarak dikkate alınmıştır. Mali ve mali olmayan kesime verilen bütün kredilerin toplamı olan ve Türk Lirası üzerinden verilen kredilerdir.	TCMB, EVDS ^a
MFO	Mevduat Faiz Oranı	Bankalarca açılan mevduatlara uygulanan ağırlıklı ortalama faiz oranları (Akım Veriler, %) (Haftalık(Cuma)). Aylık, kesikli, ortalama olarak dikkate alınmıştır. TL üzerinden açılan 1 Aya vadeli mevduatlara uygulanan faiz oranlarıdır. Vadesiz ve bankalararası mevduat hariç tutulmuştur.	TCMB, EVDS ^a
KMB-KH ^c	Kamu Mevduat Bankaları Kredi Hacmi	Kamu mevduat bankalarının reel kesime verdiği kredi hacmi toplamıdır.	TCMB, EVDS ^{a,b}
ÖMB-KH ^c	Özel Mevduat Bankaları Kredi Hacmi	Özel mevduat bankalarının reel kesime verdiği kredi hacmi toplamıdır.	TCMB, EVDS ^{a,b}

^a TCMB Elektronik Veri Dağıtım Sistemi: <http://evds.tcmb.gov.tr> (Erişim Tarihi, 30.12.2016)

^b EVDS'de mali kesime verilen kredi hacimleri mevduat bankaları toplamı olarak verilmiştir. Kamu-Özel ayrımı yapılmadığından böyle bir ayırma gidilmiştir.

^c KMB-KH ve ÖMB-KH burada alt analizleri gerçekleştirmek için kullanılmıştır. KH'den temelde çok ayrı bir değişken değildir. Bağımlı değişkenin bir türü olarak kullanılmıştır.

Analiz kapsamında kullanılan değişkenlerin zaman içinde gelişimi Şekil-9'de gösterilmektedir.

Şekil 11: Analiz Kapsamındaki Değişkenlerin Zaman İçerisindeki Seyri (2006-2016)

Şekil-9'dan da görüldüğü üzere Türk bankacılık sektöründe verilen kredilerin toplam büyüklüğü analiz kapsamındaki dönemde sürekli olarak artış göstermiştir (L-KH). Mevduat bankalarından kamuya ait olan bankalardaki kredi hacmi artışı genel kredi hacmi grafiğine benzemektedir (L-KMB-KH). Özel mevduat bankalarının da genel olarak bu trende kamu bankaları kadar olmasa da uyduğu görülmektedir. Buna karşın genel olarak mevduat faiz oranlarının dalgalı bir seyir izlediği söylenebilir.

Değişkenlere ait serilerin uç noktalara olan hassasiyetini azaltmak ve daha anlamlı sonuçlar elde etmek için analizlerde kullanılan değişkenlerin hepsinin logaritmik dönüşümü yapılmıştır. Diğer bir ifadeyle serilerin logaritması alınmıştır¹². Değişken sembollerinin önündeki “L” ilgili değişken serisine logaritmik dönüşüm yapıldığını göstermektedir. Ayrıca birim kök sınaması ve eş bütünleşme testlerinde kullanılmak üzere serilerin birinci derecede farkları alınmıştır. Bu durum “ Δ ” sembolü

¹² Finansal değerler gerçek değerleri üzerinden genellikle doğrusal değildir. Bu doğrusallık genellikle logaritmik değerlerle sağlanmaktadır. Bu yüzden serilerin gerçek değerleri yerine logaritmik değerlerinin kullanılması önerildiğinden değişkenlerin hepsinin logaritmik dönüşümü yapılmıştır (Woldridge, 2013).

ile ifade edilmektedir. Çalışmada kullanılan değişkenlere ait tanımlayıcı istatistikler ve bu değişkenler arasındaki korelasyon analizi sonuçları Tablo-3.3’de verilmiştir.

Tablo 3: Değişkenlere İlişkin Temel İstatistiksel Göstergeler

İstatistikler/Değişkenler	KH ^a	MFO ^b	KMB-KH ^c	ÖMB-KH ^c
Ortalama	679,701,030	10.59	143,745,343	223,704,959
Minimum	134,450,021	5.26	24,685,119	67,364,947
Maksimum	1,664,800,039	18.01	354,570,323	451,156,859
Std. Sapma	458,203,626	4.04	96,490,903	122,626,634
Gözlem Sayısı	132	132	132	132
Korelasyon Katsayıları	L-KH	L-MFO	L-KMB-KH	L-ÖMB-KH
L-KH	1.000000	-0.524972	0.999013	0.971519
L-MFO	-0.524972	1.000000	-0.538506	-0.561951
L-KMB-KH	0.971519	-0.561951	0.964478	1.000000
L-ÖMB-KH	0.999013	-0.538506	1.000000	0.964478

^a ve ^c Bin TL; ^b % yi simgelemektedir.

Tablo-3’den de görüldüğü üzere tanımlayıcı istatistikler ham değerler ile verilirken, korelasyon analizine ilişkin sonuçlar logaritmik dönüşüm alınarak verilmiştir. Buna göre Türk bankacılık sisteminde ortalama olarak maksimum 1,7 Trilyon TL’lik kredi hacmine ulaşılmıştır. İlgili dönemde mevduata verilen faiz oranı ortalama olarak en düşük %5,3 iken en yüksek %18,1 olarak gerçekleşmiştir. Kamu bankalarının her dönemde kullandığı ortalama kredi hacmi, özel bankalara göre daha düşük gerçekleşmiştir.

Elde edilen bu sonuçlara göre, 2006:01-2016:12 döneminde aylık veriler dikkate alındığında genel olarak Türk bankacılık sektöründe mevduat faiz oranları ile kredi hacmi (mali +reel) arasında negatif bir ilişki vardır. Kredi hacmi ile kamu ve özel mevduat bankalarının kredi hacimlerinde doğal olarak yüksek ve pozitif yönlü bir ilişki vardır. Mevduat faiz oranı ile reel sektöre verilen kredi hacmi arasında ters yönlü ve daha güçlü bir ilişki vardır.

3.5. Araştırmada Kullanılan Yöntem

Çalışma kapsamındaki verilerin analiz edilmesinde ekonometrik yöntemler olarak (i) Birim Kök Testleri, (ii) Eş-Bütünleşme Analizi, (iii) Granger Nedensellik Analizi ve (iv) Regresyon Analizi kullanılmıştır.

Korelasyon analizi, değişkenler arasındaki ilişkiyi göstermesine karşın değişkenlerin nedenselliği hakkında bilgi vermemektedir. Dolayısıyla değişkenler arasında pozitif veya negatif ilişki olması, birbirlerinin nedenseli olduğunu göstermemektedir. Değişkenlerin herhangi birisinde ortaya çıkan değişikliğin bir diğer değişkende değişikliğe yol açıp açmaması ve açıyorsa ilişkinin yönü ve büyüklüğünün belirlenmesi önem arz etmektedir (Arısoy & Aytun, 2012).

Çalışmada değişkenler arasında (KH ve MFO) var olabilecek olası nedensellik ilişkisi araştırılmış ve daha sonra kredi hacminin ve alt değişkenler olan KMB-KH ve ÖMB-KH'nin bağımlı değişken olarak alındığı basit doğrusal regresyon analizi yardımıyla değişkenler arasındaki (KH ve MFO) ilişkinin yönü ve büyüklüğü belirlenmiştir.

(i) Birim Kök Testi

İlk aşamada çalışmada kullanılan değişkenlere ait veriler için durağanlık analizi yapılmıştır. Durağanlık analizinin bir diğer adı da birim kök testidir. Literatürde birim kök sorunu olmayan seri durağan bir seri olarak kabul edilir (Gujarati, 1999). Zaman serisinin ortalamasıyla varyansının zaman içinde değişmediği ve iki dönem arasındaki ortak varyansı bu ortak varyansın hesaplandığı döneme değil de yalnızca iki dönem arasındaki uzaklığa bağlı ise serinin durağan olduğu veya birim kök içermediği kabul edilir (Karaca; 2003). Diğer bir ifadeyle, serinin durağanlığı, bu serinin ortalamasına, varyansına ve otokovaryansının farklı zaman dilimleri içerisinde değişmemesine bağlıdır (Bulut & Özdemir, 2012). Zaman serilerinin neredeyse tamamı birim kök içerdiğinden ekonometrik analizler öncesinde serilerin durağanlığının araştırılması gerekmektedir.

Durağan olmayan serilerde test edilen hipotezler geçersiz olmakta ve dolayısıyla bu durum sahte regresyon ilişkilerine neden olmaktadır (Işık; 2014). Sahte regresyon ilişkileri oluşturulan ekonometrik modellerin doğru sonuçlar vermemesine neden olmaktadır. Literatürde çok yaygın olarak serilerin durağanlığını test etmede hem parametrik hem de parametrik olmayan testler kullanılmaktadır. Parametrik olan testlerin başında Augmented Dickey-Fuller (ADF) (1981) testi gelmektedir. Genellikle zaman serilerinde muhtemel bir eğilim trendinin ve yapısal kırılmanın olmasından dolayı Phillips-Perron (PP) (1988) testi de kullanılmaktadır (İbicioğlu & Karan, 2009).

Eğer testler sonucu analizde kullanılan değişkenlere ait serilerin durağan olmadığı tespit edilirse seride durağanlığa erişilinceye kadar yani birim kök olmadığı görülünceye kadar ($\Delta=X_t-X_{t-1}$) fark alma işlemi uygulanır ve sonuçta zaman serisinin bu düzeyde Δ . dereceden bütünleşik olduğu yani durağan olduğu kararına varılır (Ata & Yücel, 2003).

(ii)Eş-Bütünleşme Analizi

Değişkenler arasındaki nedensellik ilişkisinin tespit edilebilmesi için ön koşul olarak kredi hacmi ve mevduat faiz oranları arasında uzun dönemli bir ilişkinin varlığı gerekmektedir. Literatürde bu ilişkiyi test etmede eş-bütünleşme analizi uygulanmaktadır. Eş-bütünleşme teorisine göre seriler birinci farkında durağan iseler, aralarında bir eş-bütünleşme ilişkisi olabilir (Çetin, 2012). Değişkenlerin beraber eş-bütünleşik olmaları bunlar arasında bir lineer kombinasyonun olduğu anlamına gelmektedir (Demirkan, 2005). Diğer bir ifadeyle değişkenlerin düzey değerleri ile regresyonları anlamlı olacak ve sahte regresyon söz konusu olmamaktadır.

Uygulamada eş-bütünleşme analizlerinde en çok kullanılan üç yöntem söz konusudur. Bunlar, Engle-Granger (1987), Johansen-Juselius (1990) ve Pesaran vd. (2001) yöntemleridir (Çetin, 2012). Çalışmada bu üç yöntemden Engle-Granger testi kullanılmıştır. Engle-Granger eş-bütünleşme testi iki değişkenin kullanıldığı ve açıklayıcı değişkenin daha net olduğu durumlarda tercih edilmektedir. Engle-Granger açıklayıcı değişken ve açıklanan değişken arasında doğrusal bileşimlerin toplamının sıfır olup olmadığı test edilmektedir. Tüm seriler birinci farklarında durağan olduğunda değişkenler arasında denklem sabit terim ve eğimli olarak En Küçük Kareler yöntemiyle tahmin edilmektedir. Daha sonra denklemden elde edilen kalıntı (hata) terimleri düzey değerinde durağan olması gerekmektedir. Hata terimleri sıfır ortalamalı olduğu için sabitsiz olmalıdır. Engle-Granger eş-bütünleşme testinde durağanlık analizinde Dickey Fuller birim kök testi uygulanmaktadır. Bu testte (Mackinnon, 1991)kritik değerleri dikkate alınmaktadır. Dolayısıyla parametrik bir yöntem olan ve hata terimlerinin durağanlığına dayanan Engle-Granger eş-bütünleşme testi doğrusal eş-bütünleşme analizinde sıfır hipotezinde eş-bütünleşmenin olmadığıdır (Şahin, 2016); (Sandalcılar, 2012).

(iii) Granger Nedensellik Analizi

Eş-bütünleşme analizi kredi hacmi ve mevduat faiz oranı arasında uzun dönemli bir ilişkinin olduğunu göstermesine rağmen, Granger nedenselliğinin yönü ile ilgili bir bilgi sunmamaktadır (Demirkan, 2005). Çalışmada mevcut bir nedenselliğin olup olmadığı ve nedenselliğin yönünü belirlemek için standart Granger nedensellik analizi kullanılmıştır (Granger C. , 1969).

Granger nedensellik analizi iki temel varsayıma üzerine kurulmuştur. Öncelikle gelecek, geçmişin nedeni değildir temel varsayımı öne çıkmaktadır. Buna göre kesin ya da tam nedensellik geçmişin t_0 yani şimdiki zamana veya geleceğe neden olması ile olanaklı hale gelir. İkinci varsayım ise nedenselliğin deterministik süreçlere göre değil stokastik süreç için belirlenebilir olmasıdır (Işık, Aralık 2014).

Granger nedensellik analizinde, bağımlı değişkeni açıklamada kullanılan bağımsız değişkenin gecikmeli değerlerinin katsayılarının sıfıra eşit olup olmadığı test edilmektedir. Analizde çift taraflı hipotez kurularak nedenselliğin tek taraflı ya da karşılıklı mı olduğu belirlenmektedir (Uzunöz & Akçay, 2016). Diğer bir ifadeyle bağımlı değişken ve bağımsız değişken yer değiştirilerek analizler iki yönlü tekrarlanmaktadır.

Granger anlamında nedensellik, Y değişkeni sadece X'e ait geçmiş değerlerin kullanımıyla tahmin edilebilirse buna "Granger anlamında nedenidir" denir. Dolayısıyla X değişkenin geçmiş değerlerine ait bilgi Y değişkeninin daha net bir şekilde ne olacağını tahmin edilmesine olanak veriyorsa X değişkeni Y değişkeninin Granger anlamında nedenidir anlamına gelmektedir (Granger & Newbold, 1974). Dolayısıyla X değişkeni Y değişkeninin Granger nedenidir veya X değişkeni Y değişkeninin Granger nedeni değildir şeklinde hipotez testleri yapılır. Dolayısıyla değişkenler arasındaki ilişki için Vector Auto-Regressive (VAR) modelleri kullanılmaktadır. VAR modelde yer alan değişkenlerin tümü bağımlıdır ve her bir değişken kendi gecikmeli değerleri ile diğer değişkenlerin gecikmeli değerlerinin doğrusal bir fonksiyonu olarak tanımlanır (Yavuz, 2015).

Granger nedensellik testinde analizlerin gerçekleştirilebilmesi için öncelikle teste tabi tutulacak değişkenler için optimal gecikme uzunluğunun belirlenmesi gerekmektedir. Burada genel olarak bilgi kriterini minimum yapan değer gecikme

sayısı olarak belirlenir (Bulut & Özdemir, 2012). Hall (1991) tarafından önerilen bir yöntem olan VAR analizi yardımıyla optimum gecikme uzunluğu belirlenir.

Literatürde gecikme uzunluğunu belirlemede Akaike bilgi kriteri (Akaike Information Criterion: AIC), Schwarz bilgi kriteri (Schwarz Information Criterion: SIC), Hannan-Quinn bilgi kriteri (Hannan-Quinn Information Criterion: HQ) ve Son Tahmin Hatası kriteri (Final Prediction Error: FPE) gibi kriterler kullanılmaktadır (Awokuse, 2003).

(iv) Regresyon Analizi

Çalışmada hangi değişkenin bağımlı değişken hangi değişkenin bağımsız değişken olacağına nedensellik analizi ile karar verdikten sonra bağımlı değişkeni açıklamada bağımsız değişkenin rolünü araştırmak için basit doğrusal regresyon analizi yapılmıştır.

Regresyon analizi, aralarında sebep-sonuç ilişkisi bulunan iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkiyi belirlemek ve bu ilişkiyi kullanarak o konu ile ilgili tahminler ya da kestirimler yapabilmek amacıyla kullanılır (Birkes & Dodge, 1993).

Regresyon analizinde asıl amaç, değişkenler arasındaki ilişkiyi fonksiyonel olarak açıklamak ve bu ilişkiyi bir modelle tanımlayabilmektir (AYYILDIZ & ELKİN, 2016). Kredi hacmindeki değişmeyi açıklayabilmek için bir regresyon analizi yapılmıştır. Diğer bir ifadeyle, mevduat faiz oranlarındaki değişkenliğin kredi hacmi üzerindeki etkisi basit doğrusal regresyon analizi ile test edilmiştir. Basit doğrusal regresyon analizinde tahminci olarak En Küçük Kareler kriteri (EKK) kullanılmıştır. EKK, anakütle regresyon modelindeki bağımlı ve bağımsız değişkenler arasında ilişki kuran parametrelerin tahmininde kullanılan yaygın bir yöntemdir. Bu yöntem diğer yöntemlerle karşılaştırıldığında uygulaması daha basit olduğu için ampirik araştırmalarda daha sıklıkla kullanılmaktadır (Yavuz, 2015). EKK yönteminin sözü edilen bu özelliklerinden dolayı bu çalışmada da EKK tahmincisi kullanılmıştır.

3.6. Ampirik Bulgular ve Tartışma

Bu başlık altında araştırma kapsamında yapılan analiz sonucunda ulaşılan bulgular verilmiştir. Ayrıca bu bulgular değerlendirilmiş ve daha önce literatürde yapılan çalışmalarla karşılaştırılarak tartışma alanı oluşturulmuştur. Çalışma kapsamında uygulanan tüm test ve analizler Eviews 6.0 bilgisayar programı yardımıyla yapılmıştır. Elde edilen tüm sonuçlar üç haneye yuvarlanmıştır.

3.6.1. Birim Kök Sınamaları

Çalışmanın ilk aşamasında değişkenlerin durağan olup olmadıkları, yani birim kök içerip içermediklerini belirleyebilmek amacıyla birim kök sınamaları yapılmıştır. Bunun için, ADF ve PP birim kök sınamalarından yararlanılmıştır. Sınamalarda gecikme uzunluğu kriteri olarak SIC kullanılmış ve maksimum gecikme uzunluğu olarak da 12 alınmıştır. Analizlerde kullanılan seriler zaman serileri olduğundan ve bu seriler daha çok sabit ve trend içerdiği dikkate alınmış ve zaman içerisinde yapısal kırılmaların da olabileceği değerlendirilerek PP sınaması da gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada öncelikle ADF test denklemi sabitli ve sabitli trendli modeli ifade eden aşağıdaki denklem 1 ve 2 baz alınarak analizler gerçekleştirilmiştir.

$$\Delta Y_t = \alpha_0 + \alpha_1 Y_{t-1} + \sum_{i=1}^k \beta_i \Delta Y_{t-i} + u_t \dots \dots \dots (\text{sabit terimli model}) \dots 1$$

$$\Delta Y_t = \alpha_0 + \alpha_1 Y_{t-1} + \alpha_2 Trend + \sum_{i=1}^k \beta_i \Delta Y_{t-i} + u_t \dots \dots \dots (\text{sabit ve trendli model}) \dots 2$$

Modelde ΔY_t farkları alınmış değişkenleri, α_0 sabit terimi, u_t modele ait hata terimini, Trend modele dahil edilen trend faktörünü, k gecikme uzunluğunu, α_i ve β_i modeldeki parametreleri göstermektedir. ADF sınamasında test edilen hipotezler ise $H_0: \alpha_1=0$, $H_1: \alpha_1<0$ gibidir. Tablo-4, değişkenlere ait birim kök sınama sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 4: Birim Kök Sınama Sonuçları

Değişkenler	Augmented Dickey-Fuller (ADF)				Phillips-Perron (PP)			
	Düzyey	I (d1)	p olasılığı		Düzyey	I (d1)	p olasılığı	
L-KH	-2,790 ^a	-5,392 ^a	0,203	0,000	-2,224 ^a	-5,473 ^a	0,471	0,000
	-1,466 ^b	-5,236 ^b	0,547	0,000	-1,693 ^b	-5,236 ^b	0,432	0,000
L-MFO	-1,887 ^a	-6,449 ^a	0,655	0,000	-1,374 ^a	-5,375 ^a	0,864	0,000
	-1,681 ^b	-6,446 ^b	0,438	0,000	-1,405 ^b	-5,427 ^b	0,577	0,000
L-KMB-KH	-3,639 ^a	-6,211 ^a	0,030	0,000	-2,681 ^a	-6,411 ^a	0,246	0,000
	-2,845 ^b	-5,577 ^b	0,054	0,000	-3,282 ^b	-5,757 ^b	0,017	0,000
L-ÖMB-KH	-1,161 ^a	-6,731 ^a	0,913	0,000	-0,757 ^a	-6,731 ^a	0,966	0,000
	-1,465 ^b	-6,596 ^b	0,548	0,000	-1,653 ^b	-6,596 ^b	0,452	0,000
Kritik Değerler	% 1	-4,030 ^a	-3,481 ^b		-4,029 ^a		-3,480 ^b	
	% 5	-3,444 ^a	-2,883 ^b		-3,444 ^a		-2,883 ^b	
	% 10	-3,147 ^a	-2,578 ^b		-3,147 ^a		-2,578 ^b	

Not: a, sabit ve trendli modeli; b ise trendsiz (sabitli) modeli göstermektedir. I (d1), düzey serinin birinci dereceden farkını temsil etmektedir. Kritik değerler, MacKinnon (1991) değerlerini göstermektedir.

ADF t istatistik değerlerine bakıldığında analizde yer alan değişkenlere ait serilerin düzey değerleri hem sabit ve trendli modelde hem de sabitli modelde tüm anlam düzeylerinde MacKinnon kritik değerlerinden mutlak değer olarak düşük çıkmıştır. Dolayısıyla analizde kullanılan değişkenlerin düzey değerlerinde durağan olmadığı anlaşılmaktadır¹³.

Eş-bütünleşme analizi yapılabilmesi için serilerin durağan hale getirilmesi gerekmektedir. Bu amaçla değişkenlerin düzey değerlerinde birinci farkları (d1) alınmış ve serilen durağan hale getirilmiştir. Birinci farkları alınarak yapılan ADF sınavında değişkenlere ait tüm serilerde elde edilen t istatistik değerlerinin kritik değerlerden mutlak olarak büyük çıktığı ve durağan hale geldikleri görülmektedir. Analize konu olan tüm değişkenlerin bütün anlam düzeylerinde birim kök içermedikleri sonucuna varılmıştır. Diğer bir ifadeyle değişkenlerin değişim oranlarında birim kök sorunu olmadığı, logaritmik düzey değerlerin 1. dereceden durağan olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak serilerin birinci farklarında birim kök taşıdıkları sıfır hipotezi tüm anlam seviyelerinde reddedilmiştir. Her bir değişkene ait p olasılık değerleri de bunu göstermektedir.

ADF ile yapılan testlerin sonucunu teyit etmek, birim kök sınavı ile ilgili olarak daha sağlıklı kararlar verebilmek ve serilerdeki yapısal kırılmaları da dikkate alabilmek için durağanlık analizi PP testi ile tekrar edilmiştir (İbicioğlu ve Karan; 2009). PP testinin en önemli avantajı yüksek derecedeki korelasyonu kontrol etmek

¹³ ADF'ye ait modelde α_1 katsayısının t istatistiğinin değeri, Mackinnon kritik değerinden mutlak değer olarak büyük ise söz konusu değişkenin durağan olduğuna karar verilir.

için geliştirilen bir birim kök testi olmasıdır (Çetin, 2012). PP test denklemleri sabitli ve sabitli trendli modeli ifade eden aşağıdaki denklemler 3 ve 4 baz alınarak analizler gerçekleştirilmiştir.

$$\Delta Y_t = \alpha_0 + \alpha_1 Y_{t-1} + u_t \dots \dots \dots (\text{sabit terimli model}) \dots 3$$

$$\Delta Y_t = \alpha_0 + \alpha_1 Y_{t-1} + \alpha_2 Trend + u_t \dots \dots \dots (\text{sabit ve trendli model}) \dots 4$$

PP sınavında test edilen hipotezler ADF testi ile benzerlik göstermektedir. Buna göre test edilen hipotezler $H_0: \alpha_1=0$, $H_1: \alpha_1<0$ gibidir.

Benzeri sonuçlar PP sınavında da elde edilmiştir. Hem sabitli hem de sabitli ve trendli modellerde yapılan analizlerde tüm değişkenler düzey değerlerinde durağan olmadıkları görülmektedir. Birinci farkları alınarak yapılan analizlerde ise değişkenlerin durağan hale geldikleri tespit edilmiştir. Sonuç olarak serilerin birinci farklarında birim kök taşıdıkları sıfır hipotezi tüm anlam seviyelerinde reddedilmiştir. Yani alternatif hipotez kabul edilmiştir. Her bir değişkene ait p olasılık değerleri de bunu göstermektedir. Görüldüğü gibi PP testinden elde edilen sonuçların ADF testinden elde edilen sonuçlarla örtüştüğü görülmektedir. Birim kök testlerinin genel sonucu olarak değişkenlere ait zaman serilerinin eş-bütünleşme (uzun dönemli ilişki) analizi için uygun olduğuna karar verilmiştir.

3.6.2. Eş-Bütünleşme Analizi

Analiz kapsamındaki değişkenlere ait seriler birinci farklarında durağan olduklarından dolayı aralarında bir eş-bütünleşme ilişkisinin varlığını ispatlayabilmek için iki değişkenli Engle-Granger Eş-bütünleşme temel denklemi (5) aşağıdaki gibi kurulmuştur:

$$Y_t = \alpha_0 + \beta_0 Trend + \beta_1 X_t + u_t \dots \dots \dots 5$$

Modelde Y_t t zamanındaki L-KH, L-KMB-KH ve L-ÖMB-KH'yi, X_t t zamanındaki L-MFO'yu α_0 sabit terimi, β_0 trendin parametresi ve u_t hata terimini göstermektedir. Bu modellerle bağımlı ve bağımsız değişkenler arasında doğrusal bileşimlerin toplamının sıfır olup olmadığı test edilmektedir.

Çalışmada temel hipotez olan mevduat faiz oranlarındaki değişimin kredi hacmi üzerindeki etkilerini araştırmak için kurulan Model-A olarak belirlenmiştir. Bu

durum kamu ve özel mevduat bankaları açısından da sorgulanmak istenmiş ve sırasıyla Model-B ve Model-C kurgulanmıştır.

Bu kapsamda seriler birinci farklarında durağan oldukları için öncelikle değişkenler arasındaki eş-bütünleşme regresyon modeli (denklem 5) EKK yöntemi ile tahmin edilir. Daha sonra hata terimleri hesaplanmıştır¹⁴. Engle-Granger eş-bütünleşme testinin birinci aşaması olan EKK sonuçları Tablo-5'te gösterilmektedir.

Tablo 5: Engle-Granger Eş-Bütünleşme Analizi (Birinci Aşama, EKK)*

Model	Eş-bütünleşme Denklemi	k	R ²	α_0	β_0	β_1
A	L-KH=f(L-MFO)	5	0,105	0,0249 ^a [0,002]	-8,43E ^b [2,80E]	-0,0577 ^c [-0,021]
B	L-KMB-KH=f(L-MFO)	6	0,201	0,0290 ^a [0,001]	-0,0001 ^a [2,61E]	-0,0638 ^b [-0,020]
C	L-ÖMB-KH=f(L-MFO)	4	0,065	0,0221 ^a [0,004]	-0,0001 ^b [5,33E]	-0,0765 ^c [-0,0412]

*Sabitli ve trendli model, k; gecikme uzunluğunu, α_0 ; sabit terimi, β_0 ; trendi ve β_1 ise Açıklayıcı değişkeni (MFO) göstermektedir. Parantez içindeki değerler standart hatayı ifade etmektedir. a, b ve c sırasıyla %1, %5 ve %10 düzeyinde anlamlılığı göstermektedir.

Tablo-5'den de görüleceği üzere Model-A, B ve C için kredi hacmi ve mevduat faiz oranları arasında anlamlı ilişkiler söz konusudur. Daha açık bir ifadeyle, Model-A ve C'de uzun dönemli ilişki %10 önem düzeyinde anlamlı iken Model-B'de ise %5 önem düzeyinde anlamlı çıkmıştır.

Engle-Granger Eş-bütünleşme Analizinin ikinci aşamasında denklem (5)'den elde edilen hata terimleri denklem (6)'daki gibi modellenmektedir.

$$\Delta \varepsilon_t = \alpha_1 \varepsilon_{t-1} + \sum_{i=2}^p \alpha_i \Delta \varepsilon_{t-i} + \vartheta_t \dots \dots \dots 6$$

Eş-bütünleşme regresyonun hata terimlerinin birim kök analizine dayanan Engle-Granger Eş-bütünleşme testine ait sınanacak olan sıfır hipotezi Eş-bütünleşmenin olmadığı yönündedir. Tablo-6 Engle-Granger testinin ikinci aşama sonuçlarını göstermektedir.

¹⁴ Regresyon modelinden hesaplanan bu hata terimleri, uzun dönem dengesinden sapmanın tahmin edilmiş değerlerini göstermektedir (Yavuz, 2015)

Tablo 6: Engle-Granger Eş-Bütünleşme Analizi (İkinci Aşama, ADF)*

Model	Eş-bütünleşme Denklemi	K	Değişken	Test istatistiği	MacKinnon Kritik Değer	
					%1	%5
A	L-KH=f(L-MFO)	6	ε	-5,9088 ^a	-2,5828	-1,9433
B	L-KMB-KH=f(L-MFO)	6	ε	-6,7340 ^a		
C	L-ÖMB-KH=f(L-MFO)	4	ε	-6,9415 ^a		

*Sabitsiz ve trendsiz model, k; gecikme uzunluğunu, a ve b sırasıyla %1 ve %5 düzeyinde anlamlılığı göstermektedir.

Tablo-6’de hata terimi uygun gecikme düzeylerinde ve ortalamasının sıfır ve deterministik trend içermemesinden dolayı kurulan modeller doğrultusunda sabitsiz ve trendsiz olarak ADF test istatistik değerleri ve MacKinnon kritik değerleri verilmiştir. Buna göre H_0 hipotezi reddedilmektedir. Dolayısıyla hata terimlerinin birim kök içermediği ve durağan olduğu görülmektedir.

Bu sonuçlar karşısında analize konu olan değişkenlere ait serilerin uzun dönemde eş-bütünleşik olduğu tespit edilmiştir. Diğer bir ifadeyle seriler uzun dönemde birlikte hareket etmektedir. Bu sonuç Granger nedensellik analizi için serilerin uygun olduğunu göstermektedir.

3.6.3. Granger Nedensellik Analizi

Eş-bütünleşme testi, değişkenler arasındaki nedenselliğin yönü hakkında bilgi vermediğinden dolayı Granger nedensellik analizi yapılmıştır. Seriler arasında eş-bütünleşme olduğundan en az bir tane nedensellik olduğu kabul edilmektedir (Engle & Granger, 1987). Bu amaçla Granger nedensellik temel denklemi (7 ve 8) aşağıdaki gibi kurulmuştur.

$$Y_t = \alpha_0 + \sum_{i=1}^m \alpha_i Y_{t-i} + \sum_{i=1}^m \beta_i X_{t-i} + u_t \dots \dots \dots 7$$

$$X_t = \gamma_0 + \sum_{i=1}^m \gamma_i Y_{t-i} + \sum_{i=1}^m \lambda_i X_{t-i} + \mu_t \dots \dots \dots 8$$

Denklemler EKK ile tahmin edilmiştir. Analizin sınaması açıklayıcı değişkenin gecikmeli değerinin katsayısının grup halinde sıfıra eşit olup olmadığı yönündedir. Buna göre test edilen hipotezler; denklem (7)’de $H_0: \beta_i = 0$, $H_1: \beta_i \neq 0$ gibidir. Bununla beraber denklem (8)’de test edilen hipotez ise $H_0: \lambda_i = 0$, $H_1: \lambda_i \neq 0$ şeklindedir.

Granger nedensellik analizinde kullanmak üzere optimal gecikme uzunluğunu belirlemek için tek bir kriter kullanmak yerine VAR gecikme uzunluğu testi kullanılmıştır. Her bir model (Model A, B ve C) için elde edilen sonuçlar aşağıda tablolarda verilmiştir.

Tablo 7: VAR Optimal Gecikme Uzunluğu Testi (Model A)

Gecikme	LogL	LR	FPE	AIC	SC	HQ
0	-137.5462	NA	0.035085	2.325770	2.372228	2.344637
1	580.9041	1400.978	2.36e-07	-9.581736	-9.442361	-9.525135
2	632.6785	99.23418*	1.07e-07*	-10.37797*	-10.14568*	-10.28364*
3	635.7529	5.790205	1.08e-07	-10.36255	-10.03734	-10.23048

*Kriterler tarafından belirlenen gecikme uzunluklarını göstermektedir. LR: sequential modified LR test statistic, FPE: Final prediction error, AIC: Akaike information criterion, SC: Schwarz information criterion, HQ: Hannan-Quinn information criterion.
** Optimal uzunluk için max bir yılda 12 ay olduğu için 12 kullanılmış, optimal satır yakalandıktan sonraki kısmı verilmemiştir.

Tablo-7'den de anlaşılacağı gibi VAR optimal gecikme uzunluğu test sonuçları LR, FPE, AIUC, SC ve HQ kriterlerinin ortak gecikme uzunluğu noktası 2'de birleşmiştir. Dolayısıyla Model A için Granger nedensellik analizi sınavında kullanılacak optimal gecikme uzunluğunun 2 olmasına karar verilmiştir.

Model B için optimal gecikme uzunluğu Tablo-8'de verilmiştir.

Tablo 8: VAR Optimal Gecikme Uzunluğu Testi (Model B)

Lag	LogL	LR	FPE	AIC	SC	HQ
0	-134.1281	NA	0.033142	2.268802	2.315260	2.287669
1	578.3726	1389.376	2.47e-07	-9.539543	-9.400168	-9.482942
2	622.3046	84.20315	1.27e-07	-10.20508	-9.972786*	-10.11074*
3	626.8814	8.619539	1.26e-07*	-10.21469	-9.889482	-10.08262
7	642.2519	11.34808*	1.27e-07	-10.20420	-9.507325	-9.921194

*Kriterler tarafından belirlenen gecikme uzunluklarını göstermektedir. LR: sequential modified LR test statistic, FPE: Final prediction error, AIC: Akaike information criterion, SC: Schwarz information criterion, HQ: Hannan-Quinn information criterion.
** Optimal uzunluk için max bir yılda 12 ay olduğu için 12 kullanılmış, optimal satır yakalandıktan sonraki kısmı verilmemiştir.

Model B için uygun görülen optimal gecikme uzunluğu tüm kriterlerin ortak noktası olmasa da en iyi gecikme uzunluğu olarak yine 2 seçilmiştir.

Model C için optimal gecikme uzunluğu Tablo-9'da verilmiştir.

Tablo 9: VAR Optimal Gecikme Uzunluğu Testi (Model C)

Lag	LogL	LR	FPE	AIC	SC	HQ
0	-113.7416	NA	0.023595	1.929026	1.975485	1.947893
1	490.6501	1178.564	1.06e-06	-8.077502	-7.938128	-8.020902
2	525.6361	67.05633*	6.35e-07*	-8.593934*	-8.361643*	-8.499600*
3	529.5465	7.364720	6.36e-07	-8.592442	-8.267235	-8.460374

*Kriterler tarafından belirlenen gecikme uzunluklarını göstermektedir. LR: sequential modified LR test statistic, FPE: Final prediction error, AIC: Akaike information criterion, SC: Schwarz information criterion, HQ: Hannan-Quinn information criterion.
** Optimal uzunluk için max bir yılda 12 ay olduğu için 12 kullanılmış, optimal satır yakalandıktan sonraki kısmı verilmemiştir.

Model C için uygun görülen optimal gecikme uzunluğu tüm kriterlerin ortak noktası olarak 2 belirlenmiştir. Sonuç olarak test edilecek olan tüm modeller için en uygun gecikme uzunluğu VAR modeline dayanarak 2 olmasına karar verilmiştir.

Kredi hacmi ile mevduat faiz oranları arasında yapılan Granger nedensellik testi sonuçları her üç model için (Model A, B ve C) Tablo-10'da yer almaktadır. Nedensellik analizi serilerde yer alan değişkenlerin logaritmik değerlerinin birinci farkları alınarak yapılmıştır.

Tablo 10: Granger Nedensellik Test Sonuçları

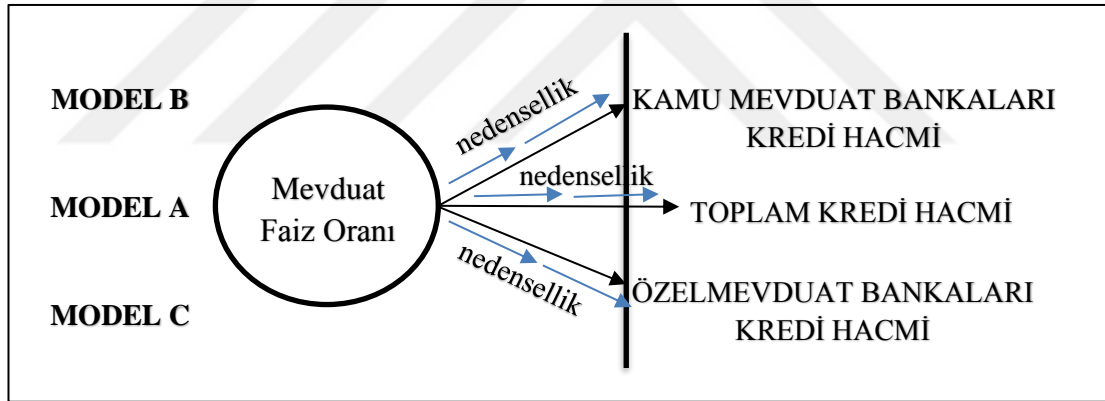
Sıfır Hipotezi (H ₀)	X ²	P	Sonuç	Nedensellik Yönü
Model A				
L-KH, L-MFO'nun Granger nedeni değildir.	0,2698	0,603	L-KH, L-MFO'nun Granger nedeni değildir.	Anlamli değil
L-MFO, L-KH'nin Granger nedeni değildir.	22,907	0,000 ^a	L-MFO, L-KH'nin Granger nedenidir.	MFO'dan KH'a
Model B				
L-KMB-KH, L-MFO'nun Granger nedeni değildir.	0,0398	0,841	L-KMB-KH, L-MFO'nun Granger nedeni değildir.	Anlamli değil
L-MFO, L-KMB-KH'nin Granger nedeni değildir.	8,0945	0,004 ^a	L-MFO, L-KMB-KH'nin Granger nedenidir.	MFO'dan KMB-KH'a
Model C				
L-ÖMB-KH, L-MFO'nun Granger nedeni değildir.	0,7624	0,382	L-ÖMB-KH, L-MFO'nun Granger nedeni değildir.	Anlamli değil
L-MFO, L-ÖMB-KH'nin Granger nedeni değildir.	16,496	0,000 ^a	L-MFO, L-ÖMB-KH'nin Granger nedenidir.	MFO'dan ÖMB-KH'a

Not: a, b ve c sırasıyla %1, %5 ve %10 düzeyinde anlamlılığı göstermektedir.

Tablo-10'dan da görüleceği üzere, %1 anlam düzeyinde Model A için mevduat faiz oranı kredi hacminin granger nedenidir. Diğer bir ifadeyle mevduat faiz oranından kredi hacmine doğru tek yönlü nedensellik ilişkisi mevcuttur. Bu nedenle mevduat faiz

oranlarının kredi hacmini etkilediği söylenebilir¹⁵. Buna karşın kredi hacminden mevduat faiz oranına doğru bir nedensellik ilişkisi tespit edilememiştir. Sonuç olarak denklem (7)'de H_0 hipotezi reddedilmiş ve H_1 hipotezi kabul edilmiştir. Denklem (8)'de ise H_0 hipotezi reddedilememiş ve λ_i sıfıra eşit olduğu kabul edilmiştir.

Model B için yapılan analiz sonuçlarına bakıldığında, %1 önem düzeyinde kamu bankaları kapsamında mevduat faiz oranı kredi hacminin granger nedenidir. Nedensellik ilişkisinin yönü mevduat faiz oranından kredi hacmine doğrudur. Burada da tek yönlü nedensellik söz konusudur. Dolayısıyla denklem (7) Model B için H_0 hipotezi reddedilmiş ve H_1 hipotezi kabul edilmiştir. Denklem (8)'deki H_0 hipotezi reddedilememiştir. Bu nedenle kamu bankaları için de kredi hacminden mevduat faiz oranına doğru bir nedensellik tespit edilememiştir. Benzer sonuçlar özel bankalar içinde söylenebilir. Model C kapsamında %1 önem düzeyinde mevduat faiz oranı kredi hacminin granger nedenidir. Ancak kredi hacmi mevduat faiz oranının granger nedeni değildir (Tablo-10). Şekil-10' da da nedensellik yönleri verilmiştir.

Şekil 12: Granger Nedensellik Analizine Göre Mevcut Nedenselliklerin Yönü

Genel olarak nedensellik analizi sonuçlarına birlikte bakıldığında mevduat faiz oranının kredi hacmini etkilediği açıktır. Bu durumun kamu veya özel bankalar açısından da sınındığı Model B ve C'de de sonuçlar değişmemektedir. Diğer bir ifadeyle elde edilen sonuçların kamu bankaları ve özel bankalar açısından farklı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak özel bankaların kamu bankalarına oranla mevduat faiz oranına karşı kredi hacmi açısından daha duyarlı olduğu söylenebilir.

¹⁵ Kredi hacmini etkileyen bir çok ekonomik değişkenin olmadığı varsayılarak yorum yapılmıştır.

Nedensellik analiziyle elde edilen bu sonuçlar araştırma modelini dikkate aldığımızda birinci aşama olarak kabul edilen nedensellik ilişkisi olması durumunda regresyon analizi için kurulacak modelde hangi serinin bağımlı değişken hangi serinin bağımsız değişken olarak yer alacağına karar verilmiş olmaktadır. Dolayısıyla kredi hacminin bağımlı değişken ve bunu açıklamak için mevduat faiz oranı bağımsız değişkendir. Bu durumda araştırma modelinde yer alan ikinci aşamaya geçilmiştir.

3.6.4. Regresyon Analizi

Araştırmanın temel sorusu mevduat faiz oranının kredi hacmi üzerinde etkisinin olup olmadığı ile ilgili olarak basit doğrusal regresyon modeli aşağıdaki gibi oluşturulmuştur.

$$KH_t/KMB - KH_t/OMB - KH_t = Sabit + \beta_1 MFO_{t-1} + u_t \dots \dots \dots 9$$

Oluşturulan regresyon modelinde bağımlı değişken olarak i) kredi hacmi, ii) kamu mevduat bankalarına ait kredi hacmi ve iii) özel mevduat bankalarına ait kredi hacmi ayrı ayrı modellenerek ve bağımsız değişken olan 1 dönem gecikmeli mevduat faiz oranı ile ilişkilendirilmiştir. Modelde u_t rassal hata terimini β_1 ise bağımsız değişkenin katsayı parametresini ifade etmektedir.

Mevduat faiz oranında gerçekleşen değişimin etkisi daha sonra kredi hacmine yansdığından açıklayıcı değişkenin 1 dönem gecikmeli değeri alınmıştır.

Regresyondan elde edilen sonuçları ve buna dayalı olarak geliştirilen tahmin modeli Tablo-11 'de verilmiştir.

Tablo 11: Regresyon Analizi Sonuçları (Model A)

Değişkenler	Katsayı	Std. Hata	t-İstatistiği	p Değeri
Model A: $KH_t = 23,148 - 1,329MFO_{t-1} + u_t$				
Sabit	23.14816	0,314797	73,53367	0,0000 ^a
MFO	-1,329740	0,135571	-9,808417	0,0000 ^a
F istatistiği	96,20505	Breusch-Godfrey Serial Correlation LM Testi F istatistiği: 2,860340 F istatistiği p değeri 0,0611		
F istatistiği p değeri	0,0000	Breusch-Pagan-Godfrey Heteroskedasticity Testi F istatistiği: 2,651053 F istatistiği p değeri 0,1060		
R² (%)	42,7	Jargue-Bera Testi 8,800279 p değeri 0,20276		

Not: a, b ve c sırasıyla %1, %5 ve %10 düzeyinde anlamlılığı göstermektedir.

Kurulan model için regresyon analizi yapılmadan önce hata terimleri ile ilgili olarak otokorelasyon olup olmadığı Breusch-Godfrey testi ile sınanmıştır. Mevcut duruma hata terimlerinin bir ve iki gecikmeli değerleri eklenerek F istatistiği 2,860340 buna ait p değeri 0,0611 olarak bulunmuştur. Dolayısıyla modelde ardı ardına gelen veya belirli aralıklarla birbirini izleyen hata terimleri arasında doğrusal bir ilişki yoktur. Buna göre modelde otokorelasyon bulunmamaktadır. Modeldeki bir diğer varsayım ise hata terimleri için değişen varyansın olmaması durumudur. Bu durum Breusch-Pagan-Godfrey testi ile sınanmıştır. Teste ait F istatistiği: 2,651053 ve buna ait p değeri 0,1060 olarak bulunmuştur. Dolayısıyla model için sabit varyans varsayımı sağlanmış olup hata terimlerinin ayrı ayrı varyansları birbirine eşittir. Son olarak modelin hata terimlerine ait dağılımın normal dağılım gösterip göstermediği test etmek için Jargue-Bera testi kullanılmıştır. Bu test sonucunda mevduat faiz oranı değişkeninin alacağı her bir değer için hata terimleri ayrı ayrı normal dağılım taşıdığı tespit edilmiştir (Jargue-Bera Testi 8,800279, p değeri 0,20276)

Yapılan bu ön testler sonucu regresyon analizi yapılmış ve elde edilen sonuçlara göre modelin açıklama gücü %42,7'dir. Diğer bir ifadeyle mevduat faiz oranları kredi hacmindeki değişimin yaklaşık %43'ünü açıklayabilmektedir. Mevduat faiz oranı ile kredi hacmi arasında negatif bir ilişki olduğu görülmektedir. Buna göre mevduat faiz oranlarında meydana gelebilecek 1 birimlik düşme bankaların kullandırdıkları kredi hacmini 1,329 birim artıracaktır. Dolayısıyla mevduat faiz oranlarında yaşanacak bir birimlik değişimin kredi hacminde etkisi 0,329 kat daha fazla olacaktır.

Model B ve C için kurulan regresyonlardan elde edilen sonuçları ve buna dayalı olarak geliştirilen tahmin modelleri Tablo-12'de verilmiştir.

Tablo 12: Regresyon Analizi Sonuçları (Model B, Model C)

Model B: $KMB - KH_t = 21,751 - 1,400MFO_{t-1} + u_t$				
Değişkenler	Katsayı	Std. Hata	t-İstatistiği	p Değeri
sabit	21,75196	0,314233	69,22238	0,0000 ^a
MFO	-1,400137	0,135329	-10,34621	0,0000 ^a
F istatistiği	107,0440	Breusch-Godfrey Serial Correlation LM Testi F istatistiği: 2,788530 F istatistiği p değeri 0,0654		
F istatistiği p değeri	0,0000	Breusch-Pagan-Godfrey Heteroskedasticity Testi F istatistiği: 5,269893 F istatistiği p değeri 0,2330		
R² (%)	45,3	Jargue-Bera Testi 0,676363 p değeri 0,713066		
Model C: $OMB - KH_t = 21,433 - 1,033MFO_{t-1} + u_t$				
sabit	21,43353	0,258186	83,01581	0,0000 ^a
MFO	-1,033175	0,111241	-9,287718	0,0000 ^a
F istatistiği	82,16570	Breusch-Godfrey Serial Correlation LM Testi F istatistiği: 0,366973 F istatistiği p değeri 0,6936		
F istatistiği p değeri	0,0000	Breusch-Pagan-Godfrey Heteroskedasticity Testi F istatistiği: 0,145721 F istatistiği p değeri 0,7033		
R² (%)	39,8	Jargue-Bera Testi 6,696815 p değeri 0,35140		

Not: a, b ve c sırasıyla %1, %5 ve %10 düzeyinde anlamlılığı göstermektedir.

Model B ve C için hata terimleri ile ilgili olarak yapılan ön sınamalarda otokorelasyon olmadığı, değişen varyans bulunmadığı ve hata terimlerinin normal dağılım sergilediğine ilişkin varsayımların doğrulanmakta olduğu görülmektedir. Bağımlı değişken olarak kamu ve özel bankaların kredi hacimlerinin dikkate alındığı modellerle yapılan analiz sonuçlarına baktığımızda genel olarak önemli bir farklılık bulunmamaktadır.

Mevduat faiz oranı ile kamu bankalarının verdiği kredi hacmi arasında negatif bir ilişki olduğu görülmektedir. Buna göre mevduat faiz oranlarında meydana gelebilecek 1 birimlik düşme bankaların kullandıkları kredi hacmini 1,400 birim artıracaktır. Dolayısıyla mevduat faiz oranlarında yaşanacak bir birimlik değişimin kredi hacminde etkisi 0,400 kat daha fazla olacaktır. Benzeri bir yorum özel bankalar için de yapılabilir. Mevduat faiz oranı ile özel mevduat bankalarının verdiği kredi hacmi arasında negatif ilişki vardır. Bununla beraber mevduat faiz oranlarında meydana gelebilecek 1 birimlik düşme bankaların kullandıkları kredi hacmini 1,033 birim artıracaktır. Kamu bankaları için mevduat faiz oranının kredi hacmi üzerindeki etkisini yaklaşık olarak %45 oranında açıklarken, bu durum özel mevduat bankaları için yaklaşık %40 civarındadır.

3.6.5. Bulguların Tartışması

Bu tezin başlığından da anlaşılacağı üzere mevduat faiz oranlarındaki değişimin banka kredi hacimleri üzerinde etkisi olup olmadığı araştırılmak istenmiştir. Bu isteğin temelinde ise ‘Kredi hacimleri mi faiz oranlarını etkiler?’ yoksa ‘Faiz oranları mı kredi hacimlerini etkiler?’ soruları yatmaktadır. Sorulara cevap olabilmesi adına araştırma mevduat faiz oranları ile özel ve kamu bankalarının kredi hacimlerine ait veriler üzerinden yapılmıştır.

Elde edilen sonuçlardan uzun dönemde aralarında negatif ilişki olduğu, kredi hacimlerindeki değişimin mevduat faiz oranına etkisi olmazken; mevduat faiz oranlarındaki değişimin kredi hacmine etki ettiği ortaya çıkmıştır. Bulunan sonuçlar teorik olarak da mantıklıdır. Çünkü banka faiz oranlarını yükselttiği takdirde, elinde tasarruf fazlası olan kesim yüksek faiz oranlarından yararlanıp kâr edebilmek adına elindeki nakdi bankaya yatırır. Böylece bankanın kullandırabileceği kredi miktarı artar. Ancak yüksek faiz oranları kredi talebini olumsuz etkiler. Çünkü yüksek faiz oranlarıyla beraber kredi talebinde bulunan kesimin borç yükü artar. Aynı şekilde bankanın faiz oranlarını düşürdüğünü farz ettiğimizde tasarruf fazlası olan kesime düşük mevduat faiz oranları cazip gelmezken kredi talebinde bulunan kesime düşük faiz oranlarından kredi almak daha cazip gelecektir. Bu yüzden kredi kullanımının faiz oranlarının düştüğü zamanlarda artması normaldir.

Peki ya tersi durumda ne olurdu? Kredi hacimlerinde oluşacak bir birimlik değişim mevduat faiz oranlarını etkileseydi?

Kredi talebinin artmasıyla beraber bankalar daha çok likit bulabilmek adına faiz oranlarında artışa gittikleri takdirde mevduat miktarlarında artış oluşacaktır. Ancak faizlerdeki artış kredi talebinde tezatlık oluşturacak ve mantıklı olmayacaktır. Ayrıca artan mevduat miktarıyla birlikte zorunlu karşılık miktarı da artacaktır. Ayrılan zorunlu karşılığın maliyetini karşılamak adına banka kredi faizlerinde yükselişe gidecektir. Genel olarak kredi talebinde düşüş olacaktır. Benzer şekilde kredi talebinin

azaldığını düşündüğümüzde bankalar faiz indirimine giderek daha çok kredi müşterisi çekmek isteyebilirler. Ancak kredi faiz indirimiyle beraber mevduat faizleri de düşer. Kişilerin tasarruflarını mevduata yatırmalarına engel olur. Bu durum bankanın uygulamak istediği politikaya ters düşer. Sonuç olarak anlamlı bir ilişki oluşmamaktadır.

Para arzından faiz oranına bir ilişki olduğunu düşünmek yerine faiz oranından para arzına bir ilişki olduğunu düşünmek daha mantıklı olacaktır. Uygulama sonuçlarından da anlaşılacağı üzere iki değişken arasındaki ilişki mevduat faiz oranından kredi hacmine doğrudur. Yani kredi hacimlerinde oluşan değişikliğin nedenlerinden biri mevduat faiz oranlarında oluşan değişimdir.

Bankalar topladıkları mevduatların belli bir kısmını belli bir oran dâhilinde merkez bankasına munzam karşılık olarak yatırmak zorundadırlar. Merkez bankası finansal istikrarın sağlanması için munzam karşılık oranlarını artırma yoluna gidebilir. Karşılık oranlarının arttığı dönemlerde banka mevduatlarının maliyeti artacaktır. Çünkü belli bir faiz oranıyla topladığı mevduatın belli bir kısmını faizsiz veya çok ufak faiz oranlarıyla merkez bankasına zorunlu olarak verecektir. Eğer merkez bankası da piyasadaki istikrarın sağlanması adına karşılık oranlarını yükseltirse bankalar ya kredi arzını azaltacak ya da kredi faizlerini yükselteceklerdir. Genel olarak bankalar kredi faizlerini yükselttiği takdirde kredi hacminde düşüş olacaktır. Ayrıca faiz oranlarındaki değişimi banka tek başına yapamamakta makro ekonomik dengeler gözetilerek belirli noktalarda merkez bankasının da kararları ve alacağı önlemler veya tedbirler ya da takip ettiği politikaların burada etkili olduğu unutulmamalıdır.

Mevduat faiz oranı ve kredi hacimleri arasındaki bu ilişkiye sebep olan unsurlar arasında enflasyon ve döviz kuru da vardır. Enflasyon ve döviz kurundaki artış faiz oranlarındaki artışı da beraberinde getirmektedir. Enflasyonist ortamda fiyat artışları ve alım gücünün düşmesi nedeniyle piyasada dalgalanmalar olur. Enflasyon oranının artmasıyla beraber artan enflasyon beklentileri, faiz oranlarının da yükselerek belirsizlik oluşturmasını sağlayacaktır. Ülkemiz şartlarında enflasyonun yarattığı istikrarsızlık üretici ve tüketicilerin uzun vadeli karar alabilmelerine engel olmaktadır. Bankaların gelecekte beklediği fon girişi satın alma gücündeki azalıştan dolayı

belirsizleşecektir. Finansal piyasalar fiyat artışlarına karşı duyarlı oldukları ve herhangi bir değişimi anında yansıtıklarından dolayı, beklentilerle beraber faiz oranları yükselişe geçecektir. Bu durumda kredi miktarında azalışa neden olacaktır. Ülkemizin ekonomik anlamda büyümesi adına banka kredileri ve enflasyon arasındaki ilişki önem arz etmektedir. Enflasyonun düşmesiyle beraber krediye olan talep artacaktır. Bu durum iç talepte artışa neden olmak ile beraber yatırımların artıp ülke büyümesine katkı sağlar.

Türkiye’ de enflasyon oranının döviz kuruna hassasiyeti yüksek seviyededir. Döviz kurunda oluşan değişim fiyatlara yansımaktadır. Ülkemizde üretimi gerçekleştirebilmek için ithalat yapılmaktadır. Döviz kurunda oluşan yükseliş girdi fiyatlarını etkiler ve nihai mala yansır. Böylece fiyatlar genel düzeyinde artış oluşur. Doğal olarak faiz oranı da enflasyon ve döviz kuru arasındaki ilişkiden etkilenir.

3.7. Sonuç ve Değerlendirme

Bankalar gelişmiş ekonomilerde fon toplama konusunda en başarılı kurumlardır. Topladıkları fonları mevduat olarak kaydederler. Fon talebinde bulunan kesime kredi olarak aktarırlar. Kullandırılan bu krediler ticari işletmeler için yatırım kredisi adını alırken gerçek kişiler içinse tüketici kredisi adını almaktadır. Bu piyasada rekabet yoğundur. Kredi kullananlar kullandığı kredinin maliyeti minimize etmek isterken bankalar kredi verirken kar elde etmek isterler. Bu yüzden rasyonel birey, diğer şartlar eşit olduğu varsayımıyla, faiz oranı en düşük olan finansal kurumdan kredi kullanmak ister. Bankalar ise daha çok kredi kullandırabilmek için maliyet ve vade faktörlerini göz önüne alarak faiz indirimine meyilli olurlar.

Bankalar ekonomik büyümenin gerçekleşmesi için gerekli olan fon ve tasarruf fazlasını toplayarak yatırım projelerinin gerçekleşmesine olanak vermektedir. Atıl olan kişi ve kurumların piyasaya kazandırılması ülkedeki tasarruf miktarı arttırmaktadır. Biriken tasarrufların banka tarafından kredi olarak verilmesi ekonomik büyümeye yardımcı olmaktadır.

Çalışmada ekonomi ve finans alanındaki konulara temel oluşturan kredi ve bankacılık konularına değinilmiştir. Çalışmanın temel konusunu oluşturan faiz

oranları ve kredi hakkında ayrıntılı bilgi verilmiştir. Bu çalışmanın amacı mevduat faiz oranlarında oluşan değişimin kredi hacmine etkisi olup olmadığını incelemektir. Bu amaçla yapılan çok fazla çalışma olmadığı görülmekte ve çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmanın analiz kısmı merkez bankasından alınan 2006:1- 2016: 12 dönemine ait veriler ile gerçekleştirilmiştir. Mevduat faiz oranları ile kredi hacmi arasında ilişki olup olmadığını belirlemek için yapılan analizlerin ilk basamağında, serilerin durağan olup olmadıkları test edilmiştir. Düzey itibarıyla durağan olmadıkları ancak birinci farkları alındıktan sonra durağan oldukları görülmüştür. Sonrasında mevduat faiz oranlarıyla kredi hacmi arasında uzun dönemli ilişki olup olmadığını incelemek adına Engle-Granger eş bütünleşme analizi yapılmış, mevduat faiz oranlarının özel bankaların kredi hacimleriyle ilişkisi %10 anlamlı iken kamu bankalarının mevduat oranlarıyla ilişkisi %5 anlamlı çıkmıştır. Bu test ilişkinin yönünü belirlemediği için Granger nedensellik testi ile de mevduat faiz oranından kredi hacmine doğru tek yönlü nedensellik tespit edilmiştir. Bulunan sonuçlar ile basit regresyon analizi yapılmıştır. Bağımsız değişkenin mevduat faiz oranı, bağımlı değişkenin kamu ve özel bankaların kredi hacimleri olduğu analizde negatif ilişki bulunmuştur. Yani mevduat faiz oranlarında oluşacak düşüş kamu ve özel bankaların kredi hacimlerinde artışa neden olacak veya mevduat faiz oranlarında oluşacak artış kamu ve özel bankaların kredi hacimlerinde düşüşe neden olacaktır. Mevduat faiz oranının kamu bankaları kredi hacmi üzerinde etkisi yaklaşık %45 iken, özel mevduat bankalarının kredi hacmi üzerindeki etkisi% 40 civarındadır. Bu durumun nedeni ise özel bankaların kamu bankalarına nazaran daha yüksek faiz oranlarıyla çalışmalarınıdır.

Bu çalışmada sadece kredi hacmi ve mevduat faiz oranı arasında ilişki incelenmiştir. Oluşturulan modelde bağımsız değişken olarak sadece mevduat faiz oranının kullanılması eksiklik olarak görülebilir. Elbette kredi hacmini etkileyen tek değişkenin faiz oranı olması beklenemez. Kredi hacmine veya faiz oranına etki eden başka faktörlerde vardır. Merkez bankasının uyguladığı para politikaları, piyasalarda yaşanan hareketler, enflasyon, döviz kuru vb. bu faktörlere örnek verilebilir. İleriki çalışmalarda bunlar gibi farklı ekonomik değişkenler yardımıyla oluşturulacak yeni bir regresyon modelinin daha başarılı sonuçlar verip literatüre katkı sağlayacağı görüşündeyiz.

Kaynakça

- Karaca , O. (2005). *Türkiye`de Faiz Oranı ile Döviz Kuru Arasındaki İlişki: Faizlerin Düşürülmesi Kurları Yükseltir mi?* Türkiye Ekonomi Kurumu.
- Karacan, R. (2010). Faiz, Döviz Kuru İlişkisinin Makroekonomik Performansa Etkisi Üzerine Bir Değerlendirme. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2010/2, 72 – 92.
- Ak, R. (2007). Türk Bankacılık Sisteminde Faaliyet Gösteren Kamu ve Özel Bankalarca Yaratılan Kredi Hacmi ile Mevduat Faiz Oranları Arasındaki İlişki Üzerine Bir İnceleme. *Mevdut Dergisi*, Sayı:118.
- Akdiş, M. (2001). *Para Teorisi ve Politikası*. İstanbul: Beta Basım A.Ş.
- Akgüç, Ö. (2006). *Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi*. İstanbul: Arayış Basım ve Yayıncılık.
- Akgüç, Ö. (2007). *Banka Yönetimi ve Performans Analizi*. İstanbul: Arayış Basım ve Yayıncılık.
- Aklan, N. A., & Nargeleçekenler, M. (2008). Para Politikalarının Banka Kredi Kanalı Üzerindeki Etkileri. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, No:39.
- Aklan, N. A., & Nargeleçekenler, M. (2008). Taylor Kuralı: Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 63-2, 21-41.
- Aksu, H., Emsen, Ö. S., & Başar, S. (2001). Türkiye' de Bütçe Açıkları ile Nominal ve Reel Faiz Oranları İlişkileri: 1985-2000. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt: 15, sayı: 1-2.
- Allesie, R., Weber, G., & Hochguertel, S. (2005). Consumer Credit, Evidence From Italian Micro Data, Journal of European Economic Association. *Journal of European Economic Association*, Vol:3, No:1, 144-178.
- Altuğ, O. (2000). *Banka İşlemleri & Muhasebesi*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Ardıç, O., & Yılmaz , P. (2002). *Para-Banka Uluslararası İktisat Türkiye Ekonomisi*. Ankara: Seçkin Yayınevi.

- Arısoy, İ., & Aytun, C. (2012). Türkiye' de Tüketim Harcamaları, Krediler ve Tüketici Güveni Arasındaki İlişkilerin Analizi. *Business and Economics Research Journal*.
- Arısoy, İ., & Aytun, C. (2014). Türkiye' de Tüketim Harcamaları, Krediler ve Tüketici Güveni Arasındaki İlişkilerin Analizi. *İşletme ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*.
- Ata, Y. A., & Yücel, F. (2003). Eş-Bütünleşme ve Nedensellik Testleriİ Altında İkiz Açıklar Hipotezi: Türkiye Uygulaması.
- Awokuse, T. (2003). ,Is the Export-Led Growth Hypothesis Valid For Canada? *Canadian Journal of Economics*, 126-136.
- AYYILDIZ, E., & ELKİN, N. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ile Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *İGÜSBD*.
- Balkaş, K. (2004). *Kredi Kavramı ve Sektör Kredilerine Göre Türkiye' deki Belli Başlı Sektörlerin Analizi*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- BDDK. (2010). *Bankacılık Sisteminin Genel Görünümü- Aralık 2010*. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu. Ocak 07, 2015 tarihinde alındı
- BDDK. (2012). *Bankacılık Sisteminin Genel Görünümü- Aralık 2011*. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu. Ocak 05, 2015 tarihinde alındı
- BDDK. (2014). *Bankacılık Sisteminin Genel Görünümü- Mart 2014*. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu. Aralık 30, 2014 tarihinde alındı
- BDDK. (2016). *Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri Eylül-2016*.
- Bernanke, B. S., & Blinder, A. S. (1992). The Federal Funds Rate and the Channels of Monetary Transmission. *The American Economic Review*, Volume 82, Issue 4, 901-921.
- Bernanke, B. S., & Gertler, M. (1995). Inside the Black Box: The Credit Channel of Monetary Policy Transmission. *Journal of Economic*, 9, No:4, 27-48.
- Birkes, D., & Dodge, Y. (1993). *Alternative Methods of Regression*. John Wiley Sons.

- Bondt, G. d., Mojon, B., & Valla, N. (2005). *Term Structure and The Sluggishness of Retail Bank Interest Rates in Euro Area Countries*. European Central Bank, Working Paper Series, No: 518.
- Bulut, Ş., & Özdemir, A. (2012). İstanbul Menkul Kıymetler Borsası ve “Dow Jones Industrial” Arasındaki İlişki: Eşbütünleşme Analizi. *Yönetim ve Ekonomi*.
- Büberkökü, Ö. (2014). Yükselen Piyasa Ekonomilerinde Nominal Faiz Oranları ile Enflasyon Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Panel Koentegrasyon Testlerinden Kanıtlar. *Bankacılar Dergisi*, 88, 80-90.
- Cansu, İ. (2006). *Türkiye Ekonomisinde İç Borçlanmanın Faiz Oranı ve Döviz Kuru ile İlişkisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Çağlayan, E. (2005). Türkiye’de Taylor Kuralının Geçerliliğinin Ekonometrik Analizi. *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, Cilt 20, Sayı 1., 379-392.
- Çağlayan, E. (2006). Enflasyon, Faiz Oranı ve Büyümenin Yurtiçi Tasarruflar Üzerindeki Etkisi. *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 423-438.
- Çakıcı, Ö., & Ceylan, M. (2014). *Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu*. İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği, No: 302.
- Çavuşoğlu, F. (2010). *Para Politikası Faiz Oranlarından Mevduat ve Kredi Faiz Oranlarına Geçişkenlik: Türkiye Örneği*. Ankara: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Uzmanlık Yeterlilik Tezi.
- Çetin, M. (2012). Sabit Sermaye Yatırımları ve Ekonomik Büyüme: Ampirik Bir Analiz. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*.
- Demirbaş, M. (2000). Türkiye’de Faiz Oranlarının Yatırımlar Üzerindeki Etkisi (19980-1997 Dönemi Örneği). *Süleyman Demirel Üniversitesi*, 81-92.
- Demirkan, E. (2005). Büyüme ve İhracat Arasındaki Nedensellik İlişkisi: Türkiye Örneği. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*.
- Dickey, D. A., & Fuller, W. A. (1981). “Likelihood Ratio Statistics for an Autoregressive Time Series with a Unit Root”. *Econometrica*, 49, 1057-1072.

- Durgut, D. (2010). *Faiz Oranlarını Etkileyen Makro Ekonomik Faktörler: Türkiye için Ampirik Bir Analiz*. Zonguldak: Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Engle, R., & Granger, C. W. (1987). Cointegration and Error-correction: Representation, Estimation, and Testing. *Econometrica*.
- Erdoğan, M. (2008). Bankacılık Sektöründe Asimetrik Bilgi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1-20.
- Ertek, T. (2006). *Makroekonomiye Giriş*. İstanbul: Beta Basım A.Ş.
- Giray, A. (1994). *Para Miktarı, Faiz ve Mali Kurumlar*. Ankara: Gazi Büro Kitabevi.
- Granger, C. (1969). Investigating Causal Relation by Econometric Models and CrossSpectral Methods. *Econometrica*, 424-438.
- Granger, C. W., & Newbold, P. (1974). Spurious Regressions in Econometrics. *Journal of Econometrics*.
- Gujarati, D. (1999). *Temel Ekonometri, (Çev. Ü. Şenesen ve G.G. Şenesen)*. İstanbul: Literatür Yayınları.
- Günel, M. (2007). *Para Banka ve Finansal Sistem*. Ankara: Yeni Dönem Yayınları.
- Güney, A. (2011). *Banka İşlemleri*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- Hall, S. (1991). The Effect of Varying Length VAR Models on The Maximum Likelihood Estimates of Cointegrating Vectors. *Scottish Journal of Political Economy*-38, 317-323.
- Horváth, C., Krekó, J., & Naszódi, A. (2004). *Interest rate pass-through: the case of Hungary*. Magyar Nemzeti Bank, Budapest. Ocak 21, 2015 tarihinde alındı <http://evds.tcmb.gov.tr>. ((Erişim Tarihi, 30.12.2016)).
- <http://katrednz.tr.gg/Faiz-Teorisi.htm>-24.10.2014. (tarih yok).
- http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Mevzuat/Bankacilik_Kanununa_Iliskin_Duzenlemeler/13320kredi_yonetimine_iliskin_rehber_18.07.2014.pdf-2.11.2014. (tarih yok).

http://www.canaktan.org/ekonomi/kamu_maliyesi/maliye-iflas/lord-keynes.htm-
26.10.2014. (tarih yok).

<http://www.creditwestbank.com/ticari/gayrinakdi-krediler>. (tarih yok).

<http://www.cumhuriyet.com.tr/koseyazisi/429040/.html>-23.09.2014. (tarih yok).

<http://www.gcmforex.com/egitim/makale-merkez-bankalarinin-faiz-oranlari>-
09.11.2014. (tarih yok).

https://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Mevzuat/Bankacilik_Kanunu/1540bankacilik_kanunu_13.9.2013.pdf-04.11.2014. (tarih yok).

İbicioğlu, M., & Karan, M. B. (2009). Türkiye' de Faiz Oranlarının Tüketici Kredileri Üzerindeki Etkisi. *BBDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar, Cilt:3, sayı:2*, 11-30.

İbicioğlu, M., & Karan, M. B. (2012). Konut Kredisi Talebini Etkileyen Faktörler: Türkiye Üzerinde Bir Uygulama. *Ekonometri Bilimleri Dergisi*, 65-75.

İnan, E. A. (2001). Parasal Aktarım Mekanizmasının Kredi Kanalı ve Türkiye. *Bankacılar Dergisi*, Türkiye Bankalar Birliği, Sayı: 39.

Işık, N. (Aralık 2014). Türkiye'de Katılım Bankacılığı ile Ekonomik Büyüme Arasındaki Nedenselliğin Sınanması. *Bankacılar*.

Johansen, S., & Juselius, K. (1990). "Maximum Likelihood Estimation and Inference on Cointegration-with Application to the Demand for Money". *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 52, 169-210.

Karaca, O. (2003). Türkiye'de Enflasyon Büyüme ilişkisi; Zaman Serisi Analizi. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*.

Karaca, O. (2005). Türkiye'de Faiz Oranı ile Döviz Kuru Arasındaki İlişki: Faizlerin Düşürülmesi Kurları Yükseltir mi? *Türkiye Ekonomi Kurumu*.

Karacan, R. (2010/2). Faiz, Döviz Kuru İlişkisinin Makroekonomik Performansa Etkisi Üzerine Bir Değerlendirme. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 72-92.

- Kasapoğlı, Ö. (2007). *Parasal Aktarım Mekanizmaları: Türkiye İçin Uygulama*. Ankara: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Piyasalar Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Yeterlilik Tezi.
- Kashyap, A. K., & Stein, J. C. (2000). "What Do A Million Observations on Banks Say About the Transmission of Monetary Policy? *American Economic Review*, 90(3), 407-428.
- Kaytancı, B. G. (2008). Para Politikası Kurallarının Teorik Analizi: Bazı Basit Kuralların İncelenmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 11-25.
- Klamer, A. (1985). *The New Classical Macroeconomics*. Great Britain: Whitstable Litho Ltd.
- Mackinnon, J. (1991). Critical values for cointegration. *Chapter 13 in Long- Run Economic Relationships: Readings in Cointegration*.
- Meltzer, A. H. (1995). Monetary, Credit and (Other) Transmission Processesn A Monetarist Perspective. *Journal Of Economic Perspectives, Volume: 9, No:4*, 49-72.
- Mishkin, F. S. (2006). *Para, Bankacılık ve Finansal Piyasalar*. (S. Şahin, S. Çiçek, & Ç. Boz, Çev.) Ankara: Akademi Yayıncılık.
- Oster, G. L. (2003). *The Determinations of Short-Term Interest Rates*. University of South Africa, The Degree of Master.
- Öçal, T., Çolak, Ö. F., Togay, S., & Eser, K. (1997). *Para Banka Teori ve Politika*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Örnek, İ. (2009). Türkiye' de Parasal Aktarım Mekanizması Kanallarının İşleyişi. *Maliye Dergisi, Sayı:156*.
- Özer, S. (2013). *Bankacılıkta Şubeler Cari Sistemi ve Uygulaması*. Ankara: Başkent Üniversitesi, Yükek Lisans Tezi.
- Özgür, E. (2011). *Türk Bankacılık Sektörünün Kredi Arzını Etkileyen Unsurlar: Türk Bankacılık Sektöründe Kredi Çöküşü*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.

- Öztürk, N. (2011). *Para Banka Kredi*. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Öztürk, N. B. (2012). *Türkiye' de Para Politikası- Faiz İlişkisi ve Faiz Oranlarında Yaşanan Değişikliklerin Kurumsal Kredi Kullanımına Etkileri*. İstanbul: Haliç Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Öztürk, N., & Durgut, D. (2011). Faiz Oranlarının Belirleyicileri: Türkiye için Ampirik Bir Analiz. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi* 3/1.
- Parasız, İ. (1991). *Para Banka ve Finansal Piyasalar*. Ezgi Kitabevi: Bursa.
- Pesaran, M., Shin, Y., & Smith, R. (2001). "Bounds Testing Approaches to the Analysis of Level Relationships". *Journal of Applied Econometrics*, 16(3), 289-326.
- Phillips, P. C., & Perron, P. (1988). "Testing for a Unit Root in Time Series Regression". *Biometrika*, 75(2), 335-346.
- Ragan, J. F., & Thomas, L. B. (1993). *Ragan, J.F., Thomas, L.B., (1993), PRINCIPLES OF ECONOMICS*. United States of America: Harcourt Brace College Publishers.
- Sánchez, M. (2005). The Link Between Interest Rates And Exchange Rates Do Contractionary Depreciations Make A Diference. *European Central Bank, Working Paper Series*, 548, 4-53.
- Sandalcılar, A. R. (2012). Türkiye'de Kağıt Tüketimi ile Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: Eşbütünleşme ve Nedensellik Analizi. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*.
- Saraç, G. H. (2012). *Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası'nın Zorunlu Karşılık Politikasının Bankaların Kredi Hacimlerine Etkisi*. Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Snowdon, B., & Vane, H. R. (2005). *Modern Macroeconomics: Its Origins, Development and Current State*. U.K.: Published by Edward Elgar Publishing Limited.
- Sonat, A. (tarih yok). Kamu Kesimi Finansman Açıkları ve Dış Denge,.

- Şahin, A. (2016). Döviz Kurunun Hisse Senedi Endeksi Üzerine Kısa ve Uzun Dönemde Etkileri: Kırılgan Beşli Ülkeleri Üzerine Yumuşak Geçişli EşikHata Düzeltme Modeli Uygulaması . *Ege Academic Review*.
- Şakar, B. (2009). *Banka Kredileri ve Yönetimi*. İstanbul: Beta Basım A.Ş.
- Şimşek, M., & Kadılar, C. (2006). Fisher Etkisinin Türkiye Verileri ile Testi. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 99-111.
- Takan, M. (2002). *Bankacılık Teori Uygulama ve Yönetim*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Talışlı, İ. A. (2012). *Türkiye' de Bankacılık Sistemi Zorunlu Karşılık Yönetimi*. Ankara: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Piyasalar Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Yeterlilik Tezi.
- TBB. (Kasım 2016). *Bankacılık Sektöründe Yılın Üçüncü Çeyreğindeki Gelişmeler* .
- TBB. (Temmuz 2016). *Bankacılık Sektöründe 2016 Yılı'nın İlk Yarısındaki Gelişmeler*.
- TCMB. (2011-1). *Enflasyon Raporu 2011-1*. Ankara: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası.
- TCMB. (2013). *Parasal Aktarım Mekanizması*. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Ankara. Ocak 18, 2015 tarihinde alındı
- TCMB. (2014-1). *Enflasyon Raporu 2014-1*. Ankara: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası.
- TCMB. (2015-1). *Enflasyon Raporu 2015-1*. Ankara: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası.
- TCMB. (2016-III). *Enflasyon Raporu*.
- TCMB. (2016-IV). *Enflasyon Raporu*.
- Tokel, Ö. E. (2004). *Kredi Risk Modelleri Kullanarak Kredi Risk Taleplerinin Değerlendirilmesi*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Uzunöz, M., & Akçay, Y. (2016). Türkiye' de Büyüme ve Enerji Tüketimi Arasındaki Nedensellik İlişkisi: 1970- 2010. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 3(2).

- Ünal, T., Uzunoglu, S., & Alkin, K. (1990). *Enflasyonist Ortamda Faiz Politikaları ve İşletmeler Üzerindeki Etkileri*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası, Yayın No: 1990-10.
- Vargas, H., Varela, C., Batancourt, Y. R., & Rodriguez, N. (2010). *Effects of reserve requirements in an inflation targeting regime: the case of Colombia*. Kolombiya Merkez Bankası.
- Vurur, N. S., & Özen, E. (2013, 6/3). Türkiye’de Mevduat Banka Kredisi Ve Ekonomik Büyüme İlişkisinin İncelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergi*, 117-131.
- Wachter, J. A. (2006). A consumption- based model of the term structure of interest rate. *Journal of Financial Economics*, 79, 365-399.
- Wachter, J. A. (tarih yok). A consumption- be.
- Wooldrige, J. (2013). *Ekonometriye Giriş Modern Yaklaşım*. (E. Çağlayan, Çev. Edit).Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Yağcılar, G. G. (2011). *Türk Bankacılık Sektörünün Rekabet Yapısının Analizi*. Ankara: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu.
- Yavuz, N. Ç. (2015). Finansal Ekonometri. *Der Yayınları Yayın No: 450*.
- Yavuzarslan, N. (2011). *Finansal İstikrar ve Zorunlu Karşılıklar*. Ankara: Türki Cumhuriyet Merkez Bankası Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Yeterlilik Tezi.
- Yıldırım, K., Karaman, D., & Taşdemir, M. (2009). *Makroekonomi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, S. (2010). *Ticari Bankalarda Kredi Portföyü ve Kredi Riski Yönetimi- Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama*. İstanbul: Kadir Has Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.
- Yükseltürk, O. F. (2010). *Kredi Piyasalarında Arz ve Talep Dengesizlikleri: Türkiye için Bir Uygulamalı Çalışma*. Ankara: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Yeterlilik Tezi.

EKLER

Bankalarca Açılan Mevduatlara Uygulanan Ağırlıklı Ortalama Faiz Oranları (Akım Veriler, %)(Haftalık(Cuma))
AYLIK,KESİKLİ,ORTALAMA

	TP.EUR.MT06.1	TP.TRY.MT01.1	TP.TRY.MT02.1	TP.TRY.MT03.1	TP.TRY.MT04.1	TP.TRY.MT05.1	TP.TRY.MT06.1
Oca.06	1.454.000	1.591.333	1.617.667	1.539.667	1.548.333	1.522.000	
Şub.06	1.436.250	1.576.000	1.582.750	1.527.750	1.537.000	1.501.750	
Mar.06	1.429.800	1.533.000	1.512.800	1.462.800	1.511.800	1.474.000	
Nis.06	1.399.000	1.517.500	1.516.750	1.418.750	1.509.250	1.454.000	
May.06	1.384.000	1.492.500	1.458.000	1.396.250	1.497.500	1.432.000	
Haz.06	1.514.800	1.558.400	1.561.800	1.504.800	1.571.600	1.532.000	
Tem.06	1.737.000	1.796.250	1.785.750	1.722.750	1.663.750	1.761.250	
Ağu.06	1.753.500	1.835.250	1.886.750	1.784.250	1.722.500	1.791.750	
Eyl.06	1.751.200	1.870.000	1.880.800	1.818.800	1.704.600	1.804.200	
Eki.06	1.765.250	1.867.000	1.881.250	1.782.250	1.659.000	1.811.000	
Kas.06	1.793.000	1.904.000	1.956.500	1.743.250	1.686.500	1.842.000	
Ara.06	1.801.400	1.910.400	1.885.600	1.834.600	1.678.200	1.851.200	
Oca.07	1.790.500	1.901.750	1.905.500	1.788.000	1.720.750	1.841.750	
Şub.07	1.793.250	1.879.750	1.880.250	1.778.250	1.666.750	1.832.000	
Mar.07	1.780.800	1.859.400	1.816.400	1.718.600	1.622.400	1.814.000	
Nis.07	1.776.750	1.848.500	1.878.750	1.846.000	1.646.250	1.810.500	
May.07	1.778.000	1.850.000	1.821.000	1.739.000	1.623.000	1.808.750	
Haz.07	1.758.800	1.842.200	1.832.000	1.760.200	1.717.800	1.799.200	
Tem.07	1.752.000	1.844.000	1.852.000	1.821.000	1.756.000	1.797.250	

Ağu.07	1.745.200	1.822.200	1.829.600	1.723.400	1.710.400	1.781.200
Eyl.07	1.733.500	1.820.750	1.815.250	1.776.000	1.706.500	1.775.250
Eki.07	1.690.500	1.784.000	1.762.750	1.675.000	1.625.250	1.734.750
Kas.07	1.644.200	1.733.600	1.706.000	1.636.400	1.601.200	1.686.800
Ara.07	1.634.750	1.743.500	1.761.250	1.651.750	1.609.750	1.685.750
Oca.08	1.608.000	1.711.750	1.691.750	1.636.500	1.606.500	1.656.250
Şub.08	1.574.400	1.681.600	1.660.200	1.610.200	1.537.800	1.623.400
Mar.08	1.577.500	1.686.000	1.653.250	1.648.250	1.538.250	1.627.000
Nis.08	1.579.000	1.695.500	1.662.000	1.609.750	1.578.250	1.629.750
May.08	1.604.600	1.749.400	1.709.000	1.700.400	1.546.800	1.673.400
Haz.08	1.675.250	1.819.750	1.759.750	1.713.500	1.595.250	1.740.250
Tem.08	1.716.750	1.869.750	1.860.250	1.967.000	1.705.000	1.789.750
Ağu.08	1.695.400	1.870.600	1.839.400	1.808.400	1.688.200	1.781.400
Eyl.08	1.707.750	1.886.250	1.824.250	1.746.000	1.679.250	1.792.750
Eki.08	1.753.600	1.900.000	1.763.200	1.766.600	1.635.000	1.815.600
Kas.08	1.797.000	2.080.500	1.985.000	1.947.750	1.858.500	1.932.500
Ara.08	1.763.000	2.006.750	1.887.750	1.924.250	1.880.500	1.878.000
Oca.09	1.496.400	1.642.800	1.592.600	1.666.600	1.559.600	1.567.400
Şub.09	1.258.750	1.355.250	1.302.250	1.294.500	1.350.000	1.303.000
Mar.09	1.148.250	1.267.000	1.205.750	1.288.500	1.275.000	1.200.000
Nis.09	1.106.250	1.244.500	1.186.750	1.217.750	1.206.250	1.173.500
May.09	1.045.200	1.222.800	1.176.000	1.169.600	1.187.600	1.132.600
Haz.09	1.043.000	1.234.000	1.189.250	1.120.750	1.177.000	1.134.250
Tem.09	1.013.800	1.188.000	1.129.000	1.092.200	1.135.600	1.102.800
Ağu.09	926.500	1.064.500	1.004.750	1.001.750	1.047.000	996.500
Eyl.09	855.500	980.500	966.250	929.500	1.029.250	916.750
Eki.09	783.600	907.400	890.800	892.400	1.003.400	845.800

Kas.09	743.250	877.000	824.750	808.250	1.012.250	808.000
Ara.09	752.000	927.250	894.000	848.250	1.037.000	838.500
Oca.10	746.800	899.000	895.800	844.200	996.800	817.600
Şub.10	723.250	875.250	865.000	886.250	990.750	794.500
Mar.10	755.500	892.750	833.250	862.750	1.033.250	817.000
Nis.10	751.800	877.800	898.800	898.600	935.800	815.200
May.10	767.750	919.500	891.000	868.250	892.750	841.500
Haz.10	788.000	947.000	957.500	927.000	899.750	862.000
Tem.10	760.000	921.400	879.600	898.000	891.400	838.000
Ağu.10	746.000	887.250	898.250	856.500	877.500	818.500
Eyl.10	749.500	888.000	895.500	861.750	883.250	813.000
Eki.10	728.600	864.000	898.000	862.000	829.000	798.200
Kas.10	740.667	869.667	879.333	855.333	847.000	807.333
Ara.10	715.600	874.200	867.600	848.600	849.200	793.200
Oca.11	656.000	800.500	827.500	833.500	825.500	730.250
Şub.11	671.000	802.500	834.000	828.750	806.000	741.000
Mar.11	691.750	817.750	865.000	886.000	806.500	760.250
Nis.11	694.200	842.000	930.600	933.400	894.000	784.400
May.11	684.750	892.250	969.500	966.750	885.750	809.250
Haz.11	686.500	928.750	997.500	1.002.500	895.250	833.500
Tem.11	708.000	966.000	1.057.600	1.054.600	921.000	868.600
Ağu.11	701.000	940.500	992.500	987.250	932.000	849.000
Eyl.11	691.800	894.400	930.400	909.000	908.200	816.600
Eki.11	695.750	892.000	930.750	910.000	911.750	816.500
Kas.11	748.250	948.250	964.000	987.750	897.000	869.500
Ara.11	846.200	1.047.800	1.138.400	1.081.000	1.006.400	970.800
Oca.12	902.000	1.068.750	1.129.000	1.022.750	991.000	1.003.250

Şub.12	887.750	1.073.500	1.113.750	1.048.750	1.069.000	999.750
Mar.12	866.200	1.042.000	1.074.400	1.047.800	971.000	971.600
Nis.12	874.500	1.038.000	1.066.500	1.010.500	939.000	973.250
May.12	913.000	1.055.250	1.067.750	1.035.500	975.000	998.250
Haz.12	926.600	1.087.800	1.120.800	1.019.000	954.800	1.027.200
Tem.12	888.250	1.042.500	1.009.000	974.500	941.750	980.750
Ağu.12	821.600	982.000	944.200	954.400	906.000	920.600
Eyl.12	751.500	917.500	914.000	908.750	866.750	851.750
Eki.12	715.500	863.000	849.250	836.000	853.000	799.250
Kas.12	676.600	830.800	828.200	850.400	852.800	764.400
Ara.12	665.500	809.250	840.500	821.500	814.000	750.500
Oca.13	637.500	779.000	803.750	804.000	813.000	717.000
Şub.13	607.500	744.750	760.750	762.500	776.750	686.750
Mar.13	579.600	711.800	736.200	746.000	758.600	654.800
Nis.13	568.750	696.750	722.250	732.750	735.500	640.750
May.13	526.400	651.800	675.800	685.200	693.600	594.600
Haz.13	538.500	680.000	720.500	732.250	729.500	613.750
Tem.13	604.250	773.750	770.500	863.250	695.500	694.500
Ağu.13	662.000	835.200	857.400	909.800	754.400	756.200
Eyl.13	697.000	877.000	938.500	923.250	790.750	798.750
Eki.13	690.500	847.500	853.250	882.000	779.000	777.750
Kas.13	669.200	833.800	844.000	887.000	795.800	757.800
Ara.13	694.750	870.750	897.000	911.500	768.500	787.000
Oca.14	731.400	902.200	915.400	981.400	846.000	819.600
Şub.14	918.500	1.062.750	1.068.250	1.096.750	983.500	997.500
Mar.14	971.250	1.131.250	1.123.500	1.139.750	1.003.000	1.061.500
Nis.14	961.000	1.102.000	1.104.500	1.115.500	1.003.500	1.043.250

May.14	928.200	1.049.400	1.060.000	1.036.200	995.200	995.600
Haz.14	897.000	1.007.750	1.029.500	942.250	951.250	958.250
Tem.14	839.250	935.500	933.250	884.750	822.250	891.500
Ağu.14	797.000	905.000	922.800	889.200	791.800	852.600
Eyl.14	796.500	917.000	943.000	904.250	805.000	859.500
Eki.14	810.800	933.400	940.000	933.000	867.000	875.800
Kas.14	821.500	951.000	977.750	949.250	912.000	891.250
Ara.14	851.000	975.250	1.016.500	934.000	918.250	915.000
Oca.15	852.800	978.000	979.000	918.800	903.200	915.200
Şub.15	843.750	965.000	964.750	936.000	862.500	902.500
Mar.15	867.750	988.500	958.750	955.250	875.500	926.250
Nis.15	894.250	1.007.000	962.750	989.750	919.250	948.500
May.15	899.000	1.024.400	1.046.800	1.026.200	945.000	962.400
Haz.15	915.250	1.040.250	1.056.500	992.750	922.500	978.000
Tem.15	931.600	1.057.200	1.035.000	1.061.200	874.800	994.200
Ağu.15	938.000	1.082.250	1.061.250	991.500	883.000	1.010.750
Eyl.15	962.500	1.117.000	1.066.750	1.043.250	919.000	1.033.750
Eki.15	969.800	1.139.600	1.067.000	1.080.400	895.800	1.056.400
Kas.15	969.500	1.113.250	1.117.250	1.092.000	1.019.500	1.045.250
Ara.15	983.000	1.152.750	1.188.750	1.090.500	1.078.250	1.070.250
Oca.16	988.400	1.176.200	1.161.800	1.158.400	886.000	1.085.200
Şub.16	993.000	1.191.000	1.295.000	1.254.750	984.250	1.101.750
Mar.16	1.001.000	1.190.000	1.248.250	1.144.750	1.098.500	1.101.250
Nis.16	987.000	1.163.600	1.166.800	1.148.200	1.063.400	1.081.400
May.16	968.750	1.127.000	1.115.750	1.028.500	1.031.000	1.049.500
Haz.16	935.500	1.106.250	1.119.000	1.036.750	995.250	1.025.000
Tem.16	909.400	1.072.000	1.053.000	1.026.400	983.200	995.200

Ağu.16	899.250	1.077.000	1.098.750	1.056.750	983.000	992.750
Eyl.16	902.200	1.066.400	1.066.800	973.600	963.800	988.200
Eki.16	895.750	1.065.500	1.039.000	938.250	946.500	979.250
Kas.16	893.250	1.042.250	1.056.250	975.250	950.250	964.750
Ara.16	885.000	1.039.000	1.045.000	1.089.000	1.026.500	958.000

SEÇİLEN SERİLERİN AÇIKLAMALARI

=====

- TP.TRY.MT01.1: 1 Aya Kadar Vadeli (TL Uzerinden Acilan Mevduatlar)
TP.TRY.MT02.1: 3 Aya Kadar Vadeli (TL Uzerinden Acilan Mevduatlar)
TP.TRY.MT03.1: 6 Aya Kadar Vadeli (TL Uzerinden Acilan Mevduatlar)
TP.TRY.MT04.1: 1 Yıla Kadar Vadeli (TL Uzerinden Acilan Mevduatlar)
TP.TRY.MT05.1: 1 Yıl ve Daha Uzun Vadeli (TL Uzerinden Acilan Mevduatlar)
TP.TRY.MT06.1: Toplam (TL Uzerinden Acilan Mevduatlar)

Bankalarca Açılan Mevduatlara Uygulanan Ağırlıklı Ortalama Faiz Oranları (Akım Veriler, %)(Haftalık(Cuma)) için not :

Sektörün ağırlıklı ortalama faiz oranları, ilgili hafta içinde banka bazında fiilen açılan mevduat tutarlarının mevduat türleri itibarıyla müşteri bazında her bir mevduata uygulanan faiz oranları ile ilişkilendirilmesi ve yıl bazına getirilmesiyle hesaplanmaktadır.

Vadesiz ve bankalararası mevduat hariç tutulmuştur.

Bankaların geriye dönük düzeltmeleri nedeniyle zaman serilerinde güncelleme yapılabilmektedir.

Bankacılık Sektörü Kredi Hacmi (TCMB Dahil) (Haftalık(Cuma), Bin TL)

AYLIK,KESİKLİ,ORTALAMA

	TP.KREDI.L001.1	TP.KREDI.L002.1	TP.KREDI.L003.1	TP.KREDI.L007.1	TP.KREDI.L008.1	TP.KREDI.L009.1	TP.KREDI.L010.1	TP.KREDI.L011.1	KREDI.L012.1
Oca.06	134450020.5	131792671.8	44646.25	44646.25	0	44646.25	119601761.5	118333995.8	99136643.75
Şub.06	137122924.3	134453497.5	44457	44457	0	44457	122078450.3	120831739	101516637.3
Mar.06	143216897.4	140415803.2	43920.6	43920.6	0	43920.6	127607086.4	126243529.6	106562007.2
Nis.06	150530686.3	147507477.8	42855	42855	0	42855	134250570.5	132980682.5	112730301
May.06	160822583.5	157690986.8	45402.25	45402.25	0	45402.25	143860702.5	142349809.3	119567993
Haz.06	170393682.6	167064278	51317.8	51317.8	0	51317.8	152706789.4	151133927.2	125454307.8
Tem.06	173079852.3	169809385.8	50080.75	50080.75	0	50080.75	155198025.3	153744588	128710368.5
Ağu.06	173816979	170635539.8	47065.75	47065.75	0	47065.75	156000088	154664159	131327582.8
Eyl.06	177659502.4	174308108.6	46167.2	46167.2	0	46167.2	159428051.4	158072863.4	134203457.2
Eki.06	181350365.8	178008673.5	45273.25	45273.25	0	45273.25	162903446.8	161348257.3	137923453.5
Kas.06	183749704.8	180410356.5	44707.25	44707.25	0	44707.25	165036038.3	163391740.5	139956984.3
Ara.06	188686216.2	185192014.6	43940.8	43940.8	0	43940.8	169328697.8	167705854.8	144358198.4
Oca.07	191401746	187859371.8	43686	43686	0	43686	171697391.5	169941934.5	146955761
Şub.07	193085451	189587142	42843.25	42843.25	0	42843.25	173165441.5	171420020	149071061.5
Mar.07	196957428	193381870.4	43121.4	43121.4	0	43121.4	176603676.2	174898149.8	152110653.6
Nis.07	201151884.3	197492760.3	41227.75	41227.75	0	41227.75	180341660.5	178819980.5	156344313
May.07	205041273	201342463	39136.75	39136.75	0	39136.75	183640724.8	182023447.8	159544211
Haz.07	210711032.6	206991409.8	38712.4	38712.4	0	38712.4	188124940.2	186470945.8	164127620
Tem.07	215543759	211693228.8	37442.5	37442.5	0	37442.5	191555959.8	190146822.3	168142081
Ağu.07	220985510	217170056	38644.4	38644.4	0	38644.4	196322305.6	195015270	171934676.2
Eyl.07	224483019.8	220648822.3	35462.25	35462.25	0	35462.25	199458326	198342143.5	175430091
Eki.07	228772117.5	224935598.8	33387.75	33387.75	0	33387.75	203301705.3	202142951.3	179630148.3

Kas.07	234633327	230794543	33034.4	33034.4	0	33034.4	208578725	207475178.8	184446349.6
Ara.07	240443704	236402593.3	32856.75	32856.75	0	32856.75	213942856.5	212803587	189816982.8
Oca.08	244079769.8	240077533.3	32812	32812	0	32812	217160177	215869357.5	192716280.8
Şub.08	251612509.6	247464075	33200.2	33200.2	0	33200.2	224006295	222498740	198005250.4
Mar.08	260678993.5	256114220.5	32840.25	32840.25	0	32840.25	232006753.3	230294656	203030342
Nis.08	269210266.3	264268759.5	34553	34553	0	34553	239232028.3	237734610.5	208973048
May.08	274546058.8	270138214.8	33180	33180	0	33180	244737099.8	243570256.2	216146381
Haz.08	283126887	278266521.5	32642.75	32642.75	0	32642.75	252154523	250980583.5	223482623.8
Tem.08	288375781.3	283538803.5	32311	32311	0	32311	256911982.5	255786629.5	228504353.5
Ağu.08	292631736.8	287853574.2	31187.2	31187.2	0	31187.2	261225128.2	259939991	233775217.2
Eyl.08	301431261	296283228.5	31747.25	31747.25	0	31747.25	268623718.3	267243406.8	238796600
Eki.08	308794599.4	303512509	36661.8	36661.8	0	36661.8	275317516.2	273744387.8	240792735.6
Kas.08	305555658.8	300535024.5	40421.75	40421.75	0	40421.75	272136247.3	270838356.3	236956269.8
Ara.08	302341527.8	297486260	38730.5	38730.5	0	38730.5	269305528.3	268020940.3	235386045.3
Oca.09	299751525	294962488.6	39971.8	39971.8	0	39971.8	265916677.2	264548722.8	231874313.2
Şub.09	297188628.3	292647781.5	41755.25	41755.25	0	41755.25	262891429.8	261460840	228905640.8
Mar.09	296564198.8	291612364.5	42881.5	42881.5	0	42881.5	261057249	259689117.3	226776528.3
Nis.09	295486275	290385979.8	38134.5	38134.5	0	38134.5	259255008	257859338.5	227829865
May.09	297627279.8	292550659.8	37001.4	37001.4	0	37001.4	261256657.4	259988279.4	230474946.4
Haz.09	301853455.8	296476834	36713.25	36713.25	0	36713.25	264038091.8	262803802.8	233308914.3
Tem.09	304526144	298646972.6	35875.8	35875.8	0	35875.8	265220989.4	263963747.8	234134284.8
Ağu.09	306980869.8	301312033.5	35147.75	35147.75	0	35147.75	266853797.3	265576645.3	233093104.5
Eyl.09	310821308.5	304748783	34250.75	34250.75	0	34250.75	269227555.8	267912537.3	233852638.3
Eki.09	318120656.2	311627788.8	32624.2	32624.2	0	32624.2	275946317.6	274758437.6	239563711.2
Kas.09	325397785.3	318463653.3	32994.75	32994.75	0	32994.75	282014110.8	281011223.5	243525475.3
Ara.09	331761127.5	324581989	33388.75	33388.75	0	33388.75	287547438.3	286592206.5	247580731.3
Oca.10	338932434.8	331274403.4	32908.4	32908.4	0	32908.4	294058068.8	293105780.8	252300964.8

Şub.10	346537086.8	339309241	33702.5	33702.5	0	33702.5	301521843.5	300552848	256117215.8
Mar.10	355313613.3	347326545.8	34085.75	34085.75	0	34085.75	309631202.8	308600356.8	260611671
Nis.10	367543742.8	359272588.2	31531.2	31531.2	0	31531.2	320726372.4	319503980.8	268801012.2
May.10	381656382.8	372427731	31835.75	31835.75	0	31835.75	332407808.5	330990339.5	275238979.3
Haz.10	394081331.8	384468837.5	32397.75	32397.75	0	32397.75	343836730	342431123.5	283415569.3
Tem.10	408779503.6	397817965	31661.2	31661.2	0	31661.2	356288578.4	354748130.4	291737344.4
Ağu.10	415100819	403885604.8	31049.75	31049.75	0	31049.75	361660109.5	360084101.5	296679843.5
Eyl.10	423344158.8	411950600.5	30810	30810	0	30810	369131631.8	367530459	301345191.3
Eki.10	435247111.6	423380374.6	27357	27357	0	27357	379733461.2	377822006.4	310184578.2
Kas.10	448804442.8	437026904.3	27006	27006	0	27006	391955109.3	389905953	319281702.8
Ara.10	467005956	454268729.8	28722.4	28722.4	0	28722.4	408207343	405664122.4	327873946.6
Oca.11	482811924.5	470640009.5	29433.5	29433.5	0	29433.5	422374477.5	419340671.5	334062645.8
Şub.11	495914047.5	485124844.3	30030	30030	0	30030	436350878.5	433050949.8	342055187.8
Mar.11	509294344.3	498329531.3	29876.5	29876.5	0	29876.5	448680568.8	445027070	350878207.5
Nis.11	524058173.4	513156574.2	26273.4	26273.4	0	26273.4	463143423.4	459325557.2	363823011.2
May.11	543109189.3	532263233.3	27151.75	27151.75	0	27151.75	481246481.8	477334022.3	375964889
Haz.11	561145037.5	550054128.5	27583.5	27583.5	0	27583.5	497744387.8	493959094.3	388541068.3
Tem.11	577098796.6	566003808.4	28407.2	28407.2	0	28407.2	512746001.4	509619034	398214591.8
Ağu.11	595007063.8	584010625	30266	30266	0	30266	528880282	525479765	403966362.8
Eyl.11	604390173	593528801.6	29892.4	29892.4	0	29892.4	537739291.8	534341260.4	410870448.4
Eki.11	616067762.3	605109696	28419	28419	0	28419	547637447.5	544431586.8	417728353.8
Kas.11	620376771.8	609510909.5	28159	28159	0	28159	550835786.8	547849279	421924363
Ara.11	631256561.4	619763048.8	29084.6	29084.6	0	29084.6	559366005.8	556448758.4	426381590.2
Oca.12	634656663.8	623293564.3	28624.75	28624.75	0	28624.75	561195969.8	558210727.8	431069797
Şub.12	636145728	625315375.3	27426.75	27426.75	0	27426.75	562664831.5	559770902.3	435634832
Mar.12	648584291.6	637605006	26266.2	26266.2	0	26266.2	572686762.8	569900349.4	441960367.6
Nis.12	662796751.8	651363629.5	24872.25	24872.25	0	24872.25	584800791.5	581884926.5	452762076.3

May.12	676370575.8	664724617	25117	25117	0	25117	595893203	593059294	461803956.8
Haz.12	692180018.6	679521452.4	25389.8	25389.8	0	25389.8	608122735.6	604969919.2	471838163.4
Tem.12	696912453	684623589.5	25228	25228	0	25228	611641837.8	608568607.8	476395613
Ağu.12	705289472.6	692877261.4	25020	25020	0	25020	618580076.8	615584160	483314029.4
Eyl.12	714044228.3	701549161.3	25119.5	25119.5	0	25119.5	625969942.8	622899264	487810699
Eki.12	723026732.8	710433024.3	24653.5	24653.5	0	24653.5	634412809	631216501	493956198.5
Kas.12	730437867.2	717955531.6	24496.6	24496.6	0	24496.6	641625208.2	638414839	501988966.8
Ara.12	748401350.8	734407496	21869.75	21869.75	0	21869.75	656276833.3	652938000.8	512638793.5
Oca.13	759384629.5	744774229.3	21702	21702	0	21702	665576667.5	661943866.3	519145337
Şub.13	771352202	757427779.3	21750.25	21750.25	0	21750.25	677207095.5	673614143	527841710.8
Mar.13	790331734.4	776228720.4	22243.8	22243.8	0	22243.8	694813747	691228190.8	540239941.2
Nis.13	807171317.3	793626398.3	21640	21640	0	21640	710576356.3	707092355.8	553940700
May.13	834861684.8	821070866.8	21978.6	21978.6	0	21978.6	734521172.2	731026765.6	569952127.6
Haz.13	874619066.5	859485544.8	20821	20821	0	20821	769236557.8	765498353.5	587041149.5
Tem.13	896600451.5	880843380	20489.25	20489.25	0	20489.25	787946905.5	784094241	599323594.3
Ağu.13	917441787.2	900617672	20853.4	20853.4	0	20853.4	805497089.2	801772692.2	611099873.4
Eyl.13	943930587.3	925854535.5	21368.25	21368.25	0	21368.25	827941819.8	824201188.5	625079832.8
Eki.13	955235480.8	936069042.5	20502.25	20502.25	0	20502.25	835618066.8	831864262.5	633593594.8
Kas.13	971371521.2	952986369.8	20893.8	20893.8	0	20893.8	850937320.2	846975226.8	642462233
Ara.13	998669448.3	978631012.3	21315.75	21315.75	0	21315.75	873964409.8	869985324.8	656749274.8
Oca.14	1032198839	1011312462	23001.2	23001.2	0	23001.2	902722730.8	898257684.6	667929309.8
Şub.14	1041011948	1021246754	22938.25	22938.25	0	22938.25	911587546.5	907128363	677302360.5
Mar.14	1051654170	1030857356	22901.5	22901.5	0	22901.5	919356161.3	914782041.3	682297425.3
Nis.14	1048300018	1028041935	21443.75	21443.75	0	21443.75	916454792	912084855.3	689243716
May.14	1055115120	1035011260	21086	21086	0	21086	923528247	919187532.4	697803751.4
Haz.14	1075940064	1055356173	21363.5	21363.5	0	21363.5	942234582	937652363	710337159.5
Tem.14	1087111047	1066822149	21356	21356	0	21356	951596888.5	947004600.8	716704786.5

Ağu.14	1108990217	1088876635	21765.4	21765.4	0	21765.4	972902162.8	964911713.4	726939083
Eyl.14	1131170198	1110583549	22247.5	22247.5	0	22247.5	993393807.8	985347342	738596880
Eki.14	1151502931	1130306042	22136.4	22136.4	0	22136.4	1012332418	1004069329	750392429.6
Kas.14	1164754252	1143315967	21949	21949	0	21949	1024962760	1016893556	759626985.5
Ara.14	1192710880	1169493303	22457.5	22457.5	0	22457.5	1048964860	1040706090	773545037.3
Oca.15	1208497410	1184421835	22933.8	22933.8	0	22933.8	1064217677	1056048874	784039770.8
Şub.15	1243642670	1218551820	24221	24221	0	24221	1095766949	1087350235	798996384.8
Mar.15	1276391043	1249266601	25466	25466	0	25466	1124039039	1114867547	811865417.5
Nis.15	1303453149	1275112228	25305.75	25305.75	0	25305.75	1145770399	1136314206	825767272.3
May.15	1325917104	1296729881	25276.6	25276.6	0	25276.6	1165679548	1155929437	841740582.8
Haz.15	1357586992	1327573390	25871	25871	0	25871	1192159152	1182310398	859080573
Tem.15	1372478556	1342314815	25864.6	25864.6	0	25864.6	1206280137	1196221981	871418605.8
Ağu.15	1405486734	1374620022	27395.75	27395.75	0	27395.75	1235051079	1224253361	878874320.3
Eyl.15	1437388672	1405886444	28771	28771	0	28771	1262846065	1251637224	886401388.8
Eki.15	1429753185	1399461618	27252.2	27252.2	0	27252.2	1257555093	1246840589	890115010.6
Kas.15	1422688078	1392356099	26777	26777	0	26777	1250781527	1240246544	895369386.3
Ara.15	1439726412	1407089868	27118.75	27118.75	0	27118.75	1263566719	1252624901	899794674
Oca.16	1460030508	1426576649	27898	27898	0	27898	1280749021	1269586337	906706702.4
Şub.16	1468114172	1435995034	27311.25	27311.25	0	27311.25	1288586670	1277430723	916517227
Mar.16	1466085501	1433756617	26893.5	26893.5	0	26893.5	1285473051	1274526079	920439848.3
Nis.16	1479544715	1445720302	25667.2	25667.2	0	25667.2	1295248734	1284038221	931703658.8
May.16	1513284101	1478502088	26689.25	26689.25	0	26689.25	1322891637	1310813463	940684402.5
Haz.16	1520025975	1485496301	26375.25	26375.25	0	26375.25	1328691313	1316553047	949379379
Tem.16	1535764924	1500868941	26731.4	26731.4	0	26731.4	1344711697	1332700383	961971889
Ağu.16	1545258414	1510536067	26834.25	26834.25	0	26834.25	1354807001	1342925540	967488958
Eyl.16	1556408280	1521267244	26800.2	26800.2	0	26800.2	1363580882	1351685620	974237114.4
Eki.16	1581852699	1547063085	27897	27897	0	27897	1384836279	1372590449	980824438.8

Kas.16	1626650524	1589863501	29523.25	29523.25	0	29523.25	1421446426	1408223922	990249526
Ara.16	1664800039	1626654118	30877.5	30877.5	0	30877.5	1454470532	1440299475	1003190439

SEÇİLEN SERİLERİN AÇIKLAMALARI

TP.KREDI.L001.1: I.TOPLAM KREDI HACMI

TP.KREDI.L002.1: I.A.MALI OLMAYAN KESIME VERİLEN KREDİLER

TP.KREDI.L003.1: I.A.1.TCMB

TP.KREDI.L007.1: I.A.1.b.Yurtdisi

TP.KREDI.L008.1: I.A.1.ba.TL

TP.KREDI.L009.1: I.A.1.bb.YP

TP.KREDI.L010.1: I.A.2.MEVDUAT BANKALARI

TP.KREDI.L011.1: I.A.2.a.Yurtici

TP.KREDI.L012.1: I.A.2.aa.TL

TP.KREDI.L013.1: I.A.2.aa.1.Ticari ve Bireysel Krediler

TP.KREDI.L014.1: I.A.2.aa.2.Ihtisas Kredileri

TP.KREDI.L015.1: I.A.2.aa.2.a.Tarimsal Krediler

TP.KREDI.L016.1: I.A.2.aa.2.b.Kucuk Esnaf ve Sanatkar Kredileri

TP.KREDI.L017.1: I.A.2.aa.2.c.Konut Kredileri

Bankacılık Sektörü Kredi Hacmi (TCMB Dahil)

(Haftalık(Cuma), Bin TL)

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, İstatistik Genel Müdürlüğü, Parasal ve Finansal Veriler Müdürlüğü

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Gülşah COŞAR AYDIN

Doğum Yeri : İzmir

Doğum Tarihi : 10.02.1990

Medeni Hali : Evli

EĞİTİM VE AKADEMİK BİLGİLER

Lise 2004-2008 : Çeşme Hacı Murat Hatice ÖZSOY Anadolu Lisesi

**Lisans 2008-2012: Muğla Sıtkı KOÇMAN Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler
Fakültesi, İşletme Bölümü**

**Yüksek lisans 2012-2017: Muğla Sıtkı KOÇMAN Üniversitesi, Sosyal Bilimler
Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı**

Yabancı Dil : İngilizce